

Slutrapport

Återrapportering av ekonomiskt stöd till lokalt brottsförebyggande projekt

Det sker mycket brottsförebyggande arbete runtom i landet, både som projekt och i den löpande verksamheten. Några av dessa insatser har kunnat genomföras med hjälp av ekonomiskt stöd från Brottsförebyggande rådet (Brå). Arbetet dokumenteras och efter insatsen lämnas en slutrapport till Brå.

Erfarenheterna från de olika projekten är många gånger intressanta för andra som arbetar med brottsförebyggande arbete och därför publicerar Brå ett urval av rapporterna på myndighetens webbplats.

För sakuppgifter och slutsatser står respektive författare eller organisation.

Fler rapporter finns att ladda ner på www.bra.se/ekostod

Huskurage:

Ett förebyggande projekt mot våld i nära relationer i Nacka lokalpolisområde

FoU Södertörn är en forsknings- och utvecklingsenhet som ägs gemensamt av socialtjänsten i Botkyrka, Nykvarn, Haninge, Huddinge, Nacka, Nynäshamn, Salem, Södertälje, Tyresö och Värmdö. FoU Södertörns arbetsfält är individ- och familjeomsorgen, funktionshinderområdet och socialpsykiatrin. Arbetet bedrivs i nära samarbete med praktiken. FoU Södertörn har en egen hemsida, www.fou-sodertorn.se Här presenteras bland annat den egna rapportserien.

FoU Södertörn
Doktorsvägen 2
147 30 Tumba
Tel: 0706632604
E-post: info@fou-sodertorn.se
www.fou-sodertorn.se

Huskurage: Ett förebyggande projekt mot våld i nära relationer i Nacka lokalpolisområde
©FoU Södertörn och författaren 2018.
FoU-Södertörns skriftserie nr 162/18
ISSN 1403-8358

Innehåll

Sammanfattning	4
Kapitel 1: Utgångspunkter.....	6
1. Inledning.....	6
2. Rapportens disposition.....	7
3. Huskurage.....	8
3.1 Ett pilotprojekt	10
Kapitel 2: Utvärdering	16
1. Syfte och frågeställningar.....	16
2. Försöksområdet.....	17
3. Metod och material.....	19
4. Etiska överväganden.....	22
5. Utvärderingens avgränsningar	22
Kapitel 3: Projektorganisationen	24
1. Förankring.....	24
2. Styrning.....	26
3. Ansvarsfördelning.....	27
4. Genomförandet	28
Kapitel 4: Implementeringen.....	36
1. Tyresö kommun.....	36
2. Nacka kommun.....	37
3. Värmdö kommun.....	38
Kapitel 5: Utfall.....	39
1. Enkätundersökningen.....	39
2. Fokusgrupper.....	50
Kapitel 6: Avslutning.....	54
Kapitel 7: Metodstöd.....	58
Litteraturreferenser.....	65
Bilagor.....	70
Bilaga 1: Projektplan	
Bilaga 2: Ansökan till Brottsförebyggande rådet	
Bilaga 3: Enkät	

Sammanfattning

Under våren 2016 påbörjade polisregion Stockholm ett pilotprojekt mot våld i nära relationer i Nacka lokalpolisområde, som omfattar kommunerna Nacka, Tyresö och Värmdö. Försöksverksamheten bedrevs under 11 månader; from mars 2016 till och med januari 2017. Till bakgrunden hör att Polismyndigheten för närvarande saknar ett nationellt och enhetligt förebyggande arbete mot det våld som huvudsakligen sker inom hemmets väggar. Av den anledningen föll valet på en befintlig metod; Huskurage. Initiativet består av en skriftlig policy riktad till hushåll i flerbostadshus. Policyn förordar tre åtgärder vid oro om pågående våld i en grannlägenhet: (1) Att ringa på dörren för att förvissa sig om situationen. Om det är fråga om pågående brott kan det avleda den misstänkte förövarens uppmärksamhet och således förhindra fortsatt misshandel; (2) Att ta hjälp av en granne för att få kontakt med det befarade brottsoffret i lägenheten; (3) Att de boende ringer polisen. Det är alltid en förstahandsåtgärd i en akut eller hotfull situation.

Att ha infört Huskurage innebär att policyn affischerats på anslagstavlor i varje port i ett bostadsbestånd och att de boende informerats om insatsen via brevlådeutskick. Under projektperioden var intentionen att implementera metoden i samtliga kommunala bostadsbestånd och hos en rad privata bostadsbolag respektive bostadsrättsföreningar i försöksområdet. En rad kommunikativa insatser genomfördes parallellt med implementeringen; reportage i lokaltidningar, lokal-TV, brevlådeutskick till kommuninvånare, information om Huskurage på pilotkommunernas hemsidor och en kampanj under FN:s internationella dag mot kvinnovåld.

Syfte och målbild

Pilotprojektet utgick från ett tvådelat syfte. För det första skall insatsen verka förebyggande genom att öka antalet kapabla väktare som agerar vid oro om våld. För det andra skall projektet leda till att kommunala funktioner, som på olika sätt arbetar med relationsvåld, får ökade kunskaper kring företeelsen och hur de kan arbeta förebyggande med Huskurage. Utfallet förväntas förbättra metodutvecklingen av samverkan mellan polis och kommun för att möta framtidens behov och krav på det lokala förebyggande arbetet mot brott i nära relation.

Utvärdering

Denna rapport är en implementeringsstudie av försöksverksamheten. Det har inneburit en fortlöpande dokumentation av arbetsprocessen, som sammanställt nyckelaktörernas erfarenheter och studerat implementeringens utfall i relation till projektmålen. Det övergripande syftet var att belägga om insatsen har haft några mätbara effekter på målgruppens civilkurage. Utfallet studerades med en enkätundersökning, i vilken ett slumpmässigt urval av 900 medborgare (personliga adressater) tillfrågades om sin benägenhet att agera vid oro om våld *före* respektive *efter* införandet av Huskurage. Uppföljningsperioden begränsade sig till ett år. Enkäterna distribuerades jämnt fördelade över tre bostadsområden

i Nacka kommun, ett beläget i Fisksätra och två i Älta. I frågeformuläret ingick olika bakgrundsfrågor för att uppskatta graden av social kontroll och sammanhållning i bostadsområdena. Med avsikt att ytterligare belysa hur medborgarna mottog Huskurage genomfördes fokusgruppsintervjuer med medlemmar i sex hyresgästföreningar i Tyresö och sju hyresgästföreningar i Värmdö.

Resultat

Den uppföljande enkäten och fokusgruppsintervjuerna påvisade att få medborgare över huvud taget kände till policyns existens eller tagit del de kommunikativa insatser som genomfördes under projektperioden. Enkätundersökningen påvisade väsentliga skillnader i civilkuraget mellan respondenterna i Fisksätra och Älta. Det fanns tydliga indikationer på ett positivt samband mellan den självskattade graden av social kontroll och sammanhållning i bostadsområdet och respondenternas benägenhet att på egen hand avbryta pågående våld i en grannlägenhet; desto bättre sammanhållning, desto högre civilkurage.

Projektets genomförande belyste ett strukturellt hinder i fråga om ansvarsfördelningen mellan Nacka lokalpolisområde och Polisområde Stockholm Syd. Vid den nationella omorganisationen centraliserades brottsoffersamordning och utredningar av brott i nära relation till polisområdesnivå. Förändringen slog sönder upparbetade strukturer, varpå det numera saknas en upplevd utgångspunkt för samverkan mellan kommun och polis kring våld i nära relation. Denna omständighet medförde att projektets målbild inte infriades.

Representanter för Nacka lokalpolisområde upplever att de inte var delaktiga i beslutet om att bli försöksområde. Det fick konsekvenser för de lokala resurser som dels prioriterades, dels de facto kunde avsättas för genomförandet. Kommunpoliserna upplevde heller inte att projektet stämde överens med de lägesbilder som är utgångspunkten i deras brottsförebyggande arbete.

Inför genomförandet saknades en formell förankring av projektet dels mellan Nacka lokalpolisområde och försökskommunernas ledning, dels mellan respektive kommunledning och deras förvaltningsstruktur. Det innebär att berörda kommunchefer eller förvaltningschefer inte delgav sina tjänstemän, med ansvar för relationsvåld och brottsförebyggande frågor, några direktiv om att arbeta mot projektets målområden.

Rapporten konstaterar att en kommunal satsning på Huskurage bör föregås av en formell och väl förankrad ansvarsfördelning mellan polis, socialtjänst och bostadsbolag. Implementeringen bör vidare beakta de psykologiska mekanismer som påverkar människors civilkurage i nödsituationer och att det finns olika utmaningar med införandet i olika typer av bostadsområden med varierande social kontroll. Avslutningsvis behöver respektive organisation rusta inför en potentiell ökad anmälningsbenägenhet och ett ökat antal våldsutsatta och vittnen i behov av stöd.

Kapitel 1: Utgångspunkter

1. Inledning

En söndagseftermiddag kallades polisen till en lägenhet i ett samhälle i Västerbottens inland. Detta efter att en kvinna tagit sig till några grannar och slagit larm om att hon blivit misshandlad av sin man i parets gemensamma bostad. I förhör uppger kvinnan att händelsen inte var en engångsföreteelse, men att det var första gången som grannar blivit inblandade och polis tillkallad. Mannen greps. Efter ett kortare förhör, där han förnekade påståendet om misshandel, beslutade jouråklagare att mannen skulle anhållas. Baserat på grannarnas vittnesuppgifter uppstod misstankar om flera fall av misshandel längre tillbaka i tiden.

Frågan om våld i nära relationer har haft ett stort symbolvärde i den kriminalpolitiska debatten sedan 1970-talet. En rad statliga utredningar har etablerat våldet som ett folkhälsoproblem i behov av en nationell och myndighetsövergripande strategi. Det har resulterat i en rad reformer för att förbättra de drabbades möjligheter till stöd och skydd.¹ Enligt Brottsförebyggande rådet (BRÅ) polisanmälades under år 2016 drygt 12 400 misshandelsbrott i Sverige där gärningspersonen var i en nära relation med offret.² Utifrån sin senaste Nationella trygghetsundersökning (NTU) uppskattar BRÅ att var femte person i befolkningen har utsatts för fysiskt och psykiskt våld av en närstående under det senaste året (Brottsförebyggande rådet 2016). Av BRÅ:s tidigare fördjupningsstudie av brott i nära relationer framkom att hälften av de utsatta respondenterna i NTU uppgav att våldet varit återkommande (Brottsförebyggande rådet 2014). Det råder bred enighet om att den dolda utsattheten är ansevärd; varken kriminalstatistiken eller riksrepresentativa självdeklarationsstudier återspeglar våldets faktiska omfattning. Brotten utövas inte sällan i hemmet, skyddat från insyn. En central utmaning blir således att minska den dolda brottsligheten. Mörkertalet implicerar ett osynligt lidande, men det innebär inte att våldet inte hörs och syns och därmed passerar obemärkt för omgivningen. Som den inledande fallbeskrivningen illustrerar finns en slumrande resurs i medmänniskors potentiella förmåga att ingripa och ta ställning för utsattas hjälpbehov. Det gäller både för att avbryta pågående våld och bidra till att fler utsatta kommer till rättsvårdande aktörers kännedom. Enligt Rikspolisstyrelsen (2013) har drygt var femte svensk, eller 22 procent, någon gång misstänkt eller vetat att en person i sin närhet varit utsatt för våld i en nära relation. Men bara 17 procent av dessa har polisanmält brottet. De vanligaste skälet till att låta bli att anmäla var att man upplevde att den nödställda själv tog tag i situationen, genom att exempelvis lämna relationen eller konfrontera förövaren. Andra starka skäl var bristande instinkt om situationens allvar och rädsla för att själv skadas av förövaren.³

Inom många andra brottskategorier finns välutvecklade koncept för hur polisen kan engagera medborgarna i det brottsförebyggande och brottsupplärande arbetet (se t.ex. Jonsson 2017).

Vad gäller relationsvåld saknar emellertid Polismyndigheten för närvarande en nationell förebyggande metod att arbeta efter. Idag handlar det framförallt om åtgärder för att förhindra *upprepat* våld, till skillnad från att bryta våldspiralen i ett tidigt skede.

Det kan konstateras att polisen på riksnivå lägger ned 8 av 10 anmälningar gällande våld i nära relation; ett iögonfallande utfall med tanke på att det rör sig om brottslighet med en i regel känd förövare, en känd brottsplats och en ofta färsk gärning. Men trots en många gånger god teknisk bevisning är bevisläget svårt (SOU 2014:49). Det beror till stor del på att de utsatta vacklar inför att medverka i utredningen och att det inte finns tillräckliga vittnesuppgifter som styrker målsägandes berättelse. Det är således väsentligt att polisen vidareutvecklar sina metoder för bemötande av brottsoffer och brottsutredning samt mobiliserar fler civila kapabla väktare för att nå ökad lagföring.

Mot bakgrund av föregående problemformulering genomförde polisregion Stockholm ett pilotprojekt i Nacka lokalpolisområde, som inbegriper kommunerna Nacka, Tyresö och Värmdö. Försöksverksamheten påbörjades våren 2016 med ett övergripande syfte om att utveckla arbetsmetoder gentemot våld i nära relation. Målbilden var att förbättra förutsättningarna för att i ett tidigt skede kunna vidta brottsförebyggande insatser respektive repressiva åtgärder. Ett våld som huvudsakligen utövas inom hemmets väggar fodrar något utöver traditionella polisiära verktyg. Eftersom myndigheten saknar ett nationellt förebyggande arbete på området föll valet på en befintlig metod kallad **Huskurage**, som också blev namnet på pilotprojektet. Denna rapport är en utvärdering av försöksverksamheten. Beställare av utvärderingen är den brottsförebyggande enheten vid polisregion Stockholms centrala kansli. Utvärderingen finansieras med ekonomiskt stöd från Brottsförebyggande rådet. För uppdraget anlätades FoU-Södertörn.

2. Rapportens disposition

Kapitel 1 introducerar pilotprojektets bakgrund, uppdragsbeskrivning, uppbyggnad och genomförandeplan. **Kapitel 2** beskriver inledningsvis utvärderingens syfte och frågeställningar följt av dess metodologiska tillvägagångssätt och empiriska material. Därefter uppmärksammas etiska hänsynstaganden och utvärderingens avgränsningar. **Kapitel 3** behandlar

---

¹ Det handlar till exempel om rätt till målsägandebiträde och stödperson, möjlighet till olika former av sekretesskydd och justerad eller ny lagstiftning i form av till exempel kvinnofridskränkning, kontaktförbud och olaga förföljelse. Dessutom finns sedan över tio år anpassade verktyg inom polisen och socialtjänsten för genomförandet av strukturerade hot- och riskbedömningar för att säkerställa att den drabbade inte ska utsättas för upprepade brott.

² Nära relationer inkluderar alla slags stadigvarande eller avslutade relationer mellan närstående som heterosexuella par, samkönade par, syskonrelationer och andra familje- och släktrrelationer inklusive hedersrelaterat våld och förtryck.

³ Rikspolisstyrelsen (2013) lät undersöka hur svenskar ser på brott i nära relationer. Undersökningen genomfördes av opinionsinstitutet United Minds och baserades på telefonintervjuer med 1042 personer i åldrarna 18 till 80 år. Svaren samlades in i riksrepresentativa kvoter med avseende på kön, ålder och regional spridning.

pilotprojektets genomförande med utgångspunkt i dess förankring, styrning och ansvarsfördelning mellan berörda aktörer. Händelseutvecklingen relateras till implementeringsteorier med fokus på hur resultat från projekt kan tillvaratas för att bidra till långsiktiga effekter inom berörda organisationer. Utifrån resultaten initieras en diskussion om medarbetardrivet utvecklingsarbete inom Polismyndigheten. **Kapitel 4** redogör för implementeringen av policyn i bostadsbestånden i försöksområdet. **Kapitel 5** presenterar implementeringens utfall i form av resultaten från en kvantitativ enkätstudie respektive fokusgruppsintervjuer med medborgare i pilotkommunerna. Resultaten diskuteras i relation till tidigare forskning om civilkurage och social kontroll i olika typer av bostadsområden. I **Kapitel 6** besvaras utvärderingens frågeställningar och knyts samman i en avslutande diskussion. Rapportens avslutande **Kapitel 7** utgörs av ett metodstöd för framtida implementeringar av Huskurage. Rekommendationerna baseras dels på pilotprojektets utfall, dels på forskning om de sociala och psykologiska mekanismer som påverkar människors benägenhet att ingripa i hotfulla situationer.

3. Huskurage

Initiativet Huskurage lanserades i april 2014 av kriminologen Nina Rung och Peter Svensson, som arbetar med våldsprevention. Nina Rungs engagemang för frågan bottnar i hennes tidigare arbete som utredare på den dåvarande familjevåldsenheten vid Söderortspolisen och senare som utredare på Barnahus. I tjänsten fick hon upp ögonen för att grannar till brottsoffer i förekommande fall vet vad som sker i hushållet intill. Polisen får dock oftast kännedom om att närboende både hört handgripligheter och sett tydliga skador *i efterhand*. Inte sällan anar grannarna att våldet varit återkommande över tid. Av det skälet behövs fler kapabla väktare i de utsattas absoluta närhet, som omgående agerar vid indikationer på pågående våld.

Huskurage består av en skriven policy med åtgärder att vidta vid oro om våld i en angränsande bostad. Syftet är att öka de boendes benägenhet att ingripa i situationer där civilkurage behövs som absolut mest. Målsättningen är att en dörrknackning och ett försäkrande samtal kan stoppa pågående misshandel och förhindra fortsatt våld. Policyn förordar att polisen kontaktas i bekräftade akuta situationer och att en orosanmälan till socialtjänsten görs om barn befaras fara illa. Med en tydlig policy är förhoppningen att polisen ska varskos i ett tidigt skede och få bättre vittnesuppgifter till gagn för utredningsläget.

Policyn nedan antas av alla som lever tillsammans som grannar, i hyresgästföreningar, bostadsrättsföreningar eller villaägarföreningar. Även kommunala och privata bostadsbolag kan införa policyn i hela sina lägenhetsbestånd. Att ansluta sig till Huskurage är kostnadsfritt, oavsett om det rör sig om ett kommunalt eller privat bostadsbolag respektive bostadsrätts- eller hyresgästförening.

Vid oro om våld i önskar vi att du som granne:

- Att du ringer på hos den du är orolig för och hör efter hur det är. Det kan göra stor skillnad. På så vis signalerar du omtanke och – i fall att det är fråga om våld – att du är uppmärksam på vad som pågår.
- Att du tar hjälp av någon annan i huset om du behöver stöd att komma i kontakt med den du befarar blir utsatt för våld.
- Att du ringer polisen. Kontakta alltid polisen i första hand om det är en akut eller hotfull situation.

Med en tydlig rutin i huset gällande oro om våld är förhoppningen att ingripandet ska ges legitimitet, till skillnad från att uppfattas som inblandning i hemmets privata sfär. Med vetskap om att grannarna gemensamt enats om policyn står den kapable väktaren inte själv, utan har en överenskommelse om visad hänsyn att hänvisa till. Checklistan ska fungera som verktyg, men också som ett löfte om att visa omsorg och agera om en medmänniska i en angränsande bostad faktiskt blir misshandlad.

I förekommande fall uppfattar personer i de utsattas närmaste omgivning de första tecknen på hot eller våld i en relation. Anhöriga och bekanta oroar sig för offrets situation, men den drabbade söker inte hjälp, av egen vilja eller av rädsla för förövaren. Samtidigt är det fysiska våldet ofta bara en av flera metoder som gärningspersonen använder för att kunna kontrollera sin partner. Det hänger inte sällan samman med en social kontroll, där den utsatta parten i allt högre utsträckning inte tillåts träffa familj och vänner. Till sist återstår bara förövarens sociala nätverk (Hydén 2016). I sådana situationer kan grannar bli potentiella livlinor eftersom de bor nära och har en annan möjlighet att upptäcka vad som händer.

Metoden är sprungen ur att samhällets insatser mot våld i nära relationer traditionellt har varit sekundärpreventiva. Den förebyggande ansatsen har bestått i att förhindra upprepad utsatthet, ofta i nära anslutning till det föregående brottet. Bland den traditionella åtgärderna finns strukturerade hot- och riskbedömningar, olika personskyddsåtgärder såsom kontaktförbud, anhållningsbeslut för grov (kvinno)fridskränkning respektive lagföring av våldsutövaren. Problematiskt nog är återfallsfrekvensen bland förövarna betydande (Hydén 2016). Det innebär att relationsvåld ingalunda är en självreglerande process, utan i regel ett eskalerande förlopp med risk för dödlig utgång. I Sverige dödas varje år omkring tjugo

personer av våld i nära relationer. Majoriteten av offren är kvinnor, men även tre till fyra barn och två till tre män dödas årligen av en anhörig eller nuvarande eller tidigare partner (Brottsförebyggande rådet 2014).

Sedan lanseringen har Huskura utvecklats till en ideell förening, som bedriver uppsökande verksamhet mot bostadsbolag och kommuner, i syfte att de ska införa policyn. Grundarna argumenterar utifrån det förebyggande budskapet, men betonar samtidigt bostadsbolagens rätt till självbestämmande i beslutet. Sedan starten har en rad kommunala och privata bostadsbolag, privata hyresrättsföreningar och bostadsrättsföreningar runt om i Sverige anslutit sig. I föreliggande rapport definieras Huskura inom ramen för pilotprojektet i Nacka lokalpolisområde (Nacka LPO).

3.1 Ett pilotprojekt

Våld i nära relation är ett högt prioriterat område för Polismyndigheten. I ett betänkande av den Nationella samordnaren mot våld i nära relationer, den tidigare länspolismästaren i Stockholm Carin Götblad, betonas att förebyggande insatser är nyckeln till en varaktig minskning av våldet (SOU 2014:49). Det handlar ytterst om att stoppa *våldet i sig*; att genom tidig upptäckt och intervention förhindra att destruktiva relationer tar våldsamma uttryck, vilka riskerar att trappas upp med risk för liv och hälsa. Mot denna bakgrund verkställde polisregion Stockholm sin första förebyggande satsning mot våld i nära relationer; pilotprojektet Huskura.

Hur blev Huskura ett projekt inom Polismyndigheten?

Under våren 2015 uppmärksammade chefen för polisregion Stockholm, Ulf Johansson, Huskura på Twitter med positiv betoning. Alla inlägg på mikroblogger visas öppet på användarens profilsida. Vid tidpunkten var en av grundarna till Huskura, Nina Rung, verksam som utredare vid Barnahus på Södermalm. Hon återkopplade med ett förslag om att förutsättningslöst presentera metoden, vilket regionpolischefen ställde sig positiv till. Ett första möte mellan parterna ägde rum den 17 september 2015. Vid tidpunkten hade regionkansliet redan fattat ett verkställande beslut om att Huskura skulle genomföras som ett pilotprojekt. Det skyndsamma beslutet berodde på att de hade för avsikt att ansöka om ekonomiskt stöd från Brottsförebyggande rådet, till förmån för en utvärdering av metoden. Ansökanshandlingen inkom elektroniskt på sista ansökningsdagen den 15 september 2015. Det avtalade mötet ägde rum två dagar senare, varpå Nina Rung åtog sig rollen som projektledare. Åtagandet skulle komma att innebära en halvtidstjänst.

Valet av försöksområde

Valet av försöksområde var resultatet av en intern urvalsprocess på regionkansliets brottsförebyggande enhet. Nacka LPO bedömdes som lämpligt då det inte belastas av utbredd grov kriminalitet, dvs. polisiärt prioriterade företeelser som skulle konkurrera med

pilotprojektets resurser. För det andra ansågs att pilotkommunerna erbjöd bostadsområden med varierande bebyggelse i form av hyresrätter respektive bostadsrätter i flerbostadshus.

Insatser

Enligt projektplanen var den grundläggande insatsen att alla medborgare i försöksområdet skulle få information om metoden Huskurage och att policyn skulle införas i alla flerbostadshus i pilotkommunerna (Rung 2016:1).⁴ Implementeringen avgränsade sig således till lägenhetshushåll. Definitionen av att ha infört Huskurage är att policyn affischerats i varje portuppgång eller entré och att de boende informerats om metoden via brevlådeutskick.

Pilotkommunerna – Tyresö, Nacka och Värmdö – har inte varit förpliktade till att medverka i försöksverksamheten. Vid projektstarten informerades de berörda kommundirektörerna om metoden. Beslut om huruvida Huskurage skulle införas i de kommunala bostadsbestånden fattades på olika nivåer. I exempelvis Tyresö baserades implementeringen på ett kommunledningsbeslut. I Nacka, som däremot saknar ett kommunalt bostadsbolag, fattades beslutet i socialnämnden. På liknande sätt har de lokala privata bostadsbolagens medverkan byggts på självbestämmande. Lokala privata hyresvärdar samt bostadsrättsföreningar kontaktades med information för att förmå dem att anta policyn. Polismyndigheten stod som avsändare för utskicken.⁵

Syfte

Av projektplanen framgår att insatsen syftar till att förebygga våld i nära relationer genom att engagera civilsamhället och få grannar att agera; genom att öka mängden kapabla väktare är förhoppningen att minska både utsattheten hos redan drabbade och förövarnas våldstendenser. Utgångspunkten är att om den informella sociala kontrollen i ett bostadsområde ökar, till följd av att fler får kunskap om våld i nära relation och att företeelsen blir till en angelägenhet för alla, kan utsattheten minska och möjligheten att beivra sådan brottslighet öka (Rung 2016:2). Att tidigt upptäcka personer i destruktiva relationer är avgörande för att våldet ska upphöra och för att lämpliga stödinsatser ska sättas in. Det råder dessutom en konsekvent enighet om att en snabb och tydlig koppling mellan misstanke och identifiering respektive mellan brott och konsekvens är en central framgångsfaktor i brottsförebyggande arbete.

Fortsättningsvis ska projektet leda till att strategiska (t.ex. tjänstemän med samordnande ansvar, samverkansgrupper, representantråd) och operativa (t.ex. handläggare inom socialtjänsten, jourrepresentanter) kommunala funktioner, som på olika sätt arbetar med relationsvåld, ska få ökade kunskaper kring företeelsen och hur de kan arbeta förebyggande med metoden (Rung 2016:2). Det är därför väsentligt att de lär sig att implementera metoden i (framtida) lokala bostadsbestånd. Genomförda utbildningsinsatser ska säkra att

---

⁴ Projektplanen återfinns som Bilaga 1.

⁵ Enligt projektledaren kontaktades alla bostadsrättsföreningar med fler än 10 lägenheter i försöksområdet. Alla föreningar med en publik e-postmottagare kontaktades elektroniskt. Övriga mottog brevlades information.

pilotkommunerna fortsätter att arbeta med Huskurance efter projektperioden. Pilotkommunerna informerades initialt om att deras deltagande innebär ett långsiktigt åtagande.

Metod och genomförande

Projektledaren ansvarar dels för att finna de strategiska kontaktytorna inom socialnämnden och för att genomföra en internutbildning inom pilotkommunerna, dels för att initiera extern kommunikation gentemot kommuninvånarna om Huskurance. I det första avseendet är det fråga om ett erbjudande om kunskapsinventering och utbildning i metoden, men föreläsningen är inte obligatorisk. I det andra avseendet ska projektledaren i samspråk med kommunernas informationsansvariga utarbeta en plan för de kommunikativa insatserna gentemot medborgarna. Informationen ska bland annat bestå av reportage i lokal press, uppdateringar i sociala medier samt brevlådeutskick till och boendemöten med kommuninvånarna.

Alla anslutna kommunala och privata bostadsbolag i pilotkommunerna erbjöds en utbildningsinsats, under ledning av projektledaren, kring Huskurance och våld i nära relation. Föreläsningen omfattar en timme. Målgruppen är alla från ledningsgruppen via förvaltare till bovärdar, boendekonsulenter och fastighetsskötare som kommer i kontakt med de boende. Utbildningen är frivillig och inte obligatorisk för att möta definitionen av att ha infört Huskurance. Därutöver var intentionen att även involvera delar av civilsamhället, såsom föreningsliv, lokala idrottsföreningar och andra ideella aktörer, i syfte att erbjuda dem utbildning. Avsikten var att kommunicera informationen genom inbjudan till träffar med Huskurance och polisen som avsändare.

Enligt projektbeställarens vision ska verksamheten bedrivas med tydlig koppling till befintligt utvecklingsarbete avseende en närmare samverkan mellan kommun och polis (Bratthall & Johansson 2015:5).⁶ Samverkan är ett återkommande begrepp inom fältet våld i nära relation och återkommer i en rad kommunala handlingsplaner och strategidokument. Begreppet kan, i sin mest byråkratiska betydelse, definieras som informationsutbyte mellan myndigheter som på olika sätt kommer i kontakt med våldsutsatta och får kännedom om våldsutövare samt parternas eventuella barn. Nära samverkan mellan polis och kommun sker idag för att ge information, stöd och skydd till utsatta för relationsvåld och således inom ramen för individärenden.⁷ I och med tillkomsten av formella samverkansöverenskommelser mellan polis och kommun har samverkan också kommit att bli alltmer strategisk – eller detta har åtminstone varit lagstiftarens ambition. I avtalen formuleras målområden med avsikt att säkra

---

⁶ Projektbeställarens beskrivning återfinns som Bilaga 2.

⁷ Enligt § 3 Polislagen (1984:387) ingår i polisens arbetsuppgifter att samarbeta med andra myndigheter och organisationer vars verksamheter berör polisens ansvarsområden. Särskilt åligger det polisen att fortlöpande samarbeta med myndigheterna inom socialtjänsten och snarast underrätta dessa om förhållanden som kan föranleda någon åtgärd av dem. Enligt Socialtjänstlagen 5 kap. § 11 har sociala myndigheten i kommunerna ett ansvar för att erbjuda brottsutsatta stöd och hjälp.

ett konsekvent utvecklingsarbete av bemötandet av våldsutsatta respektive våldsutövare. Enligt projektplanen kommer samverkan ske med kommunerna genom att befintliga överenskommelser och underavtal, gällande våld i nära relation och brottsoffer, kompletteras med pilotprojektet.

Målområden

Projektets huvudsakliga målbild är att brotten i nära relation ska minska i försöksområdet. En potentiell följdverkan är en ökad anmälningfrekvens. Genomförda insatser förväntas leda till tre delmålsättningar. För det första emotses en ökning av kommuninvånarnas benägenhet att agera och tillkalla hjälp vid oro om att en granne utsätts för våld. För det andra förväntas en ökning av målgruppens självdeklarerade trygghet i sina fastigheter. Trygghet definieras inom ramen för denna utvärdering som de boendes *tillit* till att deras grannar kommer att ingripa vid oro våld eller om barn far illa. För det tredje förväntas insatserna bidra till ökad kunskap om förekomsten våld i nära relation bland både medborgare och berörda kommunfunktioner.

Struktur och styrning

I planeringsstadiet bestod projektets styrgrupp av polisens och pilotkommunernas redan befintliga Strategiskt forum/Chefsråd, i vilket polisområdeschef respektive lokalpolisområdeschef samt kommundirektörerna ingår. En associerad arbetsgrupp var tänkt att bestå av en projektledare, kommunpolis, polisens brottsoffersamordnare och kommunernas samordnare för brottsutsatta (Bratthall & Johansson 2015:5).

I en uppdaterad projektplan leds styrgruppen av chefen för regionpolischefens centrala kansli, i egenskap av ordförande tillika sammankallande part. Därutöver ingår chefen för Nacka lokalpolisområde, Tyresös kommundirektör som ställföreträdare för samtliga pilotkommuner samt två representanter för regionkansliets brottsförebyggande enhet.⁸ I den reviderade arbetsgruppen ingår projektledaren och kommunpoliserna. I beställarens vision ska arbetsgruppen driva projektet som ett medarbetardrivet utvecklingsarbete inom ramen för kommunernas och polisens redan befintliga samverkansarbete (Bratthall & Johansson 2015:5). Projektledaren sammankallar till arbetsgruppsmötena, rapporterar till styrgruppen och ansvarar för redovisningen av projektets insatser. Avstämning avseende händelseutvecklingen sker löpande under projektperioden till styrgruppen. Styrgruppen har till uppgift att kvalitetssäkra arbetsgruppens arbete och kan ta beslut för sina respektive organisationer.

Resurser och budget

Pilotprojektet var planlagt att genomföras i Nacka LPO med lokala befintliga resurser. Eventuella kostnader för tidsåtgång hos pilotkommunernas personal och för informationsmaterial till medborgarna stannar inom respektive organisation. Det gör också de kommunala bostadsbolagens utgifter i samband med implementeringen. Privata

---

⁸ Projektplanen upprättades ursprungligen 2015-12-01 och uppdaterades 2016-05-26 av projektledaren.

fastighetsägare och hyresvärdar bekostar informationsmaterial till hushåll i sina respektive bostadsbestånd. De bostadsrättsföreningar som beslutar att införa Huskurage bekostar själva utskrifter och affischering av associerat material.

Tidsplan

Försöksverksamheten var initialt planlagd att pågå från och med januari 2016 till och med januari 2017. Projektstarten blev emellertid senarelagd till den första mars 2016. Slutligen bedrevs insatsen under 11 månader. Under hela perioden pågick en utvärdering, en implementeringsstudie av försöksverksamheten, med en slutrapport planerad till maj 2017. Till följd av projektets utfall blev likväl avrapporteringen senarelagd. Avslutningsvis pågick utvärderingen under 21 månader; från och med mars 2016 till och med december 2017.

Förväntade resultat

Resultatet av pilotprojektet förväntas:

- Öka antalet rapporterade brott i nära relation.
- Öka kommuninvånarnas benägenhet att agera vid oro för våld i nära relation.
- Öka kommuninvånarnas trygghet i sina flerbostadshus.
- Öka antalet av de utsatta och de som riskerar att bli utsatta för brott i nära relation att söka och godta stöd från kommunen.
- Öka kommunernas möjligheter att kunna ge information, erbjuda stöd och skydd för de personer som har eller riskerar att bli utsatta för brott i nära relation.
- Förbättra metodutvecklingen av samverkan mellan polis och kommun för att möta framtidens behov och krav på det lokala förebyggande arbetet mot brott i nära relation.

Inom pilotkommunerna ska erfarenheterna från projektet ytterst förvaltas av det strategiska forum där polisområdeschef/lokalpolisområdeschef samt kommunernas stads- och kommundirektörer ingår. Resultaten skall ha bäring för det kommunala brottsförebyggande arbetet och för kommunernas samordnare för våld i nära relation. Därutöver kan erfarenheterna från arbetsprocessen användas av aktörer inom Polismyndigheten såsom medarbetare i yttre tjänst, kommunpoliser, utredare, brottsoffersamordnare och polisens volontärer. Om pilotprojektets implementering och utfall kan beskrivas som framgångsrik, i relation till målområdena, kan arbetskonceptet spridas nationellt inom Polismyndigheten.

Risker och begränsningar

Den relativt korta projekttiden kan innebära att en statistiskt säkerställd förändring av antalet brott i nära relation inte kommer att kunna noteras inom ramen för utvärderingsperioden. Projektets insatser handlar i grund och botten om attitydförändringar, varpå åtgärder får anses ge en förväntad effekt över tid. I pilotkommunerna med kommunala bostadsbolag sker

implementeringen utan större ansträngning, men målbilden förutsätter också att alla privata värdar inför policyn. I områden med många bostadsrättsföreningar finns en risk för att inte tillräckligt många inför policyn för att den ska kunna ge förväntad effekt. I bostadsområden där en betydande andel av invånarna har migrationsbakgrund finns dessutom en risk för att alla inte nås av budskapet, till följd av bristande språkkunskaper.

I förlängningen uppstår frågan om hur statistiken lämpligen tolkas; en ökad anmälningsfrekvens, som resultatet av en ökad benägenhet att vidta åtgärder och minska mörkertalet av våldsutsatta (omkring 80 procent på riksnivå), bör tolkas som positiv i förhållande till projektets målsättning. Å andra sidan skulle en minskad anmälningsfrekvens kunna bero på att fler medborgare avbrutit familjekonflikter i ett tidigt skede, innan de eskalerat till våld och resulterat i ett samtal till polisen eller socialtjänsten.

Kapitel 2: Utvärdering

1. Syfte och frågeställningar

Pilotprojektet skall genom strategisk samverkan mellan polis och kommun etablera Huskurage i Nacka LPO genom kontakter med bostadsbolag, bostadsrätts- och hyresgästföreningar samt kommunikativa insatser gentemot kommuninvånarna. Genom en utvärdering vill polisregion Stockholm åstadkomma en tvärssektoriell sammanställning av erfarenheterna från och utfallet av projektets implementering i relation till dess målområden. En tvärssektoriell ansats innebär att beakta de olika nyckelfunktionernas respektive kommuninvånarnas perspektiv på införandet av Huskurage. Det innebär att studera processen från hur ansvarsfördelningen mellan respektive funktion (projektledare, styrgrupp, arbetsgrupp, kommunrepresentanter och bostadsbolag etc.) fördelas och förankras samt hur insatserna planeras, genomförs och följs upp. Därigenom identifieras de presumtiva framgångsfaktorerna och svårigheterna i att bedriva samverkan kring Huskurage. Utvärderingens syfte är att identifiera:

- Nyckelfunktionernas strategier för förankring och styrning av pilotprojektets insatser och de nödvändiga organisatoriska förutsättningarna för att arbeta mot projektets målområden.
- Att belägga utfallet av projektets implementering i fråga om (1) huruvida policyn når ut till invånare i bostadsområden med olika social och demografisk sammansättning samt olika boendeformer och (2) om de boendes trygghet respektive benägenhet att vidta åtgärder vid oro om våld ökar efter implementeringen av Huskurage.

Utvärderingens målsättning är att besvara vilka förutsättningar som krävs för att åstadkomma en konsekvent, ändamålsenlig och långsiktig arbetsmetodik med Huskurage. Eftersom pilotprojektet baseras på lokala förutsättningar skall särskild hänsyn tas till organisatoriska respektive sociala omständigheter i de kontexter där metoden prövas. Det är en förutsättning för att kunna dra mer generella slutsatser utifrån resultaten till grund för överväganden om en eventuell nationell implementering. Mot denna bakgrund ska utvärderingen besvara fyra frågeställningar:

1. Hur (väl)fungerande upplever projektets nyckelfunktioner förankringen, styrningen, ansvarsfördelningen och genomförandet av försöksverksamheten?
2. I vilken utsträckning genomfördes pilotprojektet som en organisationsgemensam satsning mot våld i nära relation?
3. Hur utvecklas medborgarnas benägenhet att vidta åtgärder vid oro om våld mellan grannar respektive deras trygghet efter implementeringen av Huskurage?
4. Hur upplever medborgarna i försöksområdet genomförandet av pilotprojektet avseende policyns implementering?

2. Försöksområdet

I föregående avsnitt betonades att projektets utfall behöver relateras till de organisatoriska omständigheterna i försöksområdet. Fram till polisens omorganisation, den första januari 2015, var Nacka kommun ett eget polismästardistrikt. I försökskommunerna fick förändringen omfattande konsekvenser för polisens nyckelroll i det brottsförebyggande arbetet. I detta avsnitt ges en kort historisk belysning på hur de lokala förutsättningarna för samverkan kring våld i nära relation mellan polis och kommun förändrats över tid.

I försöksområdet finns goda erfarenheter av samverkan kring relationsvåld (se Larsson & Steive 2015). I slutet av november 2014, bara en dryg månad innan omorganisationen, undertecknades en samverkansöverenskommelse mellan chefen för det dåvarande polismästardistriktet och Nackas dåvarande kommundirektör. Ett underavtal behandlar specifikt offer för våld i nära relation, vilket beskrivs som ett högt prioriterat område. Polisens och kommunens tilltänkta samverkanspartners var Nacka-Värmdös kvinnojour, den lokala brottsofferjouren och ATV (Alternativ till våld).⁹ Avtalet formulerades för att gälla i två år, från och med den första januari 2015 till och med den sista december 2016. Uppföljningen av överenskommelsen förväntades ske en gång per år och redovisas till Strategiskt forum.

Syftet med samverkan i underavtalet var att öka antalet av de utsatta för brott i nära relation som söker och godtar stöd från kommunen samt möjliggöra för kommunen att kunna ge information och skydd till utsatta kommuninvånare. Intressant nog överensstämmer denna formulering mycket väl med pilotprojektets avsiktsförklaring. Överenskommelsen från 2014 vilar på sex målsättningar:

1. Att fortlöpande erbjuda fler utsatta stöd och hjälp.
2. Att delta i projektet "Kvalitetsutveckling av socialtjänstens arbete med brottsutsatta i Värmdö, Nacka och Tyresö kommun" med målet att revidera befintliga rutiner mellan polis och kommun och specificera ett antal aktiviteter där samverkan ska ske.
3. Att samverka i VÄRNA (Samverkansgrupp i Värmdö och Nacka) på strategisk nivå mellan polis, kommun, landsting och frivilliga organisationer. VÄRNA är ett gemensamt kommunövergripande forum som syftar till att sprida information om respektive organisations möjligheter att ge stöd till brottsoffer (Larsson & Steive 2015:11).
4. Att kommunens och polisens representanter ska utbyta erfarenheter och kunskap som sprids till berörd personal inom respektive organisation.

---

⁹ ATV (Alternativ till Våld) är en manualbaserad modell som erbjuder stöd till föräldrar som utsatts eller är förövare (Steive & Larsson 2015:25).

5. Att involvera hyresvärdar i utbildningssyfte avseende brott i nära relation och sprida informationsfoldrar genom samverkanspartners och etablera kontakt med barnavårds- och mödravårdscentraler.

Problematiskt nog slog omorganisationen sönder de väletablerade ansvarsområdena i dåvarande Nacka polismästardistrikt. Stockholms län gick från en indelning i åtta polismästardistrikt till tre jämnstora polisområden (plus Gotland), med syftet att frigöra resurser som kan användas till fler polisanställda i lokalpolisområdena; mer resurser närmare medborgarna, vilket är reformens huvudinriktning. Då den geografiska kartan ritades om stängdes de tidigare närpolisstationerna i Tyresö och Värmdö; nu utgår alla polisiära resurser från lokalpolisområdets basstation i Nacka Strand. Dessutom centraliserades utredningsansvaret; utredningar av brott i nära relation flyttades till polisområde Stockholm Syd med bas i Flemingsberg och ansvaret för brottsoffersamordning till Västberga, som ligger under sektionen för brott i nära relation. Konsekvenserna blev en bristande lokal polisiär koppling till målsägande i Nacka LPO, en bristande återkoppling från polisens utredare till socialtjänstens handläggare och att målsägande berövats en geografisk närhet mellan utredningsansvaret, socialtjänstens hjälpinsatser och det lokala kommunala brottsofferstödet. Den organisatoriska förändringen omkullkastade de tidigare samverkansöverenskommelserna mellan pilotkommunerna och polisen på området brott i nära relation.

Enligt socialtjänstens representanter i pilotkommunerna är det numera omöjligt att få något närmare samarbete med utredarna, vilka påstås sakna lokalkännedom om nyckelfunktionerna ute i kommunerna. Informanterna påpekar att polisens utredningstider ökat väsentligt och tar som exempel klienter som får vänta åtskilliga månader innan de kontaktas av polisen efter att de gjort en anmälan om våld i hemmet. Klienter får ofta heller inte information om att de kan ha rätt till ett målsägandebiträde. Det har, enligt informanterna, blivit svårare att hjälpa våldsutsatta att göra en polisanmälan då de rent geografiskt måste ta sig ganska långt för att göra det. Samtidigt hävdar socialtjänstens representanter att kontakten med polisens brottsoffersamordnare är densamma som tidigare och att den fungerar relativt bra. Brottsoffersamordnaren deltar i oftast i samverkansmöten och nås frekvent via telefon i enskilda ärenden. Likväl har pilotkommunerna fortfarande ett överhängande behov av att utveckla sin samverkan med polisen avseende relationsvåld. För närvarande arbetar kommunala samordnare inom våld i nära relation i hela Södertörn med en propå kring situationen med synpunkter och förslag på åtgärder, som de anser skulle förbättra utbytet med polisen.

3. Metod och material

Deltagande observationer

Utvärderingens huvudsakliga studieobjekt är de organisatoriska arbetsprocesserna under implementeringen, som inkluderar nyckelaktörernas bidrag till och erfarenheter av försöksverksamheten. För att belysa dem genomfördes deltagande observationer i kombination med samtalsliknande intervjuer under hela projektperioden. De ägde rum i samband med styr- och arbetsgruppsmöten samt under uppsökande verksamhet gentemot pilotkommuner och bostadsbolag. Det innebär att rapportförfattaren studerade utbytet mellan representanter för polis, kommuner och bostadsbolag och fortlöpande ställde frågor om händelseutvecklingen. Empirin bestod av fältanteckningar samt bandade samtal och interjuver. Analysen av materialet avsåg att identifiera projektets styrkor och möjligheter liksom eventuella hot mot dess målbild.

Enkätundersökning

Huskurage vill förmå boende i flerbostadshus att vidta åtgärder vid oro om våld mellan grannar och om barn far illa. En förutsättning för att besvara huruvida policyn skapar sådana incitament är att fastställa i vilken omfattning som den faktiskt når ut till målgruppen. Implementeringens övergripande mål är att öka den informella sociala kontrollen i berörda bostadsområden, som ett resultat av att Huskurage blir normerande för en hel grupp. Med informell social kontroll avses i vilken utsträckning som boende i ett område känner till varandra, känner tillit till sina grannar, har frekventa positiva kontakter med varandra och har gemensamma värderingar. Gemensamma värderingar inbegriper exempelvis en gängse uppfattning om att någon inte skall behöva utsättas för brott i en gemensam fastighet. Saknas konsensus i det avseendet, brister också uppslutningen kring att arbeta mot detta mål (Rose & Clear 1998:443; Sampson m.fl. 1997). God grannsämja, definierat som stadigvarande och ömsesidiga subjektiva positiva kontakter mellan grannar, uppmuntrar också till att arbeta mot gemensamma värderingar. Det innebär att de problem som uppkommer kan lösas av de boende själva (Kornhauser 1978; Rose & Clear 1998). Den sociala kontrollen upprätthåller och återskapar gällande normer mellan boende och bidrar till att definiera vilka beteenden som är acceptabla respektive oacceptabla och hur dessa bäst bemöts (Shaw & McKay 1942; Black 2010). På så sätt kan relationen mellan social kontroll och gemensamma normer beskrivas som ömsesidigt förstärkande. Men för att kontrollen inom ett område skall vara av betydelse krävs att de boende tar ansvar för både sitt bostadsområde och varandra. Viljan att ingripa i situationer är beroende av graden av upplevd sammanhållning grannar emellan, känslan av tillhörighet till bostadsområdet och viljan att upprätthålla vardagliga sociala interaktioner oavsett hur flyktiga de är (Sampson 1987:104). Den mellanmänniska tilliten och kontrollen är således viktiga mekanismer i hur ett bostadsområde är organiserat. Sådana faktorer kan skifta i hög utsträckning mellan olika områden beroende på deras sociala och demografiska sammansättning (Sampson 1988, Cantillon m.fl. 2003). Därför finns det sannolikt olika utmaningar förknippande med att implementera Huskurage i olika typer av bostadsområden. Utgångspunkten för att utvärdera policyns genomslagskraft är att kartlägga:

- I vilken utsträckning som berörda medborgare känner till Huskurance och
- om och i så fall hur deras trygghet respektive deras benägenhet att vidta åtgärder vid oro om våld mellan grannar utvecklas under projektperioden samt
- om det i dessa avseenden föreligger systematiska skillnader mellan bostadsområden med olika ägandeformer samt varierande social och demografisk sammansättning?

För att besvara de tre frågorna genomfördes en enkätundersökning i Nacka. Tre omständigheter låg bakom valet av kommun. För det första erbjuder Nacka den största variationen av flerbostadshusområden, i fråga om deras sociala och demografiska heterogenitet, av de tre kommunerna i Nacka LPO. För det andra hade Tyresö nyligen genomfört en egen trygghetsmätning bland sina kommuninvånare då utvärderingens baslinjemätning planerades. Av det skälet förelåg en risk för mättnad bland potentiella respondenter. För det tredje hade Värmdö, vid tiden för baslinjemätningen, ingen kommunal mottagare av Huskurance som kunde vidimera enkäten gentemot kommuninvånarna.

Tre olika bostadsområden valdes ut som försöksgrupper. Två är belägna i kommundelen Älta och det resterande i Fisksätra. Kommundelarna valdes ut i samråd med kommunpolisen och Nackas brottsförebyggande samordnare. Urvalskriteriet var en social och demografisk spridning, i enlighet med beställarens önskemål om olika typer av bostadsområden (Bratthall & Johansson 2015:5).¹⁰ Det innebär att de tre områdena sinsemellan är mer eller mindre heterogena. Varierande befolkningstäthet och grad av in- och utflyttning påverkar både fysiska och sociala avstånd mellan grannar, vilket får lov att beaktas vid tolkningen av resultaten.

I Fisksätra består urvalsramen enbart av hyresrätter, medan hushållen i Älta är jämnt fördelade mellan hyresrätter och bostadsrätter i respektive område.¹¹ I Fisksätra avgränsades urvalet till bostadskomplexen i centrum.¹² Enkäten distribuerades i två omgångar till ett slumpmässigt urval av 300 hushåll i respektive bostadsområde. Det innebär att medborgarna tillfrågades om sin benägenhet att agera vid oro om våld i en grannlägenhet före respektive efter införandet av Huskurance. Det är således fråga om en klassisk före- och eftermätning, i

---

¹⁰ Urvalsprincipen bygger på att olika ägandeformer och hushållstyper (t.ex. ensamstående eller barnfamiljer) koncentreras till olika bostadsområden, men också på en rumslig åtskillnad mellan individer som tillhör olika social-, inkomst- eller yrkesgrupper eller olika kulturella, religiösa eller etniska ursprung med eller utan migrationsbakgrund (dvs. boendesegregation). Denna åtskillnad kan således vara både demografisk, socioekonomisk eller etnisk eller flera av dessa samtidigt.

¹¹ I Älta förvaltar Wallenstam 556 hyresrätter och ISS förvaltar 383 bostadsrätter fördelade över två bostadsrättsföreningar. Samtliga hushåll ingick i urvalsramen över respektive boendeform.

¹² I urvalsramen över Fisksätra ingick de 2600 lägenheter som Stena Fastigheter AB förvaltar i centrumområdet.

vilken totalt 900 hushåll mottog enkäten inklusive frankerade svarskuvert. Urvalsstorleken bedömdes som tillräckligt för att åstadkomma ett generaliserbart svarsunderlag. Samma individer tillfrågades vid båda mättillfällena, varpå det skapades en naturlig kontrollgrupp av internt likvärdiga respondenter. Uppföljningsperioden begränsade sig till ett år efter implementeringen. En reservation bör också utfärdas för boende som bytt adress under tiden, men enkäten innehöll en kontrollfråga om hur länge respondenten bott på nuvarande adress.

I frågeformuläret fick respondenterna ta ställning till påståenden likt att *Hur sannolikt är det att du själv skulle agera om du upplevde oro för att en av dina grannar blev utsatt för våld i sitt hem av en av sina familjemedlemmar?* Undersökningen mäter således huvudsakligen attityder, men innehåller också frågor om medborgarna under de senaste 12 månaderna vidtagit någon form av åtgärd vid oro om våld.¹³ Avseende den sociala kontrollen ställdes frågor om hur de upplever den mellanmänskliga tilliten och sammanhållningen i grannskapet. Sådana aspekter är enligt tidigare forskning relaterat till grannars benägenhet att agera vid oro om våld i nära relation på bostadsområdesnivå (Benson m.fl. 2003; Frye 2007; Gracia & Herrero 2007; Alfredsson 2016). Dessutom innehåller enkäten bakgrundsfrågor om personliga karaktäristiska och dagliga förehavanden (förvärvsarbetande på annan ort, hemarbetande, dagledig/pensionär etc.). Sammanfattningsvis ämnar svarsunderlaget belysa eventuella systematiska skillnader som skulle kunna påverka de upplevda incitamenten för att ingripa i en nödsituation.

Fokusgruppsintervjuer

Utvärderingens avslutande frågeställning behandlar hur medborgarna i berörda bostadsbestånd upplever implementeringen av Huskurage. För att besvara den genomfördes fokusgruppsintervjuer med medlemmar i lokala hyresgästföreningar i Tyresö och Värmdö. Enligt Wibeck (2000:23) skapar metoden delaktighet och är ett ändamålsenligt verktyg för att kartlägga människors kunskaper och attityder i en viss fråga. Intervjudeltagarna rekryterades genom en initial intresseförfrågan per e-post till samtliga föreningar i de kommunala bostadsbolagens bestånd.¹⁴ I Tyresö Bostäders bestånd ingår officiellt 14 föreningar. Enligt uppgift från moderorganisationen Hyresgästföreningen är 11 av dem aktiva, vilket beror på svårigheter att rekrytera förtroendevalda. Av dem återkopplade 6 ordföranden, som alla ställde sig positiva till besök av utvärderaren. I Värmdö Bostäders bestånd ingår 8 aktiva föreningar, men endast fem förtroendevalda svarade på intresseförfrågan. Det var bostadsbolaget som tillhandahöll kontaktuppgifterna, men de kände inte till att några föreningar valt nya ordföranden. I dessa fall var tidigare förtroendevalda behjälpliga med kontaktuppgifter till sina efterträdare. Slutligen besöktes 7 av 8 hyresgästföreningar i Värmdö.

---

¹³ Frågeformuläret återfinns som Bilaga 3.

¹⁴ I urvalsramen ingick samtliga lokala hyresgästföreningar anslutna till moderorganisationen Hyresgästföreningen. I urvalet av bostadsrättsföreningar ingick endast de som bekräftat att de infört Huskurage. Beklagligt nog saknas en uppföljning av förhållandet mellan antalet föreningar som mottog information om metoden och hur många av den som faktiskt införde policyn.

Sammanfattningsvis resulterade rekryteringsprocessen i ett bekvämlighetsurval; rapportförfattaren besökte de föreningar som godtog att ingå i utvärderingen.

Varje förening besöktes vid ett tillfälle och intervjuerna ägde rum under ordinarie så kallade bomöten. I förhållande till antalet medlemmar i respektive förening var uppslutningen liten; på mötena deltog uppskattningsvis 10 procent av hyresgästerna, enligt uppgift från respektive föreningsordföranden. Vid varje tillfälle deltog mellan 5 och 16 personer. Inför samtliga möten distribuerades en kallelse till medlemmarna med Huskurage på dagordningen. Det empiriska materialet bestod av 13 bandade intervjuer, som omfattade mellan 25 och 110 minuter. Inför varje möte informerade rapportförfattaren om att han varken representerar polisen, bostadsbolagen eller pilotkommunerna. Inledningsvis fick deltagarna godkänna att diskussionerna spelades in och de tillförsäkrades en anonymisering av materialet. Vid redovisning av resultaten kan inga enskilda individer identifieras, utan respektive fokusgrupp kan endast urskiljas via deras hemkommun, bostadsområde och förening.

4. Etiska överväganden

Rapporten speglar erfarenheter från en rad olika nyckelaktörer verksamma inom Polismyndigheten, pilotkommunerna och berörda bostadsbolag. Därutöver ingår ett urval av kommuninvånare i pilotområdet, som representerar för insatsens målgrupp. Den bild som framkommer när alla uppgiftslämnares – informanternas – erfarenheter läggs samman är i stora drag samstämmig, vilket talar för det empiriska materialets tillförlitlighet. Att en oberoende utvärdering presenterar en samstämmig bild innebär emellertid inte att alla aktörer är överens om *orsakerna* till händelseutvecklingen i projektet. Meningskiljaktigheterna markerar särskilt behovet av etiska hänsynstaganden vid redovisningen av resultaten.

Alla informanter har informerats om rapportförfattarens uppdrag vid första kontakt. De har avidentifierats så långt det varit möjligt med hänsyn till deras riktiga namn, befattningar och hemvist, vilket tydliggör att utvärderingen inriktas mot generella faktorer och processer, inte enskilda individer. Inför enskilda intervjuer liksom vid fokusgruppsintervjuerna har samtyckeskravet beaktats; samtliga har informerats om utvärderingens syfte, målsättning och spridning, liksom att deltagandet är helt frivilligt och givetvis anonymt (jmf. Vetenskapsrådet 2017:37). Samtidigt finns skäl att problematisera samtyckeskravet, som också innebär att deltagarna när som helst ska kunna avbryta sin medverkan i studien. För nyckelaktörerna fick medverkan i utvärderingen karaktären av att bli en uppgift som ingick i projektet. Inför varje meningsutbyte framgick att de inspelade intervjuerna och fältanteckningarna uteslutande är ämnade för den aktuella rapporten och kommer återges i avidentifierat skick (Vetenskapsrådet 2017:54).

5. Utvärderingens avgränsningar

Till pilotprojektets målområden hör att minska mörkertalet, som ett resultat av en ökad anmälningsbenägenhet hos kommuninvånarna. Samtidigt önskar projektet åstadkomma en

minskning av antalet utsatta. Rent metodologiskt föreligger en väsentlig utmaning i båda avseendena, inte minst i att belägga huruvida den faktiska utsattheten minskar till följd av genomförda insatser. Det finns all anledning att problematisera tillgängliga variabler, såsom polisanmälningar och orosanmälningar till socialtjänsten, som tillförlitliga utfallsmått i sammanhanget. Om Huskurage potentiellt ökar målgruppens medvetenhet om våldet, att de blir mer observanta och mer benägna att vidta associerade åtgärder som konsekvens av en ökad anmälningsbenägenhet – betyder det att den faktiska utsattheten för våld i förlängningen minskar då det kommer till berörda samhällsinstansers kännedom? Om målbilden är att minska utsattheten för våld, att erbjuda flera utsatta stödinsatser och öka antalet lagföringar av våldsutövare, är denna frågeställning central att fördjupa i en framtida utvärdering med en longitudinell ansats. Att fastställa nödvändiga orsaksförhållanden är förenat med svårigheter att isolera olika faktorer, som kan förklara utfallet, från varandra. Eftersom denna rapport huvudsakligen är en implementeringsstudie är det heller inte den aktuella agendan. Avslutningsvis gör rapporten inga anspråk på att erbjuda allomfattande beskrivningar av rådande kunskapsläge inom frågor om relationsvåld och civilkurage, utan anknyter till huvuddragen inom respektive forskningsfält.

Kapitel 3: Projektorganisationen

Förestående kapitel ger en kronologisk och övergripande bild av förankringen, styrningen, ansvarsfördelningen och genomförandet av försöksverksamheten. Händelseutvecklingen relateras till relevanta kunskapsområden som projekt- och implementeringsforskning. Avsikten är att på ett lättillgängligt sätt problematisera rådande förutsättningar inför implementeringen av Huskurage och utsikterna att infria projektmålen. Utifrån observationerna förs en diskussion om möjliga lärdomar som finns att hämta ur genomförandet.

1. Förankring

Intentionen var att projektet skulle genomföras som ett medarbetardrivet utvecklingsarbete inom ramen för polisens och pilotkommunernas redan befintliga samverkan kring våld i nära relation. Skandinavisk implementeringsforskning lyfter återkommande fram bred delaktighet som avgörande för ett hållbart utvecklingsarbete (Alexandersson 2006; Brulin & Svensson 2011; Åhlfeldt 2017). Det understryker behovet av förankring i fyra led; (1) mellan regionpolisledningen och Nacka LPO, (2) mellan regionpolisledningen och polisområde Stockholm Syd, (3) mellan Nacka LPO och ledningsnivån i pilotkommunerna och (4) mellan kommunledningen och förvaltningsledningen. I de följande avsnitten skildras händelseutvecklingen i respektive led.

Nacka lokalpolisområde

Under oktober 2015 riktade regionkansliet en förfrågan till Nacka LPO om att bli försöksområde för satsningen. I början av november lämnade lokalpolisområdet accept efter beslut av dåvarande LPO-chefen. Kommunpoliserna, å sin sida, upplevde sig emellertid inte delaktiga i beslutet eller att de formellt samtyckte till att bli pilotområde. De valde trots det att godta upplägget, men under förutsättning att projektet inte skulle innebära en arbetsbörda utöver deras ordinarie åtaganden. Deras inställning bottnade i att de vid tidpunkten var nytillträdna på sin tjänster och fullt involverade i det arbete som skulle utmytna i medborgarlöften; en av grundpelarna i det lokala brottsförebyggande arbetet. Bristen på upplevd delaktighet innebar att försöksverksamheten initialt drogs med en diskrepans mellan regionkansliet och dess målstyrning ned till det förväntade utförandedet i Nacka LPO. Vid projektstarten saknades ännu en styrgrupp och en arbetsgrupp. Fördröjningen av sådana elementära strukturer medförde att nyckelfunktionerna i Nacka LPO initialt inte förstod vad regionkansliet förväntade sig av dem. Först den 24 maj 2016 sammanträdde berörda parter – projektledare och regionkansliets representanter samt LPO-chefen och kommunpoliserna – i Nacka strand. Mötet hade ett tredelat syfte. För det första skulle en styrgrupp upprättas och en arbetsgrupp tillsättas. För det andra skulle ansvarsfördelningen mellan dem fastställas och förväntningar på varandra ventileras. För det tredje skulle parterna nå samsyn kring projektledarens hittillsvarande arbetsinsats och hur väl den korresponderade mot projektplanens målområden.

Polisområde Stockholm Syd

Projektet åskådliggjorde undan för undan ett strukturellt hinder i fråga om ansvarsfördelningen mellan lokalpolisområdesnivån och polisområdesnivån. I och med den nationella omorganisationen ombildades Nacka kommun från ett polismästardistrikt till ett lokalpolisområde, som också kom att omfatta Tyresö och Värmdö. Det kom att medföra att ansvaret för brottsoffersamordning och utredningar av brott i nära relation centraliserades till polisområdesnivå. Trots att centrala strukturer lyftes bort har Nacka LPO ännu ett formellt ansvar för den brottsförebyggande verksamheten. Förändringen slog sönder upparbetade strukturer, varpå det numera saknas en upplevd utgångspunkt för samverkan mellan kommun och polis kring frågan. Ett tydligt exempel var svårigheten att addera Huskurance till gällande samverkansöverenskommelser i pilotkommunerna, eftersom åtgärden inte förväntades innebära någon formell organisatorisk effekt. Under rådande förhållanden upplevde kommunpoliserna att de var fel val av representanter i projektets efterfrågade samverkan; de framhöll att den polisiära parten borde utgjorts av brottsoffersamordnaren eller sektionschefen för brott i nära relation på polisområdesnivå.

Under projektperioden försökte den dåvarande LPO-chefen och kommunpoliserna att lyfta frågan om försöksverksamheten till polisområdesnivå; närmare bestämt till sektionschefen för brott i nära relation. Parterna var ense om det bristande brottsofferperspektivet i organisationsförändringen, men lokalpolisområdets efterfrågan på stöd och delaktighet i projektet var utan framgång. Under rådande omständigheter ansåg kommunpoliserna att försöksverksamheten initierats vid helt fel tillfälle. Frågan om förankring på polisområdesnivå borde rimligtvis ha fallit inom regionkansliets ansvarsområde, som ytterst ansvariga för målformuleringen. Styrgruppen initierade en diskussion med polisområdeschefen i december 2016, men lyckades inte överbrygga det strukturella hindret. Det är en tydlig indikation på att valet av försöksområde borde ha försiggåtts av en analys av vilka organisatoriska förutsättningar som krävdes för att arbeta mot projektets målbild om att utveckla den polisiära-kommunala samverkan kring brott i nära relation.

Pilotkommunerna

Inför projektstarten, i november 2015, skulle Huskurance introduceras i en befintlig polisiär-kommunal beredningsgrupp. Utifrån mötet skulle respektive kommunledning fatta beslut om att delta i försöksverksamheten. Till följd av att projektstarten försköts, till den första mars 2016, uteblev den planerade beredningen. Det innebar att den formella förankringen, inklusive överföringen av projektets målbild, mellan Nacka LPO och försökskommunerna uteblev. Istället kom projektledaren att delge de tre kommundirektörerna information om metoden i samband med projektstarten. Tyresö var först att bekräfta sin medverkan, vilket skedde genom ett kommunledningsbeslut om implementering i det kommunala bostadsbeståndet. Nacka, som saknar ett kommunalt bostadsbolag, bekräftade sitt deltagande efter ett beslut i socialnämnden. Värmdö lämnade emellertid inget formellt besked, utan hänvisade till det kommunala bostadsbolaget Värmdö Bostäder.

Med intentionen att säkra pilotkommunernas och deras bostadsbolags engagemang inkluderades Tyresös kommunchef i styrgruppen, som åtog sig att vara ombud för samtliga kommuner. Kommunledningen för Nacka respektive Värmdö bekräftade att de var formellt tillfreds med ansvarsfördelningen. Trots detta uppdagades att projektet saknade en överföring mellan respektive kommunledning och ned i förvaltningsstrukturen. Varken kommunledning eller förvaltningschefer har delgett sina tjänstemän, med brotts- och våldsförebyggande ansvarsområden, några propåer eller direktiv om att arbeta mot projektets målområden. Det skall understrykas att pilotkommunerna inte haft ett uttryckt implementerings- och utbildningsansvar, utan detta har rymts inom projektledarens åtagande. Enligt gängse implementeringsteorier är det angeläget med formella organisatoriska strukturer, det vill säga att tydliggöra roller, mandat och ansvarsfördelning, snarare än att förlita sig på enskilda individer (Åhlfeldt 2017:38). Tidigare forskning visar återkommande att kommunledningens stöd är en av de mest avgörande faktorerna för ett hållbart utvecklingsarbete (Alexandersson 2006; Johnson m.fl. 2004; Åhlfeldt 2017). Om kommuncheferna är positiva och engagerar berörda förvaltningschefer ökar sannolikheten att de använder sitt inflytande för att stödja projektet genom att omsätta målbeskrivningen bland tjänstemännen (Alexandersson 2006). Till skillnad från projektledaren har den organisatoriska ledningen formellt mandat att fatta strategiskt viktiga beslut, som finns kvar i organisationen efter projektets avslut (Åhlfeldt 2017:37).

2. Styrning

Projekt som organisationsform har institutionaliserats inom svenska myndigheter – så även inom Polismyndigheten (Forssell m.fl. 2013; Fred & Hall 2017; Riksrevisionen 2010). Där kan arbetsformen vara ett medel för att stödja ett problemorienterat och kunskapsinriktat arbetssätt, då den innebär att en specifik utvecklingsuppgift lyfts ut och organiseras tillfälligt utan att påverka linjeverksamheten. Enligt svensk implementeringsforskning förefaller projektformen särskilt tilltala traditionellt byråkratiska organisationer, som säger sig vilja bryta med hierarkisk kontroll för att istället involvera de anställda i högre utsträckning (Alexandersson 2006; Åhlfeldt 2017). Det anknyter till intentionen om ett medarbetardrivet utvecklingsarbete, som för associationer till en decentralisering av mandat från toppstyrning till initiativförmåga och ledarskap i utförandeledet.

Då försöksverksamheten påbörjades saknades ännu en styrgrupp respektive arbetsgrupp. De formaliserades först tre månader efter projektstarten, i slutet av maj 2016. Styrgruppen sammanträdde för första gången i början av september. Regionkansliets bestämda hållning var att projektet skulle utföras i Nacka LPO med befintliga personella och ekonomiska resurser. Lokalpolisområdets representanter upplevde emellertid aldrig att styrgruppen tydliggjorde på vilket sätt och i vilken utsträckning som LPO-chefen och kommunpoliserna skulle bistå projektledaren i genomförandet. Det fick konsekvenser för arbetsgruppen i form av en otydlighet om vilket arbete som skulle genomföras, var och av vilken funktion. Det gällde även kommunpolisernas uppgift och ansvar i den förväntade samverkan med kommunerna. I

det avseendet saknade både kommunpoliserna och projektledaren mandat att ta nödvändiga strategiska beslut. Det är lokalpolisområdeschefen som har ansvaret för den lokala samverkan med kommunledningarna. Lokalpolischefen biträds av kommunpoliserna, men dessa har inte något formellt ansvar eller befogenheter.

Styrningen gentemot kommunerna försvårades ytterligare av att Tyresös kommunchef, som skulle svara för samtliga kommuners engagemang i projektet, inte närvarade på styrgruppsmötena eller på annat sätt kommunicerade hur arbetet framskridit i respektive kommun. Undantaget var det första styrgruppsmötet, till vilket kommunchefen skickade ett ombud i form av sin säkerhetschef. Inför mötet hade säkerhetschefen begärt svar om projektets status från berörda funktioner i samtliga kommuner. I gensvaren beskrevs Huskurge som en aktivitet vid sidan av kommunernas befintliga verksamhet rörande relationsvård. Det sammanfattade utlåtandet var att ingen av kommunerna bedrev något självständigt arbete mot projektmålen. Under mötet påtalar också utvärderaren denna lägesbild. Att två av varandra oberoende källor framförde snarlika signaler till styrgruppen är anmärkningsvärt. Trots det vidtog styrgruppen inga kända åtgärder för att åtgärda den bristfälliga förankringen. Implementeringsforskarna Alexandersson (2006) och Åhlfeldt (2017:38) lyfter fram organisatoriska aspekter med bäring för styrgruppens hållning; betydelsen av ett aktivt ägarskap som samspelar med styrning och bred uppslutning i utförarledet, dvs. i lokalpolisområdet och pilotkommunerna. Sådan delaktighet gagnar inte bara projektets framåtskridande, utan bidrar också till att medarbetarna själva upplever ett medansvar under genomförandet. Under sådana omständigheter är de mer benägna att själva signalera för avsteg från projektplanen som riskerar att äventyra målbilden och att agera i förebyggande syfte. Dessa elementära förhållanden har saknats i försöksverksamheten. Mot denna bakgrund reducerades styrgruppen till en formell, men i praktiken betydelselös funktion för arbetet gentemot pilotkommunerna och för möjligheterna att infria målbilden.

3. Ansvarsfördelning

Samverkan, som en strategi för att uppnå mål som inte vore möjliga om olika samhällsbärande funktioner arbetade på var sitt håll, betonas flitigt i projektplanen och beställarens avsiktsförklaring (Rung 2016; Bratthall & Johansson 2015). Ingen av dokumenten reglerar dock ansvarsförhållandet mellan dels projektledaren och kommunpoliserna, dels mellan projektledaren och pilotkommunernas bärande funktioner i fråga om att gemensamt förverkliga försöksverksamhets målområden. Danermark & Kullberg (1999) skriver att alla framgångsrika samverkansprojekt är konkreta och bygger på att klart avgränsbara målgrupper går att identifiera. Försöksverksamhetens intention var att knyta polis och kommun närmare till varandra genom att de delar målgruppen offer för våld i nära relation. Ambitionen korresponderade mot två delmål i pilotkommunernas befintliga samverkansöverenskommelser; att öka kommunens möjligheter att ge stöd till de som riskerar att bli utsatta för brott i nära relation och öka antalet befarat våldsutsatta som godtar stöd från kommunen. Hur var då projektet avsett att bidra till att infria dessa målsättningar?

Det skall betonas att Huskurage i sin ursprungliga tappning inte bygger på samverkan mellan polis och kommun, utan endast innebär att bostadsbolagen affischerar policyn i trappuppgångar och informerar de boende via brevlådeutskick. Dessa åtgärder förväntas göra grannar mer observanta på destruktiva relationer, vilket ska öka deras anmälningsbenägenhet. Den yttersta konsekvensen av ett minskat mörkertal är en ökad inströmning av polis- och orosanmälningar om utsatta respektive våldsamma individer. Det innebär att polis och kommun skulle kunna få bättre förutsättningar att *identifiera* dessa gemensamma målgrupper. Det är en given omständighet för att kunna förebygga fortsatt brottslighet och erbjuda fler adekvat stöd; många har levt länge med våldet i sin närhet och väntat i det längsta med att söka hjälp. Detta kan definieras som *brottsförebyggande samverkan*; att stoppa pågående våld och bryta våldsspiralen genom tidig intervention.

Resonemanget pekar på ett överhängande behov av att ta höjd för det förväntade utfallet – hur ska brottsoffer slussas till socialtjänsten och där få tillgång till adekvata stödinsatser? Det är därför problematiskt att cheferna för kommunernas socialförvaltningar inte varit delaktiga i det praktiska genomförandet av projektet. Dessa har det yttersta mandatet för att integrera försöksverksamhetens målsättningar inom respektive organisation. Det är i förlängningen ett villkor för att projektet skulle kunna bidra till att öka kommunernas möjligheter att erbjuda stöd till utsatta. Istället har kommunerna tillskrivit projektledaren den bärande rollen och hon har i sin tur haft den fullständiga arbetsledande funktionen. Detta kom att få avgörande konsekvenser för genomförandet.

4. Genomförandet

Arbetsgruppen

Arbetsgruppen bestod av projektledaren och de tre kommunpoliserna. Den bildades tre månader efter projektstarten och sammanträdde vid två tillfällen; den 8 juni respektive 24 november 2016. Mötena kännetecknades av ett otydligt syfte i förhållande till projektets målbild. Styrgruppen preciserade inte några förväntningar på kommunpoliserna inom ramen för agendan om ett medarbetardrivet utvecklingsarbete. Under den officiella projektperioden bestod kommunpolisernas arbetsinsats i att förmedla sina kommunala kontaktytor, för brottsförebyggande frågor och våld nära relation, till projektledaren.

Projektledaren efterfrågade ytterligare stöd från arbetsgruppen vid upprepade tillfällen. Hennes önskemål var att kommunpoliserna uppmärksammade Huskurage i sina vardagliga kontakter med civilsamhället. Kommunpoliserna upplevde emellertid att projektet inte stämde överens med deras lokala lägesbilder, som styr prioriteringarna i det brottsförebyggande arbetet. Implementeringsforskning, som studerat projekt som sociala skeenden, slår fast att arbetsuppgifter som inte överensstämmer med yrkesgruppens värderingar minskar projektets legitimitet i deras ögon (Meyer & Rowan 1977; Alexandersson 2006:43). Sådana kulturella hinder uppdagades också i form av att kommunpoliserna upplevde Huskurage som svår att placera in bland polisens ordinarie arbetssätt avseende brott

i nära relation. Konsekvensen är det blir svårt att avgöra huruvida metoden kan ge önskade resultat i förhållande till målen i den polisiära-kommunala samverkansöverenskommelsen. Våld som sker inom hemmets väggar fodrar något utöver traditionella polisiära verktyg. Metoder som innebär nya arbetsuppgifter och som ifrågasätter dominerande tankesätt kräver att motsvarande förändring även sker i utförandedet (Alexandersson 2006:253).

Det kan konstateras att projektledaren upplever att hon inte fick någon draghjälp av arbetsgruppen och att den inte fyllt en funktion i genomförandet. Att kommunpoliserna tog emot projektet givet att det inte skulle påverka deras ordinarie yrkesutövning medförde att de tilläts ställa sig vid sidan av. Styrgruppen, å sin sida, har kontinuerligt följt upp projektledarens individuella arbetsinsats, men i övrigt inte granskat arbetsgruppens förehavanden. Det är problematiskt då styrgruppen hade till uppgift att kvalitetssäkra arbetsgruppens arbete (Bratthall & Johansson 2015:5). I återblick borde regionkansliet initierat mer omfattande diskussioner med LPO-chefen och kommunpoliserna inför projektstarten gällande deras förväntade arbetsinsats. Väl under genomförandet är det en fråga om det dagliga ledarskapet på polisområdesnivå; det är ytterst LPO-chefen som har till uppgift att specificera förväntningar på sina kommunpoliser. Det kan också tänkas att kommunpolisernas förhållningsätt inte enbart berodde på bristande delaktighet i beslutet att vara med i projektet. Under arbetsgruppsmötena lyftes även andra faktorer i den generella arbetssituationen, som gör att man som kommunpolis inte känner sig delaktig i organisationen. Det gör sitt för motivationen, varpå man utför de arbetsuppgifter som uppfattas som ens primära åligganden.

Under det sista arbetsgruppsmötet ifrågasatte kommunpoliserna chanserna för Huskurage att överleva i polisens regi. Deras argument är att tillfälliga brottsförebyggande satsningar sällan blir beständiga till följd av att de är förbundna med specifika medarbetarens kompetens. Resonemanget ger också en fingervisning om att kommunpoliserna förlitat sig på projektledaren på bekostnad av ett eget ansvarstagande. Här finns med andra ord en förskjutning av ansvar och orsakerna kan vara flera. Upplevelsen av att inte dela ett gemensamt uppdrag och ansvarsområde kan, åtminstone delvis, vara ett uttryck för de vitt skilda verklighetsbeskrivningar som formas av kommunpolisernas och projektledarens ordinarie arbetsuppgifter. Det understryker att Polismyndigheten är en i allra högsta grad differentierad organisation med hög grad av specialisering och kunskaper spridda över många fält. Projektledaren besitter en ingående kunskap på området våld i nära relation och kommunpoliserna innehar en strategisk roll i samverkan med externa parter. Men vilka möjligheter finns till att lära av varandra? Enligt Åhlfeldt (2017:41) förutsätter organisatoriskt lärande att nya kunskaper kan kommuniceras, begreppsligöras och tillämpas av andra inom organisationen. Differentierade organisationer har goda förutsättningar att fånga upp nya kunskaper, men på bekostnad av att dessa inte kan kommuniceras till andra i organisationen, då effektiv intern kommunikation förutsätter delade kunskaper (Åhlfeldt 2017:41). Implementeringsforskningen är dystert samstämmig om att hållbarheten försvåras när

projekt är beroende av enskilda individers engagemang; ett förhållande som sammanfattas i den så kallade "eldsjäls-problematiken" (Åhlfeldt 2017:38). Omständigheterna bildar en motsägelse mellan ett medarbetardrivet utvecklingsarbete och den nya polisorganisationens strävan efter att kompetens ska innehas av funktioner till skillnad från att vara förknippad med enskilda medarbetare. I detta avseende måste framtida projektorganisationer skapa förståelse och respekt för medarbetares olika kunskapsområden och förklara hur de *kompletterar* varandra i Polismyndighets *delade* behov och intressen.

Tyresö kommun

Tyresö var den första av kommunerna att bekräfta sin medverkan i projektet. Under mars 2016 etablerade projektledaren kontakt med kommunala tjänstemän med ansvar för brottsförebyggande frågor generellt och för relationsvåld specifikt. Kommunens arbetsinsats bestod i att bistå projektledaren i olika informationsinsatser gentemot medborgarna och att informationen samordnades med att policyn spreds i lägenhetsbestånden. Innehållet redovisas nedan i avsnittet *Kommunikativa insatser*.

Projektet presenterades sedermera för socialtjänstens medarbetare och inför ett lokalt samverkansråd för relationsvåld.¹⁵ Berörda aktörer genomgick en "basutbildning" under ledning av projektledaren. Denna utbildning introducerade Huskurage som metod och breddade begreppet "våld i nära relation"; dess olika brottstyper, våldets omfattning och struktur samt dess psykiska och fysiska konsekvenser för både utsatta vuxna och barn som bevittnar det. Föreläsningen omfattade en timme och hade ett tvådelat syfte. För det första att informera strategiska aktörer, som på olika sätt arbetar med våldsproblematiken, om att Huskurage nu etableras i kommunen. För det andra var avsikten en intern kunskapshöjande insats, enligt projektplanen (Rung 2016:3).

Tyresös representanter var unisont positiva till pilotprojektet. De förklarar att idén om att medverka i Huskurage kom från kommunledningen, men att projektledaren varit deras enda kontaktyta i frågan. Ledningen har inte delgett tjänstemännen, med ansvar för relationsvåld, några förväntningar gällande deras engagemang i projektet. Tjänstemännen har heller inte mottagit några propåer om huruvida kommunen tänker arbeta vidare med Huskurage efter projektperioden. Följaktligen finns all anledning att problematisera vem som tar det formella ansvaret för en förväntad ökad anmälningsbenägenhet bland kommuninvånarna. Berörda tjänstemän hänvisar resolut till projektledaren i fråga om projektets status. De påstår att projektet skulle genomföras parallellt med det ordinarie våldsförebyggande arbetet, till skillnad från att integreras som en del av utvecklingsarbetet avseende en närmare samverkan mellan polis och kommun.

---

¹⁵ I rådet är bland annat alla enheter inom socialtjänsten samt lokala kvinnojourer och Manscentrum i Haninge (med pilotkommunerna som upptagningsområde) representerade.

Under hösten 2017 följde rapportförfattaren upp händelseutvecklingen i Tyresö. På kommunens hemsida beskrivs Huskura som en befintlig samverkansform mellan kommun, polis och fastighetsägare "för att öka medvetenheten kring våld i nära relationer och hur man ska agera vid misstanke om våld" (uppdaterad 2017-09-25). Projektets genomförande förefaller dock sakna bäring för kommunens ordinarie arbete med våldsutsatta. Socialtjänstens vuxenenhet uppger att de inte observerat någon ökning av antalet anmälningar gällande våld i nära relation, som skulle indikera på ett trendbrott, under projektperioden eller fram till och med oktober 2017. Huskura är heller ingen fråga på dagordningen i Tyresös lokala brottsförebyggande råd. Rådets representanter vill inte kännas vid att kommunen skulle fortsätta driva arbetet efter den officiella projektperioden. Därmed kan konstateras att det vid rapportens deadline saknas en ambassadör för Huskura i Tyresö.

Nacka kommun

I Nacka kommun fattades beslutet om att delta i projektet av socialnämnden och inte av kommunledningen. Från och med april 2016 träffade projektledaren representanter för socialtjänstens samtliga avdelningar och elevhälsan samt socialförvaltningens interna samverkansgrupp för relationsvåld.¹⁶ Samtliga kontaktytor genomgick projektledarens sedvanliga "basutbildning" och ställde sig unisont positiva till försöksverksamheten. Därmed gav socialnämndens ordförande sin samordnande tjänsteman för relationsvåld uppdraget att vara kommunens kontaktyta för Huskura. Följaktligen påbörjade projektledaren och samordnaren planeringen av en rad olika informationsinsatser gentemot medborgarna. Med stöttning av kommunens kommunikatörer koordinerades en rad mediala inslag i samband med implementeringen av Huskura, vilka redovisas nedan i avsnittet *Kommunikativa insatser*.

Under hösten 2017 följde rapportförfattaren upp händelseutvecklingen. Det visar sig att samordnaren för våld i nära relation, tillika kommunens kontaktyta för Huskura, är tjänstledig. I dagsläget finns information på kommunens hemsida, där bostadsrättsföreningar och hyresvärdar kan ladda ned material om Huskura och vid behov ta kontakt med kommunen för mer information. Enligt socialnämnden sker "arbetet med att förebygga våld i nära relation på flera nivåer där Huskura syftar till att stärka civilsamhället och få fler att veta vad de ska göra om de misstänker att någon far illa". Nämnden uppger att det inte skett någon ökning av antalet anmälningar till mottagningsgruppen med ansvar för våld i nära relation. Det förklaras att "andelen våld i nära relationsärenden inte utreds inom rimlig tid inom vårt polisområde och att den så kallade balansen ökar". Sammanfattningsvis saknas för närvarande beslut om och i så fall hur Nacka ska arbeta vidare med Huskura. Frågan skulle komma att lyftas inför årsskiftet. På frågan om Nacka arbetar med Huskura inom ramen för det befintliga brottsförebyggande arbetet svarar socialnämnden att "spridning av Huskura

---

¹⁶ Gruppen består av handläggare från individ- och familjeomsorgen, enheten för funktionsnedsättning och Äldrenheten. De träffas åtta gånger om året och samordnaren informerar och utbildar representanterna för de olika enheterna om våld i nära relationer. Dessa ska sedan föra kunskapen vidare till sina kollegor (Larsson & Steive 2015:11).

ingår i det förebyggande arbetet” och att det sker via information på hemsidan och en folder, med information om bland annat Huskurage, som skickades ut under februari 2017 till samtliga hushåll i kommunen. Responsen innebär att spridningen av Huskurage pågår genom att kommunen tillhandahåller material för att införa policyn, men att en fortsatt implementering kräver att medborgarna själva söker efter informationen på hemsidan. Kommunen bedriver alltså inga aktiva insatser för att öka täckningsgraden av policyn bland allmänheten.

Den sista oktober 2017 kontaktade utvärderaren Nackas kommunpolis för en sista avstämning. Han uppger då att Huskurage berörs i polisens möten med Nacka kommun. Huskurage finns med i kommunens målformuleringar kopplat till dess fokusområden, vilket är detsamma som Nackapolisens medborgarlöften. Dessutom kommer Huskurage att ingå i den uppdaterade underbilagan om brottsoffer (som tidigare benämndes våld i nära relation) kopplad till den nya samverkansöverenskommelsen mellan Nacka LPO och kommunen. Därmed frågar utvärderaren vad detta kan komma att innebära i konkret arbete från polisens och kommunens sida. Kommunpolisen svarar att den kommunala samordnarens frånvaro har lämnat många delar av den polisiära-kommunala samverkan kring relationsvåld i stiltje.

Värmdö kommun

I början av maj 2016 besökte projektledaren och kommunpolisen Värmdös socialtjänst. Avsikten var att etablera kontakt med strategiska funktioner som projektet kunde dra fördel av. Mötets utfall motsvarade emellertid inte förväntningarna; kommunens representanter hänvisade resolut frågan om delaktighet till det kommunala bostadsbolaget Värmdö Bostäder. Trots upprepade försök att finna en lämplig kommunal mottagare för Huskurage uteblev responsen under projektets första åtta månader.

Det första livstecknet från Värmdö till projektledaren kom i november 2016. Avsändaren var kommunens nyrekryterade brottsförebyggande strateg, som bjöd in projektledaren och utvärderaren till samtal den 11 januari 2017. Vid mötet medverkade också en enhetschef och kommunens nytillträdde samordnare för våld i nära relation. Inför mötet hade strategen adderat projektet till samverkansöverenskommelsen och fått den underskriven av kommundirektören och LPO-chefen. Det innebär att Värmdö blev den enda av pilotkommunerna att bifoga Huskurage till samverkansöverenskommelsen under projektperioden. Enligt projektbeskrivningen skulle detta skett redan inför projektstarten (Bratthall & Johansson 2015:5). Under mötet lovade kommunens representanter att påbörja sitt interna och externa kommunikationsarbete kring Huskurage. Det innebar utfästelser om att publicera information på kommunens hemsida och initiera reportage i lokaltidningen Mitt i Värmdö om Huskurage.

Mötet i januari blev projektledarens sista arbetsinsats gentemot Värmdö kommun. Försöksverksamheten avslutades enligt plan den första februari. I maj tog Värmdös

utvecklingssamordnare för relationsvåld en första kontakt med kommunpolisen. De träffades för att ventilera framtidsutsikterna för Huskurance och enades om att kontakta Värmdö bostäder. Vid denna tidpunkt lämnade den brottsförebyggande strategen sin tjänst på egen begäran. Därmed uppstod samma situation som under föregående år då kommunpolisen saknade en designerad kontaktyta. I slutet av september sammanträdde utvecklingssamordnaren och kommunpolisen med en av Värmdö Bostäders distriktsförvaltare. De påbörjade en preliminär dialog om Huskurance, men vid rapportens deadline har parterna ännu inte benat ut ansvarsförhållandena. I återblick kan konstateras att kommunen publicerade information om Huskurance på sin hemsida kort efter mötet i januari. Utfästelserna om ytterligare kommunikativa insatser blev dock aldrig verklighet. Det innebär att kommuninvånarna endast nåtts av ett reportage om Huskurance via Nacka-Värmdö Posten, men det initierades av Nacka kommun. Samtidigt nådde Värmdö och deras kommunpolis längst av pilotkommunerna i fråga om att påbörja en dialog gällande respektive aktörs roll i Huskurance.

Kommunikativa insatser

I detta avsnitt presenteras de informationsinsatser som genomfördes i samband med implementeringen i pilotkommunerna.¹⁷ Projektledaren har varit ansvarig för att skapa uppmärksamhet kring Huskurance bland allmänheten. Det har inneburit inslag i traditionella och sociala medier och att i samråd med kommunerna formulera och distribuera budskapet. Vid projektstarten publicerade Nacka och Tyresö information om Huskurance på sina hemsidor med länkar till stödfunktioner för våldsutsatta. Värmdö publicerade motsvarande information i januari 2017. Då rapporten överlämnades till beställaren fanns information på samtliga kommuners hemsidor.

Av regionkansliets ansökan till Brottsförebyggande rådet framgår att Huskurance skulle spridas via boendeträffar i berörda bostadsbestånd (Bratthall & Johansson 2015:6). Givet att medborgarna är policyns tilltänkta resurs är fysiska möten en lovvärd utfästelse. Projektledaren eller någon annan nyckelaktör har emellertid inte tagit initiativ till dialog med kommuninvånarna och några boendeträffar har därför inte genomförts. I projektplanen (Rung 2016:2) utlovades uppsökande verksamhet gentemot det lokala föreningslivet (idrottsföreningar etc.) och utbildningsväsendet (kommunala grund- och gymnasieskolor), men dessa aktiviteter blev inte verklighet. Enligt projektledaren uteblev skolbesöken då berörda utbildningsförvaltningar ansåg att det var för kort tid att hinna med dem under projektperioden.

Nedan följer en kronologisk sammanställning av de kommunikativa insatser som genomfördes under projektperioden:

---

¹⁷ Eftersom implementeringen omfattar affischering av policyns i portuppgångar (trapphusinfo) och brevledes information till varje boende undantas dessa insatser.

- Våren 2016: Nacka och Tyresö kommun publicerar information om pilotprojektet inkl. nedladdningsbart material om Huskurage på sina hemsidor.
- Våren 2016: Projektledaren besöker ett medarbetarnätverk, med inriktning mot våld i nära relation, inom polisområde City och informerar om pilotprojektet.
- 13 april 2016: Projektledaren deltar vid en samverkanskonferens i polisområde Stockholm Nord. Bland de drygt 200 besökarna fanns bland andra projektbeställaren Ulf Johansson, polismedarbetare med inriktning mot brott i nära relation samt representanter för associerade kommuners socialtjänster och kvinnojourer.
- Maj 2016: Medarbetare i polisregion Stockholm informeras internt med en nyhet om Huskurage i sociala medier.
- Den 17 maj 2016: Projektledaren medverkar i polisregions Stockholms podradio "Doktors podcast". Avsnittet "Dags för Huskurage" nås via länk: <https://polisen.podbean.com/e/dags-for-huskurage/>
- 17 maj 2016: Reportage i lokaltidningen Nacka-Värmdö Posten, "Initiativ för ökat civilkurage", "Idén är enkel: Genom att sätta upp lappar i trappuppgångar och göra utskick till privatpersoner ska polisen uppmana kommuninvånarna att agera om de misstänker att grannar utsätts för våld" (NVP nr. 20, 170516, s. 7).
- Den 16 maj 2016: Inslag med projektledaren i SVT Nyheter.
- Den 16 maj 2016: Lokaltidningarna "Mitt i Tyresö" samt "Nacka-Värmdö Posten" uppmärksammar pilotprojektet.
- Den 17 maj 2016: Inslag med projektledaren i SVT Stockholm med titeln "Projekt ska stoppa våld i nära relationer".
- Den 8 juni 2016: Projektledaren medverkar i radioinslag om Huskurage i SR P5.
- Den 25 november 2016: FN:s dag för avskaffande av mäns våld mot kvinnor. Kampanj i Nacka kommun. Våld i nära relation mot barn uppmärksammades på kommunens hemsida under en veckas tid (med Huskurage och polisen som avsändare).
- Den 25 november 2016: Hellsidesannons i "Nacka-Värmdö Posten" om Huskurage med rubriken "Visste du att 200 000 barn i Sverige lever i hem med våld?". Nacka kommun, polisen och Huskurage står som avsändare.

- Den 25 november 2016: FN:s dag för avskaffande av mäns våld mot kvinnor. Kampanj i Tyresö kommun. Videoklipp publiceras på hemsidan med information om var och hur utsatta kan få hjälp. I filmerna medverkar representanter för socialtjänst och kvinnojour samt projektledaren. Vattentornet i Tyresö lystes upp med orangefärgat strålkastarljus, som en hyllning till FN:s kvinnoorgan "UN-Women" som utlyst den 25 november till "Orange day". Färgen orange används världen över som en symbol för att uppmärksamma våldet som ett globalt folkhälsoproblem.
- Januari 2017: Värmdö kommun publicerar information om Huskurance och pilotprojektet på sin hemsida.
- Den 2 februari 2017: Reportage med projektledaren i lokaltidningen "Tyresö Nyheter" med rubriken "Med grannar som verktyg". Av artikeln framgår att: "Tyresö bostäder har infört Huskurance, Tyresö kommun har lyft Huskurance vid olika tillfällen på sin hemsida och Akelius, den största privata värden i kommunen, har infört Huskurance i sina bostäder. Framåt så kommer alla hyresbolag och bostadsrättsföreningar i Tyresö få information om Huskurance och sedan får vi se vart det landar".
- Den 2 februari 2017: Artikel i "Nacka-Värmdö Posten" om Huskurance med rubriken "Grannar är bäst på att se om någon far illa i ett hem".
- Februari 2017: Samtliga 24 000 hushåll i Nacka kommun mottog en folder på kommunens bekostnad. I utskicket presenterades varför kommunen antagit Huskurance och kontaktvägar till associerade stödfunktioner.
- Februari 2017: Alla bostadsrättsföreningar (590 stycken) i försöksområdet, med fler än 10 lägenheter, delgavs information om Huskurance med instruktioner och material för implementering via e-post och brevledes (till de bostadsrättsföreningar som saknade e-post). Problematiskt är att mottagarna inte behövde bekräfta huruvida de går vidare med informationen eller ej. Ett fåtal bostadsrättsföreningar gav positiv respons till projektledaren med vändande e-post, men överlag saknas ett tillförlitligt underlag beträffande hur många bostadsrättsföreningar som faktiskt infört Huskurance i pilotområdet. Det innebär att täckningsgraden, sett till hur många hushåll som omfattas av policyn, är okänd.

Kapitel 4: Implementeringen

Detta kapitel behandlar hur Huskurage implementerades i de tre pilotkommunerna. Det omfattar hur projektledaren initialt förmådde lokala bostadsbolag att anta policyn och huruvida bolagen sedermera efterlevt sina utfästelser. Genomförandefasen i respektive kommun – Tyresö, Nacka och Värmdö – redovisas i varsitt avsnitt.

Tyresö kommun

Tyresö Bostäder

I Tyresö är det kommunala bostadsbolaget, Tyresö Bostäder, den största hyresvärden med uppskattningsvis 3000 lägenheter. Enligt bolagets ledningsgrupp affischerades policys i samtliga trapphus och alla hyresgäster informerades brevlades under maj 2016. Därmed uppger ledningen att de har uppfyllt grundkriterierna för att införa Huskurage. Därutöver genomgick bolagets personal projektledarens sedvanliga "basutbildning", som introducerar Huskurage och kunskapsområdet våld i nära relation. Föreläsningen omfattade en timme. Bolaget informerade också sina hyresgäster via sin kundtidning "Leva & bo" och via nyhetsflödet på sin hemsida i samband med implementeringen. Det visar sig dock att uppdateringar i nyhetsflödet inte arkiveras, varpå utvärderarens eftersökningar av informationen var resultatlös. Vid rapportens deadline saknas fortfarande information om Huskurage på bolagets hemsida.

Enligt ledningsgruppen hörde projektledaren av sig en månad efter basutbildningen och frågade om det inkommit reaktioner på trapphusanslagen eller informationen på hemsidan. Bolagsrepresentanterna meddelade då att responsen uteblivit. Därefter har ledningen inte haft kontakt med projektledaren. Med avsikt att följa upp implementeringen vände sig rapportförfattaren till en av bolagets kundvärdar, som medverkade vid basutbildningen. Enligt informanten introducerades han och kollegorna för Huskurage i samband med att de skulle genomgå basutbildningen. I direkt anslutning fattade ledningen beslutet om implementering. Bolaget följde inte upp introduktionen internt i efterhand, utan påbörjade affiseringen av policyn redan dagen efter. Det innebar att bolagets logotype inte trycktes på trapphusanslagen. Personalen dokumenterade heller inte basutbildningens innehåll, vilket är problematiskt då kundvärden beskriver introduktionen som forcerad för en novis på området. Utvärderarens sista kontakt med bostadsbolaget äger rum i oktober 2017. Enligt ledningen hade de fram till dess inte underrättats om några rådiga ingripanden eller synpunkter på Huskurage, varken från sin personal eller sina hyresgäster. Ledningen uppger att bolaget inte har någon kontakt eller utbyte med varken Tyresö kommun eller polisen beträffande Huskurage.

Andra lokala aktörer

Utöver Tyresö Bostäder finns sju privata värdar i Tyresö kommun. Dessa är Akelius, HSB, Stockholms Kooperativa Bostadsförening (SKB), Wallenstam, Wonna de Jong, Byggvesta samt Riksbyggen. Av dessa har Akelius, Wallenstam och SKB infört Huskurance. SKB:s implementering skedde dock inte inom ramen för projektet, utan till följd av tidigare lobbyverksamhet från den ideella föreningen Huskurance. Projektledaren erbjöd Akelius och Wallenstam sin basutbildning, men inget av bolagen återkom med besked.

I samband med implementeringsprocessen i kommunen tog projektledaren kontakt med Hyresgästföreningen Tyresö. Argumentet var att sprida information från moderorganisationen via respektive lokal ordförande till föreningsmedlemmarna. Hyresgästföreningen mottog material för affischering i trapphus respektive brevlådeutskick, som organisationen enligt uppgift till rapportförfattaren vidarebefordrade till de lokala föreningarna. De lokala ordförandena konstaterade emellertid att Tyresö Bostäder redan affischerat i portarna. De gick heller inte ut med någon brevlådes information till sina respektive medlemmar. Enligt moderorganisationen beror det senare på ett missförstånd mellan deras representant och projektledaren. Representanten uppfattade sitt åtagande som att endast vidarebefordra informationen – inte som att följa upp hur de lokala förtroendevalda hanterade materialet.

Mot bakgrund av den bristfälliga informationsöverföringen bedrev utvärderaren fortsatta efterforskningar under hösten 2017. Enligt Hyresgästföreningen Tyresö finns 25 bostadsområden med hyresrätter i kommunen. 14 av dessa områden har lokala hyresgästföreningar anslutna till moderorganisationen och i tre finns så kallade husombud, som fungerar som ställföreträdare i områden utan styrelse. I dessa sammanlagt 17 områden ingår drygt 4 000 hushåll. Resterande åtta områden är så kallade "vita fläckar" utan anknytning till moderorganisationen. Av de drygt 4 000 hushållen ligger 580 i markplan och har egen ingång. Boende med egen entré har inte någon portuppgång med anslagstavla där policyn kan affischeras. Det innebär att 14,5 procent av hushållen aldrig nåddes av informationen.

Nacka kommun

Stena Fastigheter AB

I Nacka finns inget kommunalt bostadsbolag, utan enbart privata hyresvärdar (respektive bostadsrättsföreningar). Stena Fastigheter AB är Nackas största hyresvärd med 2600 lägenheter i Fisksätra. De införde Huskurance i slutet av juni 2016. Den 26 januari 2017 genomförde projektledaren sin sedvanliga "basutbildning" med bolagets personal. Alla anslutna bostadsbolag i pilotkommunerna har fått samma föreläsningserbjudande, men utöver Stena har endast Tyresö Bostäder genomgått passet. Uppseendeväckande är att Stenas logotype *inte* finns med på informationen som delades ut till hyresgästerna och som

affischerades på anslagstavlor i trapphusen. På rapportens leveransdag saknas fortfarande information om Huskurance på bolagets hemsida.

Andra lokala aktörer

I kommundelarna Älta, Nacka Strand respektive Sickla förvaltar fastighetsbolaget Wallenstam lägenheter. De har infört policyn i sina bestånd. Bolaget LE Fastigheter har 173 hyreslägenheter, men omfattas inte av pilotprojektet. Vid kontakt med LE:s VD, i juni 2017, framgår att projektledaren hade ett bokat möte med ledningsgruppen, planerat till den 19 maj 2016, för att berätta om projektet. Men enligt VD:n dök projektledaren aldrig upp och något nytt möte blev aldrig bestämt. Därmed införde LE Fastigheter aldrig policyn. I Nacka finns också hyresvärderna Boo Seniorhem, en kooperativ hyresrättsförening med 84 lägenheter, samt Stockholms Studentbostäder 242 studentlägenheter. Dessa värdar har inte blivit kontaktade med förfrågan om att införa Huskurance.

Värmdö kommun

I Värmdö är det kommunala bostadsbolaget Värmdö Bostäder exklusiv hyresvärd. Den 1 april 2016 träffade projektledaren bolagsledningen för att informera om Huskurance. Bolagsrepresentanterna ställde sig positiva till budskapet om en ökad mellanmänsklig omsorg; de uttryckte förhoppningar om att ett potentiellt ökat civilturage bland hyresgästerna kan stärka den sociala kontrollen i bostadsområdena med förebyggande effekter på såväl familjevåld som bostadsinbrott. En av representanterna bedömde att bolagets områdesförvaltare, fastighetsvärdar och fastighetsskötare, med sina nära kontakter till målgruppen, innehar en värdefull roll vid både implementeringen och upprätthållandet av policyns budskap. Informanten belyser således en viktig synpunkt; i ett bostadsbolag finns oftast ett uttalat ansvar för bosociala frågor och befattningar med potential att bära frågan om Huskurance över tid. Detta utgör en väsentlig skillnad från privata bostadsrättsföreningar.

I maj 2016 meddelade Värmdö Bostäder sitt beslut om att införa Huskurance. Det innebar en utfästelse om att sprida policyn i sitt bestånd om 2000 lägenheter på orterna Gustavsberg, Hemmesta, Ingarö, Djurö och Stavsnäs genom anslag i entréer och trappuppgångar samt via brevlådeutskick och en artikel i kundtidningen. Bolaget gav däremot inget besked till erbjudandet om projektledarens "basutbildning", varpå en sådan inte blev av. Efter sommaren lämnade den tillförordnade Vd:n bolaget. Det resulterade i att kontakten mellan bolaget och projektledaren upphörde. När utvärderaren kontaktade Värmdö Bostäder i maj 2017, i syfte att följa upp implementeringen, framgår att det råder interna oklarheter om bolagets åtaganden i Huskurance. Enligt en av deras områdesförvaltare är policyn affischerad i hela beståndet, men de utlovade brevlådeutskicken till hyresgästerna genomfördes aldrig. Det innebär att Värmdö Bostäder inte uppfyllt kriterierna för att ha infört Huskurance.

Kapitel 5: Utfall

Utvärderingens övergripande syfte är att belägga om försöksverksamheten har haft några mätbara effekter på målgruppens civilkurage. Detta avsnitt söker svaren på tre associerade frågeställningar: I vilken utsträckning som (1) policyn når ut till invånare i bostadsområden med olika social och demografisk sammansättning samt olika boendeformer, (2) om de boendes trygghet respektive benägenhet att vidta åtgärder vid oro om våld ökar och (3) hur medborgarna upplever genomförandet av pilotprojektet avseende policyns budskap och implementering? För att besvara dessa frågeställningar analyseras dels svaren från en enkätundersökning till hushåll i tre bostadsområden i Nacka, dels reaktioner från fokusgruppsintervjuer med medlemmar i ett antal hyresgästföreningar i Tyresö och Värmdö.

1. Enkätundersökningen

Utfallet av implementeringen i bostadsbestånden studerades med en enkätundersökning, i form av en klassisk före- och eftermätning. Det innebar att medborgarna tillfrågades om sin trygghet och benägenhet att agera vid oro om våld i en grannlägenhet *före* respektive *efter* införandet av Huskurage. Uppföljningsperioden begränsade sig till ett år. Vid mättillfällena ingick ett slumpmässigt urval av totalt 900 personliga adressater jämnt fördelade över tre bostadsområden i Nacka kommun, ett beläget i Fisksätra och två i Älta. I Fisksätra består hushållen av hyresrätter (300 st.), medan hushållen i Älta är jämnt fördelade mellan hyresrätter (300 st.) och bostadsrätter (300 st.).

Baslinjemätning: Svarsfördelning

Baslinjemätningens svarsfrekvens uppgick till 51 procent i genomsnitt, men var skevt fördelat mellan aktuella kommundelar och ägandeformer. I Fisksätra motsvarade den 27 procent, bland hyresgästerna i Älta 58 procent respektive 66 procent bland bostadsrättsinnehavarna i Älta.¹⁸ Av samtliga 453 respondenter är 62 procent kvinnor och resterande 38 procent män. Deras genomsnittliga ålder är 46 år. Den ”typiska” respondenten är en 44-årig svenskfödd kvinna med svenskfödda föräldrar, som är sambo eller gift och har hemmaboende barn samt bor i bostadsrätt. De flesta respondenter uppger att de är sambo eller gifta och har hemmaboende barn (38 procent) eller är sambos eller gifta utan hemmaboende barn (31 procent). Resterande är ensamboende (22 procent) eller ensamstående med hemmaboende barn (9 procent); män är överrepresenterade bland ensamboende och kvinnor bland ensamstående föräldrar. I Fisksätra och bland hyresrätterna i Älta finns en överrepresentation av ensamboende respondenter, medan respondenterna i bostadsrätt i Älta i förekommande fall är sambos eller gifta och har hemmaboende barn, tätt följda av sambos eller gifta utan

---

¹⁸ I Fisksätra förvaltas alla hushåll som ingår i undersökningen av Stena Fastigheter AB. Enligt uppgift från bolagsledningen var affischering av policyn och brevlådeutskick planlagd till slutet av augusti 2016. Till följd av implementeringens fördröjning och den låga svarsfrekvensen bland tilltänkta respondenter gick en påminnelse ut till samtliga hushåll (160812). I och med detta ökade svarsfrekvensen från 27 till 44 procent. Vid senare kontakt med bolagets områdesförvaltare framkom emellertid att implementeringen redan hade påbörjats veckan efter midsommar. Den var vid tiden för påminnelsen ännu inte slutförd. Till följd av osäkerhet kring hur många hushåll som hade mottagit policyn, beslutades emellertid att utesluta de enkäter som hade besvarats efter påminnelsen.

hemmaboende barn. I Fisksätra har 18 procent av respondenterna migrationsbakgrund (dvs. själva utlandsfödda eller har åtminstone en utlandsfödd förälder). Motsvarande andel bland hyresgästerna i Älta är 11 procent respektive 3 procent av bostadsrättsinnehavarna i Älta. Det är oklart huruvida denna svarsfördelning avspeglar den faktiska demografiska strukturen i bostadsområdena. Avslutningsvis ska tilläggas att ingen av respondenterna uppgav att de på förhand kände till Huskourage eller hade infört policyn i sin fastighet på eget bevåg.

Eftermätning: Svarsfördelning

I den uppföljande enkäten uppgick den totala svarsfrekvensen till 47 procent, men varierade liksom vid baslinjemätningen mellan aktuella kommundelar och ägandeformer. I Fisksätra besvarades formuläret av 23 procent av mottagarna, 51 procent av hyresgästerna i Älta respektive 68 procent av bostadsrättsinnehavarna i Älta. Av samtliga 426 respondenter är 58 procent kvinnor och resterande 42 procent män. Deras genomsnittliga ålder är 43 år. Den "typiska" respondenten är en 42-årig svenskfödd kvinna, som är sambo eller gift och har hemmaboende barn samt bor i bostadsrätt. De flesta respondenter uppger att de är sambo eller gifta och har hemmaboende barn (36 procent) eller är sambos eller gifta utan hemmaboende barn (33 procent). Resterande är ensamboende (24 procent) eller ensamstående med hemmaboende barn (7 procent). Män är överrepresenterade bland ensamboende och kvinnor bland ensamstående föräldrar. I Fisksätra finns en överrepresentation av ensamboende respondenter. Hyresgästerna och bostadsrättsinnehavarna i Älta lever huvudsakligen som sambos eller gifta med hemmaboende barn, tätt följda av sambos eller gifta utan hemmaboende barn. I Fisksätra har 16 procent av respondenterna migrationsbakgrund (dvs. själva utlandsfödda eller har åtminstone en utlandsfödd förälder). Motsvarande andel bland hyresgästerna i Älta är 9 procent respektive 2 procent av bostadsrättsinnehavarna i Älta.

Utfall

En förutsättning för att kunna mäta eventuella effekter av Huskourage på civilkuraget och tryggheten, är att respondenterna faktiskt är bekanta med policyn och införstådda med dess budskap. Samma omständighet råder i fråga om den sociala kontrollen i bostadsområdena. Utfallet påvisar emellertid att förhållandevis få respondenter känner till policyns existens, även om det föreligger väsentliga skillnader mellan kommundelar och bostadsområden. Av respondenterna i Fisksätra uppgav knappt 7 procent att är bekanta med Huskourage. Av dessa kände endast 4 procent till att deras hyresvärd, Stena Fastigheter AB, är en av avsändarna. Bland hyresgästerna i Älta hade drygt 14 procent kunskap om Huskourage. Detta kan jämföras med att 32 procent av respondenterna i bostadsrätt i Älta känner till policyn och dess innebörd. Utfallet, inte minst i Fisksätra, väcker frågan om policyns faktiskt satts upp i samtliga trapphus. Rapportförfattaren har informerat berörda bostadsbolag om enkätresultaten. Deras svar är att policyn ska finnas uppsatta i varje port och i flertalet tvättstugor.

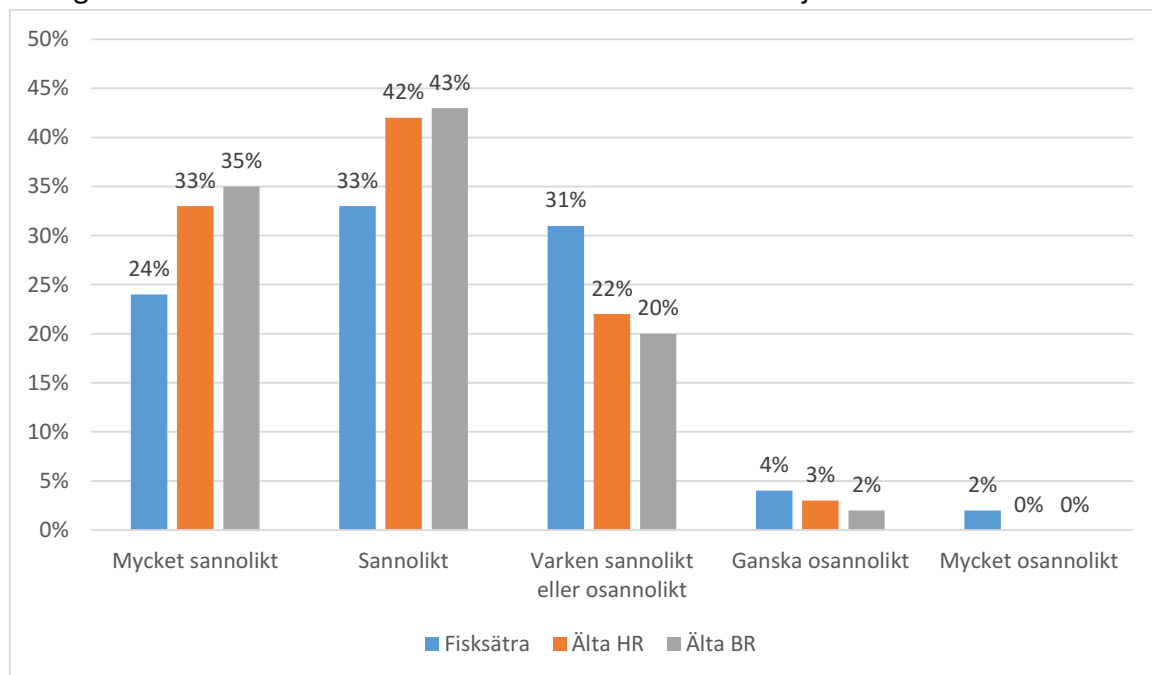
Sammantaget ligger eftermätningens utfall inom ramen för slumpmässiga variationer. Den begränsade uppföljningsperioden är problematisk, med konsekvenser för såväl

mätinstrumentets tillförlitlighet som för de sociala företeelser och mekanismer det försöker fånga. Dessvärre tillåter inte denna utvärdering en longitudinell ambition, vilket påverkar reliabiliteten negativt. Upprepade mättillfällen, med samma frågeformulär, hade gett möjlighet att bedöma eventuella förändringar över tid. Huskurage handlar om ett långsiktigt normarbete, men en förutsättning för att eventuella attitydförändringar ska kunna tillskrivas metoden är att målgruppen faktiskt känner till policyn.

Resultat

Enkätundersökningens utfall omkullkastade analysens initiala föresats. Till följd av den generellt låga kunskapen blir antalet relevanta analysenheter, dvs. de respondenter som är införstådda med Huskurage, sammantaget för få för att uppskatta tillförlitliga skillnader från baslinjemätningens utfall. Slumpen riskerar att få ett alltför stort inflytande vid både inbördes jämförelser av respektive bostadsområde och jämförelser mellan bostadsområdena. Mot denna bakgrund följer en sammanställning av svarstendenserna i enkätunderlaget.

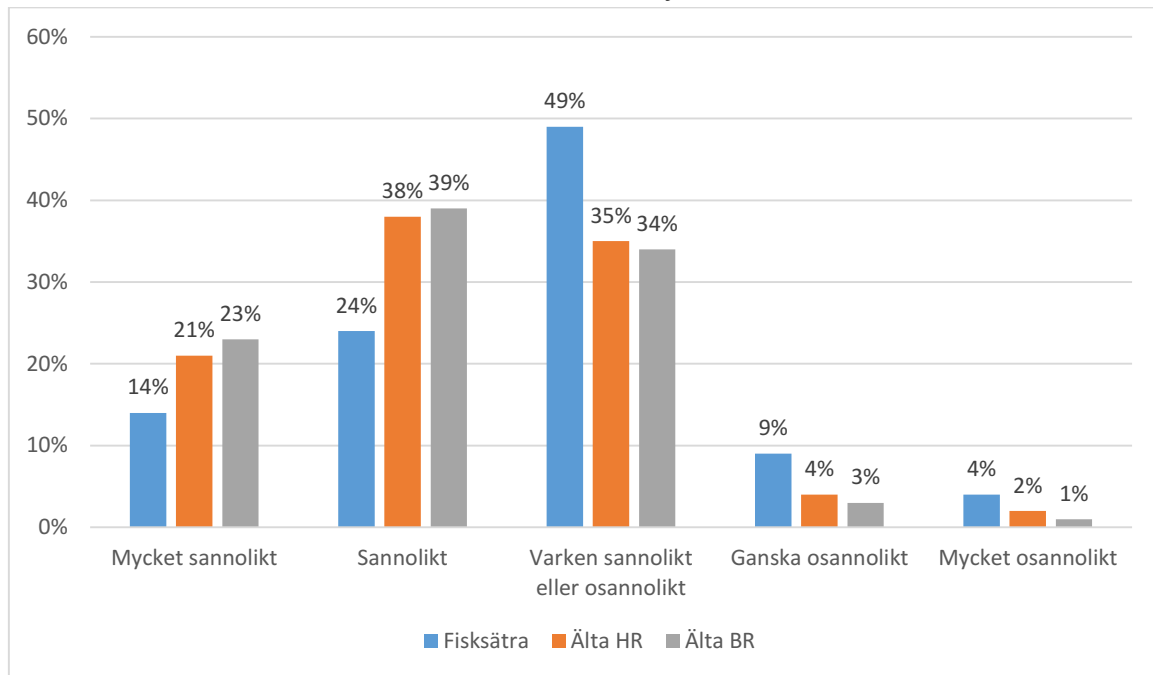
Diagram A: Hur sannolikt är det du själv skulle agera om du upplevde oro för att en av dina grannar blev utsatt för våld i sitt hem av en av sina familjemedlemmar?

- Som framgår av *Diagram A* ovan föreligger framträdande skillnader mellan respondenterna i Fisksätra och Älta avseende deras självskattade benägenhet att agera vid oro för pågående våld. Svarstendensen är densamma i fall att respondenterna blir vittne till våld i en grannlägenhet, men skillnaden är noterbart mindre än när det enbart handlar om en misstanke. Till synes föreligger försumbara skillnader mellan respondenter i hyresrätt respektive bostadsrätt i Älta.

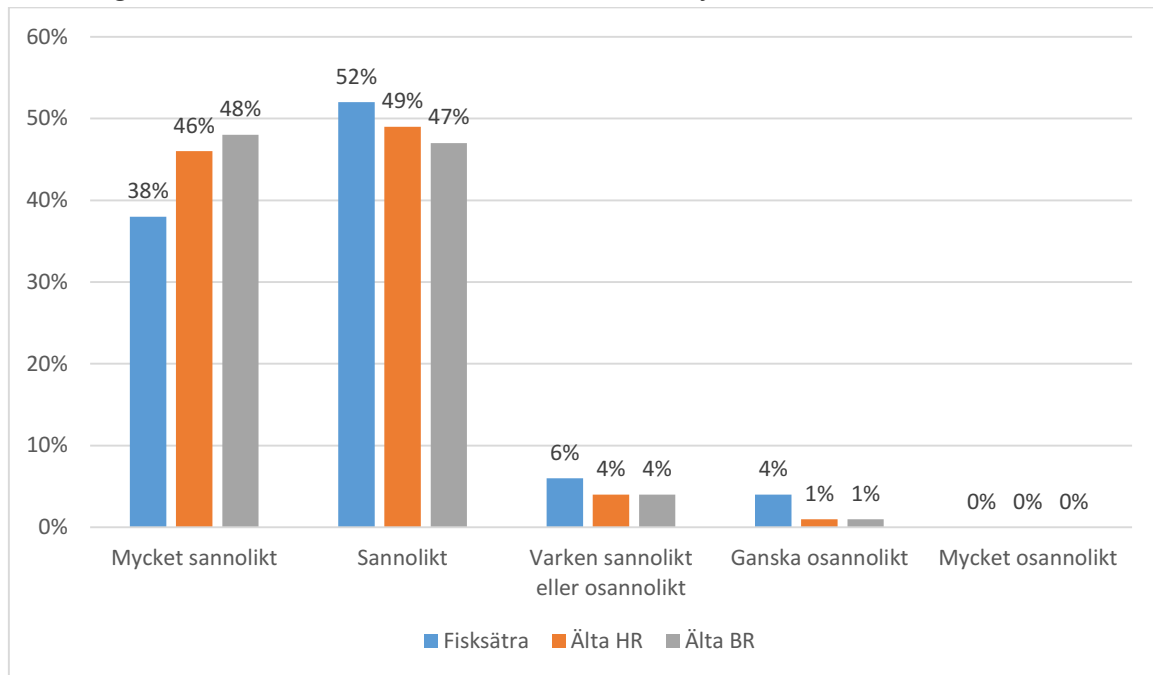
- Det föreligger tydliga skillnader i den självskattade graden av informell social kontroll mellan grannar i de två kommundelarna. Med det avses t.ex. hur väl grannarna känner till varandra, om de anser sig komma väl överens och om de känner tillit till varandra. Sammanhållningen uppges som högst bland bostadsrättsinnehavarna i Älta och som lägst bland hyresgästerna i Fisksätra. Hyresgästerna i Älta skattar det sociala kittet som något sämre än bostadsrättsinnehavarna, men skillnaderna är små i jämförelse med lägesbilden i Fisksätra. Att sammanhållningen mellan grannar är som störst bland bostadsrättsinnehavare skulle kunna tolkas som att boendeformen inbegriper ett ekonomiskt ägandeskap, som bygger på engagemang och delaktighet. I en hyresfastighet är de boende mer utelämnade åt hyresvärden. Det skulle kunna innebära att en bostadsrättsförening har bättre förutsättningar att etablera en känsla av kollektivitet mellan medlemmarna. En kollektiv grupp som drar åt samma håll kan lättare upprätthålla den informella kontrollen i området och på så sätt agera mot handlingar som hotar områdets invånare, såsom våldsbrott (Rose & Clear 1998:455). Sådana omständigheter skulle kunna förklara varför civilkuraget är som högst bland bostadsrättsinnehavarna.
- Civilkuraget uppvisar ett positivt samband med graden av informell social kontroll och sammanhållning, såväl på individnivå som på bostadsområdesnivå. Det innebär att benägenheten att ingripa i nödsituationer understöds av god familjaritet och hög tillit grannar emellan.
- Det föreligger väsentliga skillnader mellan respondenterna i Fisksätra och Älta avseende sannolikheten att deras grannar skulle agera om de själva utsattes för våld av en familjemedlem. I detta avseende är otryggheten i boendesituationen, mätt som mellanmännisklig tillit, utbredd i Fisksätra.
- Det föreligger små skillnader mellan bostadsområdena med hyresrätter respektive bostadsrätter i Älta avseende sannolikheten att deras grannar skulle agera om de själva utsattes för våld av en familjemedlem.

Diagram B: Hur sannolikt tror du det är att dina grannar skulle agera om de upplevde oro för att du blev utsatt för våld i ditt hem av en familjemedlem?

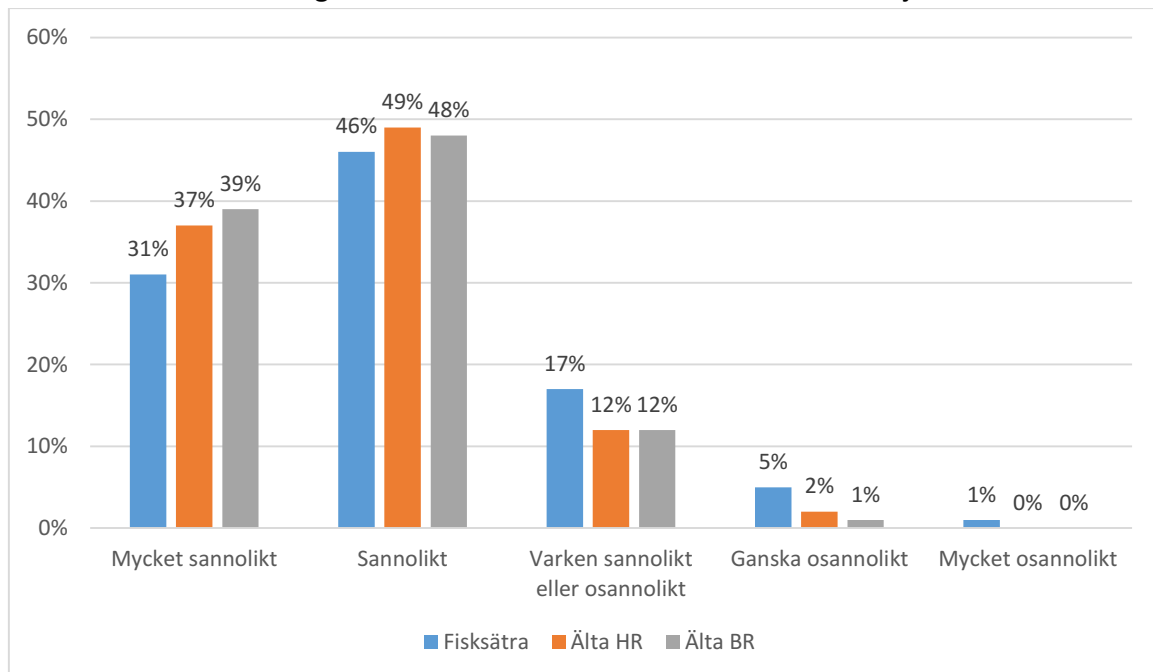

- Oavsett bostadsområde skattar respondenterna sitt eget civilkurage som högre än sina grannars, både vid oro om pågående våld och i fall att de blir vittne till våld. Utfallet exemplifieras ovan i *Diagram B*. Denna tendens återfinns i tidigare liknande studier och är sannolikt ett uttryck för ett "självförhärligande bias" (jmf. Alfredsson 2016). Enkätens tema kan upplevas som normativt i och med att civilkurage är en eftertraktad egenskap. Det innebär att ställningstaganden till den egna beredskapen sannolikt färgas av social önskvärdhet; de flesta människor vill framstå som rättrådiga.
- Den absolut högsta benägenheten att vidta åtgärder föreligger vid oro om våld mot barn. Som framgår av *Diagram C* nedan utgör sådant scenario ett gyllene undantag i svarstendenserna; här påträffas de minsta skillnaderna i beredskapen mellan kommundelarna Fisksätra och Älta och hårfina skillnader mellan respektive boendeform i Älta. Det gäller också avvikelserna mellan det egna respektive grannarnas civilkurage, som är som absolut minst beträffande våld mot barn. Det framgår av *Diagram D* nedan. En tolkning är att barn i nöd, ur vuxnas perspektiv, omgärdas av ett tydligt kollektivt ansvar. Det är således inte en exklusiv angelägenhet för barnets föräldrar (Törngren 2016).

Diagram C: Hur sannolikt är det att du skulle agera om du upplevde oro för att ett barn i din fastighet blev utsatt för våld i sitt hem av en familjemedlem?

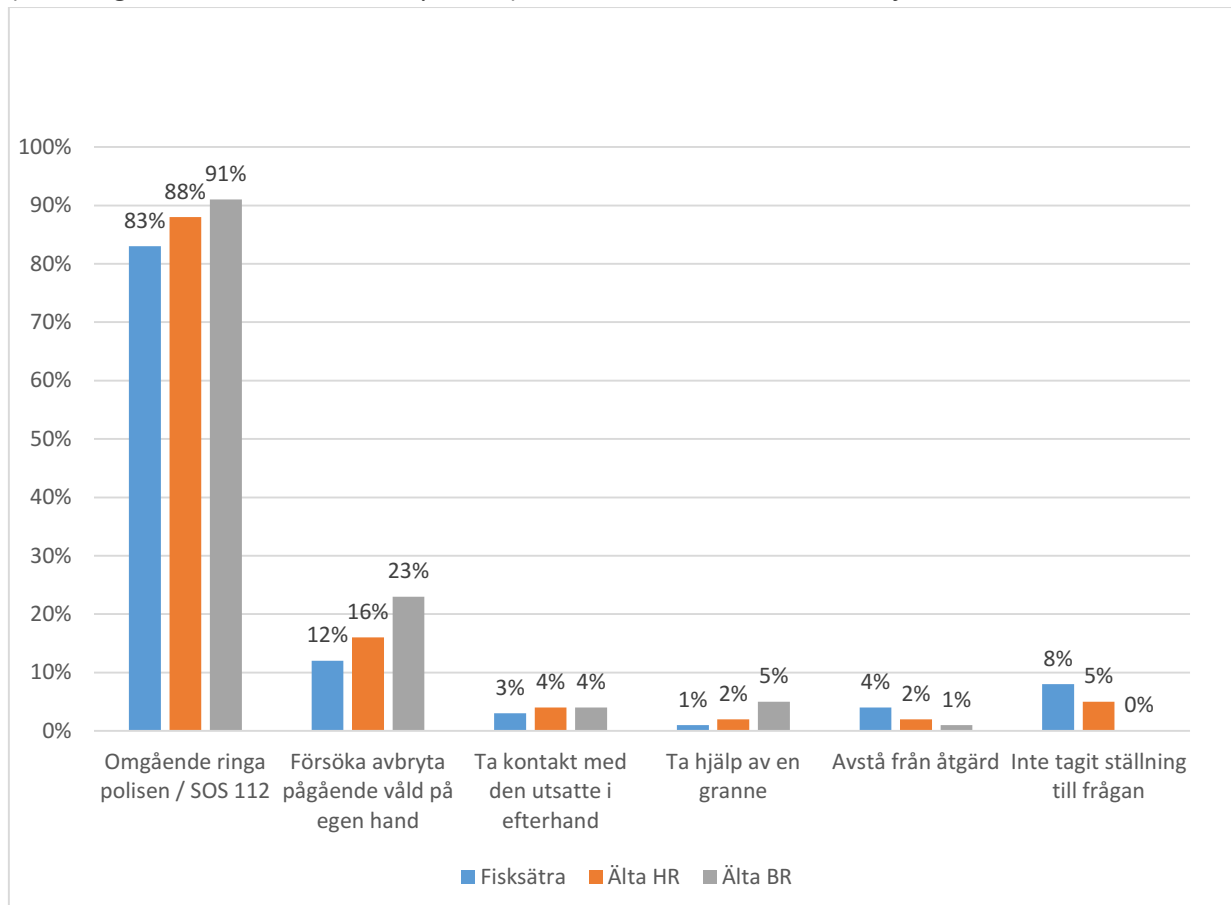
Diagram D: Hur sannolikt tror du det är att dina grannar skulle agera om de upplevde oro för att ett barn i er fastighet blev utsatt för våld i sitt hem av en familjemedlem?

- De kvinnliga respondenterna är överlag mer benägna att ingripa än manliga svaranden. Könsskillnaden bekräftas av en liknande svensk attitydundersökning om våld i nära relation (Alfredsson 2016:4). Men när analysen kontrollerar för bostadsområde, boendeform, ålder och hur länge respondenterna bott på sin nuvarande adress så tappar faktorn "kön" mycket av sitt förklaringsvärde (dvs. kvarstår inte längre som signifikant). Det innebär att en man och en kvinna som är lika gamla, lever i ett samboförhållande med hemmaboende barn i bostadsrätt och bott lika länge på sin nuvarande adress är nära nog lika benägna att ingripa vid misstanke om våld i grannlägenheten. Utfallet förklaras av att ensamboende respondenter är avsevärt mindre benägna än dem som är sammanboende med partner (sambo eller gift) och att civilkuraget uppvisar ett positivt samband med både ålder och det antal år som man bott på nuvarande adress. Att ha bott länge på samma adress är sannolikt förknippat med stark känsla av tillhörighet till grannskapet, vilket skulle kunna innebära att personen i större utsträckning är villig att ingripa i hotfulla situationer. Att dessutom vara förälder med hemmaboende barn förtar den initiala könsskillnaden; män med hemmaboende barn är väsentligt mer benägna än barnlösa män att vidta åtgärder i alla enkätens scenarion. En tolkning är att föräldrarollen tvingar människor att förhålla sig mer konsekvent och kritiskt till utmaningar i den vardagliga tillvaron (Törngren 2016).
- Det föreligger ett positivt samband, till en viss gräns, mellan ålder och att vidta åtgärder vid oro om våld. Äldre respondenter (65-79 år) redovisar ett högre civilkurage än yngre (30 år eller yngre). Samtidigt existerar ett "glastak" i svarsfördelningen; respondenter som är 80 år eller äldre beskriver sig som mindre kapabla än yngre seniorer (65-79 år).
- Ur svarsunderlaget framträder en "arketyper" för högt civilkurage; absolut mest benägen att agera i enkätens scenarion är en förvärvsarbetande 42-årig kvinna som är gift eller sambo och bor i bostadsrätt i Älta med hemmavarande barn. Hennes motsats är en 26-årig arbetslös, ensamstående och barnlös man som bor i hyresrätt i Fisksätra.
- De kvinnliga respondenterna hyser större tillit än manliga svaranden till att grannarna skulle agera om de själva skulle utsättas för våld av en familjemedlem och det oavsett bostadsområde och ägandeform. Resultatet skulle kunna tolkas som ett uttryck för en konflikt mellan föreställningar om brottsoffer som svaga och passiva och traditionella föreställningar om maskulinitet, som associerat med styrka och våldskapital. Enligt en fördjupningsstudie från Brottsförebyggande rådet tenderar det könsneutrala begreppet "våld i nära relationer" att likställas med det mer distinkta "mäns våld mot kvinnor" i samhällsdebatten (Hradilova Selin 2009). Detta trots att många omfångsstudier påvisat att frekvensen för män

respektive kvinnor som utsätts för partnervåld inte skiljer sig åt. Dock skiljer sig ofta våldets karaktär då kvinnor oftare rapporteras utsatta för hot och fysiskt våld, medan män oftare utsätts för trakasserande handlingar och psykiskt våld av sin partner. Föreställningar om våld i nära relation, liksom dess offer och förövare, påverkar sannolikt respondenternas tolkning av en nödsituation (Alfredsson 2016).

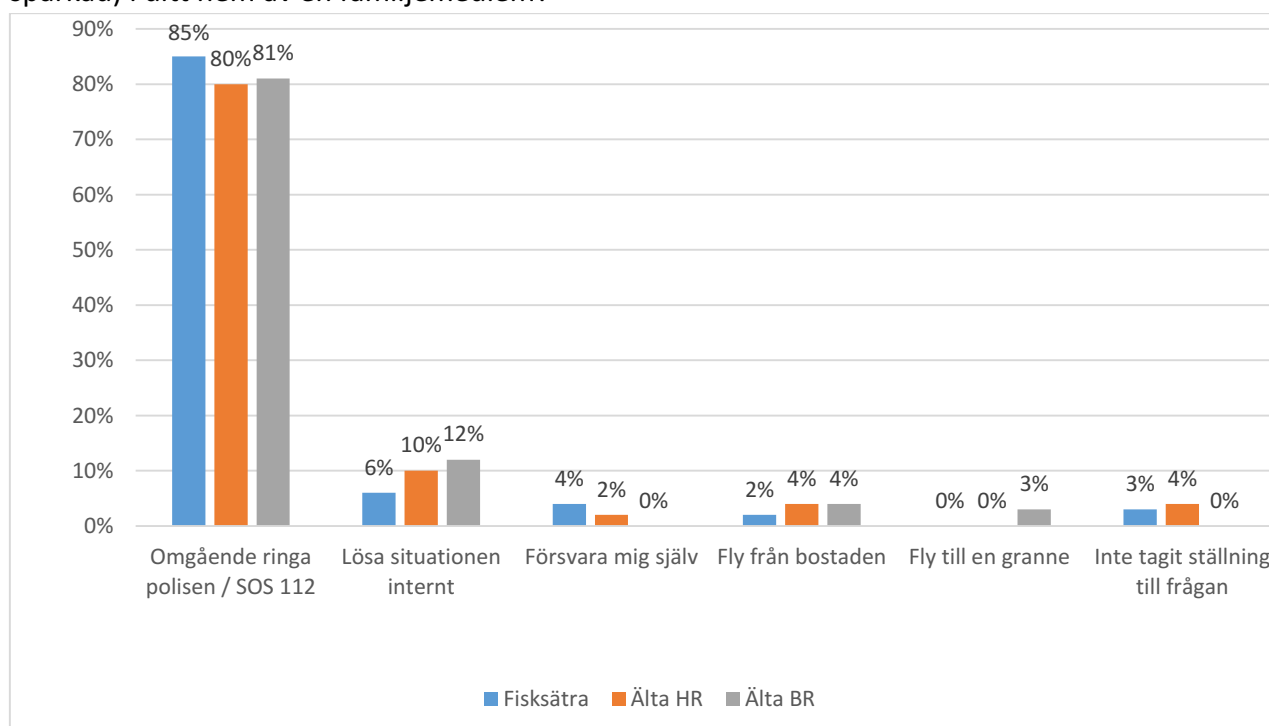
Diagram E: Vad skulle du göra om du befارade att en av dina grannar blev utsatt för våld (dvs. slagen, knuffad och/eller sparkad) i sitt hem av en av sina familjemedlemmar?

- *Diagram E* ovan bygger på respondenternas egna formuleringar i enkäten. Alla svar kodades induktivt och tematiserades, vilket resulterade i sex kategorier. Svartsfördelningen belyser vad de menar med att agera. Av dem som uppger att de skulle försöka avbryta pågående våld svarar alla att de skulle ringa eller knacka på grannens dörr. Även om de inte dristar sig till det, så är den absoluta majoriteten beredda att ringa polisen i befarat akuta situationer. Detta får lov att betraktas som ett positivt resultat, även om det inte avblåser den direkta faran för ett potentiellt brottsoffer. Samtidigt återfinns tidigare konstaterade skillnader mellan Fisksätra och Älta.

- *Diagram F* nedan bygger på respondenternas egna formuleringar om vad de skulle göra om de blev utsatta för våld i hemmet av en familjemedlem. I jämförelse med föregående *Diagram E* framgår ett beaktansvärt resultat; respondenterna i Älta, oavsett ägandeform, är mindre benägna att ringa polisen om de själva utsätts för våld än om offret är en granne. Det skulle kunna tolkas som att våld som sker i det egna hemmet betraktas som en än mer privat angelägenhet än våld som sker i grannars hem (Alfredsson 2016). Den mest framträdande skilljelinjen återfinns i kategorin "Lösa situationen internt"; bostadsrättsinnehavarna i Älta är dubbelt så benägna att vilja lösa en våldsamt situation internt än Fisksätraborna. Efter kontroll för hushållstyp konstaterades att sambos och gifta respondenter är betydligt mer benägna än ensamboende att reda ut händelsen på egen hand. Detta förefaller inte särskilt märkligt; äktenskapsliknande relationer medför en ökad risk för konflikter, men också för att de betraktas som privata angelägenheter. Vid manuell kontroll uppdagas att fördelningen på alternativet "Lösa situationen internt" förklaras av att respondenterna i bostadsrätt i Älta i förekommande fall bor tillsammans med en partner, medan andelen ensamboende är större i Fisksätra. I detta sammanhang återfinns inga signifikanta skillnader mellan boendeformer i Älta; skillnaden på två procentenheter beror med all säkerhet på slumpen.

Diagram F: Vad skulle du göra om du själv blev utsatt för våld (dvs. slagen, knuffad och/eller sparkad) i ditt hem av en familjemedlem?

Tolkning och slutsats

Enkätundersökningen mäter attityder och säger ingenting om vad resultaten innebär i tillämpad form. Det är ofta svårt att fånga alla aspekter av människors agerande i kvantitativa termer, vilket studien också visar. Trots det ger svarstendenserna indikationer om att det i olika typer av bostadsområden finns olika utmaningar med att nå framgång med Huskurage. För det första uppvisar närvaron av civilkurage ett starkt positivt samband med graden av upplevd social kontroll och sammanhållning mellan boende. Det är av vikt att vara tydlig med att analysens utfallsmått redovisar samband eller frånvaro av samband mellan variabler, vilket inte är detsamma som orsak och verkan (Bryman 2011:327-330). Likväl förefaller graden av social etablering (på individnivå) och integrering (på bostadsområdesnivå) påverka incitamenten att ingripa i föreställda nödsituationer. I det första avseendet uppvisar arbetslösa respondenter ett väsentligt lägre civilkurage än de förvärvsarbetande. En tolkning är att delaktighet i arbetslivet inverkar positivt på självkänslan och den egna kompetensen. I sin tur diskvalificerar sig långtidssjukskrivna och förtidspensionärer om möjligt sig själva till följd av ett socialt stigma. I det andra avseendet anknäver resultaten till tidigare forskning, som funnit att grannars benägenhet att vidta åtgärder mot våld i nära relation varierar med den kollektiva förmågan på bostadsområdesnivå (Frye 2007; Gracia & Herrero 2007). Med kollektiv förmåga avses en kombination av tillit och samarbete mellan människor som delar en geografisk plats, t.ex. ett bostadsområde eller en ännu mindre grannskap, kombinerat med vilja och förmåga att handla för det allmännas bästa (Gerell 2017). Råder en stark känsla av tillhörighet mellan de boende och grannskapet, råder sannolikt också en stark känsla för området i sig (Stigendal 2010). Det ökar invånarnas benägenhet att ingripa i situationer som hotar personer som uppfattas tillhöra bostadsområdet (Sampson m.fl. 1997; Sampson & Wikström 2008). En delad känslomässig anknytning spär dessutom på det upplevda ansvaret i en nödsituation, vilket skapar incitament för att ingripa till förmån för den hjälpbehövande (Törngren 2016:6).

Vid tolkningen av resultaten från Fisksätra bör dess unika sociala och demografiska sammansättning beaktas. För närvarande uppgår invånarantalet till uppskattningsvis 8 200 personer, vilket gör orten till Sveriges mest tätbefolkade (83,68 inv./ha) – och en av de mest trångbudda. Folkmängden har ökat med ungefär 1000 personer under det senaste decenniet, utan att några nya bostäder byggts. Av det totala invånarantalet bor 6 500 i Stenas Fastigheters bestånd i centrum och 1 700 i radhusområdena på höjderna kring centrum. Omsättningen av boende är högre än i kommunen totalt; år 2015 flyttade drygt 12 procent av de boende från Fisksätra. Hög in- och utflyttning har visat sig vara ett hinder för att upprätta en effektiv informell social kontroll i bostadsområden; den måste byggas upp på nytt vartefter personer lämnar området. Det handlar ytterst om svårigheter att etablera gemensamma värderingar i området (Burgess 1967:59; Kasarda & Janowitz 1974; Sampson 1988; Edling & Rydgren 2010).

Hälften av invånarna i Fisksätra är födda i Sverige och den resterande hälften utlandsfödda. Motsvarande andelar för kommunen totalt är 82 respektive 18 procent. I Fisksätra finns 126 olika nationaliteter representerade. I de mest etniskt heterogena områdena i Sverige kan argumenteras för att dessa grupper har en egen informell kontroll, som gäller för den unika gruppen men inte för hela området. Det utgör ett hinder för känslan av kollektivitet och möjligheten för alla att verka gemensamt för områdets bästa (Edling & Rydgren 2010). Utvecklingen av andelen förvärvsarbetslösa har följt utvecklingen i kommunen, men svängningarna är kraftigare i Fisksätra. I dagsläget är arbetslösheten i Fisksätra nästan 11 procent – dubbelt så stor som i övriga Nacka.¹⁹ Invånarna i Fisksätra har även en lägre utbildningsnivå än i kommunen totalt. Av Fisksätraborna mellan 25 och 64 år har 36 procent en eftergymnasial utbildning. Motsvarande siffra för kommunen totalt är 54 procent. Ohälsotalet är relativt högre i Fisksätra än i kommunen totalt, men det har minskat i samma omfattning under det senaste decenniet som i hela Nacka kommun.²⁰ Enligt SCB står kommundelen för en tredjedel av Nackas totala bistånd; åtta gånger så många invånare erhåller någon form av ekonomiskt bistånd jämfört med övriga kommuninvånare.²¹

Parallellt med rådande levnadsbetingelser sticker Fisksätra regelbundet ut som ett särskilt otryggt område i kommunens trygghetsmätning. Att föreliggande enkätstudie påvisar ett positivt samband mellan civilkurage och trygghet, i betydelsen av tillit till sina grannar, kan relateras till socialpsykologisk forskning om de mekanismer som påverkar oss då en medmänniska befinner sig i en nödsituation. Den vetenskapliga premissen är att så fort det finns en kostnad för ett ingripande, så kommer det alltid finnas en mekanism för att försöka undkomma ansvar. Åskådardrollen är oangenäm så till vida att både ingripande och passivitet är förknippade med kostnader (Törngren 2016). Ett exempel på det förstnämnda är risken att själv råka illa ut och ett exempel på det sistnämnda är faran för den utsattes liv och hälsa. Det huvudsakliga resultatet, att respondenterna i Fisksätra uppger ett lägre civilkurage och en större otrygghet än övriga svaranden, skulle kunna tolkas utifrån kostnadsaspekten av att ingripa vid pågående våld; med sämre ekonomiska förutsättningar kan de uppfattade negativa konsekvenserna för den egna personen bedömas vara mest överhängande. Till stöd för en sådan tolkning finns tidigare kriminologisk forskning, som visat att resurssvaga och sårbara grupper generellt sett är mer otrygga än andra. Sårbarhet kan i det här sammanhanget tolkas som att exempelvis sakna ekonomiska möjligheter att flytta från sin bostad och att det skulle ta lång tid och vara svårt att återhämta sig fysiskt, psykiskt och ekonomiskt ifall ett ingripande resulterade i repressalier från en gärningsperson boende i samma fastighet. Förhållandet förefaller bekräftas även på bostadsområdesnivå; risken för otrygghet är högre i relativt ekonomiskt resurssvaga grannskap jämfört med mer välbärgade områden (Brottsförebyggande rådet 2008). Slutsatsen är därför att graden av boendesegregation

---

¹⁹ Källa: 20-64 år. Stockholms läns landsting och områdesdatabasen (SCB).

²⁰ Ohälsotalet avser summan av antalet utbetalda dagar med sjukpenning inklusive arbetsskadeersättning och rehabiliteringspenning samt dagar med sjuk- och aktivitetsersättning dividerat med befolkningen (16-64 år).

²¹ Källa: Biståndsmottagare, 18+ år, andel av befolkningen. Stockholms läns landsting och områdesdatabasen (SCB).

påverkar enskilda individers otrygghet oavsett individuella karaktäristika (såsom kön, ålder och tidigare utsatthet för brott etc.).

I ett område som Fisksätra, vars respondenter uppger en större förekomst av ordningsstörningar och otrygghet än dem i Älta, kan det finnas en större erfarenhet av att bemöta enkätens scenarion med passivitet. Om det går en inflation i vissa typer av händelser, så är sannolikheten att en given hyresgäst har erfarenhet av aktuella situationer större och således också av passivitet. Idén om att folk hjälper varandra testas mer frekvent i sådana bostadsområden. En slutsats och rekommendation för att nå framgång med Huskurance är att i lika delar jobba med de boendes relationer till polisen som med de boendes relationer till varandra. Av den anledningen finns goda skäl för fastighetsägare att bedriva ett långsiktigt bosocialt arbete, som både minskar omsättningen av boende och stärker det sociala kittet dem emellan.

2. Fokusgrupper

I detta avsnitt avhandlas utvärderingens avslutande frågeställning; hur medborgarna i försöksområdet upplever genomförandet av projektet avseende policyns implementering. Enkätundersökningen i Nacka kommun påvisade att respondenternas kännedom om Huskurance var påfallande låg, men också att kunskapen varierade stort mellan olika kommundelar och boendeformer. Därmed uppstod ett överhängande behov av att besvara två frågor; (1) Är lägesbilden densamma i Tyresö och Värmdö och (2) om så är fallet, varför har policyn inte fått fäste hos målgruppen? Frågan besvaras med hjälp av ett antal fokusgruppsintervjuer med medlemmar i lokala hyresgästföreningar, som ägde rum under hösten 2017.²²

2.1 Tyresö kommun

Rapportens föregående kapitel visade på brister vid implementeringen hos Tyresö Bostäder. Till följd av ett hastigt ledningsbeslut innehöll de policys som affischerades inte bolagets egen logotype. Vid kontakt med Hyresgästföreningens moderorganisation framkom dessutom frågetecken kring hur många hushåll som mottagit informationen. Har dessa omständigheter påverkat de boendes kunskap om Huskurance?

Kringelkroken

Det första besöket ägde rum på Kringelkroken, en förening med 81 hushåll i sex stycken flerfamiljshus. Inledningsvis konstateras att policys finns uppsatta i varje entré och tvättstuga. Vid kvällens bomöte närvarade nio hyresgäster inklusive ordföranden. Vid tillfället dök dessutom en av Tyresö Bostäders kundvärdar och Hyresgästföreningens ordförande upp oannonserade. Den diskussion som följer åskådliggör fyra uppseendeväckande omständigheter. För det första uppger föreningens ordförande att hon blev varse om

---

²² Totalt genomfördes sex fokusgruppsintervjuer i Tyresö och sju i Värmdö. Då det empiriska materialet är omfattande valdes tre föreningar i respektive kommun ut, som kännetecknade för de övergripande resultaten.

Huskurage först i och med att utvärderaren kontaktade henne, varpå hon bjöd in kundvärden och moderorganisationens ordförande för att försöka på klarhet i situationen. För det andra uppger endast två av de nio närvarande hyresgästerna att de lagt märke till policyn. Ingen av dem har dock uppfattat att deras hyresvärd är avsändaren. Enligt tidigare uppgift från Tyresö Bostäder ska bolaget både publicerat information om Huskurage på sin hemsida och i kundtidningen "Leva & bo". Ingen av deltagarna, inklusive kundvärden eller Hyresgästföreningens ordförande, vill dock kännas vid att de tagit del av någon sådan information. För det tredje framgår frågetecknen i vilken utsträckning som de lokala förtroendevalda i hela beståndet informerat sina respektive hyresgäster, i enlighet uppmaningen från Hyresgästföreningen. För det fjärde berättar kundvärden om sina chefers reaktion då han upplyste dem om att Huskurage skulle avhandlas på kvällens möte. Cheferna hade då svarat att 'Nej, det enda vi skulle göra var att sätta upp dom där lapparna!', vilket enligt kundvärden innebär att några brevlådeutskick till hyresgästerna aldrig genomfördes.

Bagarsvängen

Nästa besök äger rum på Bagarsvängen. I föreningen ingår 70 hushåll i tio flerfamiljshus i två plan där varje lägenhet har egen ingång. Då utvärderaren först kontaktade ordföranden var hon inte bekant med Huskurage. Intervjun ger att ingen av de elva närvarande hyresgästerna är bekanta med Huskurage; varken via policyn eller de genomförda kommunikativa insatserna. Förklaringen visar sig bestå i att alla lägenheter i föreningen har egen entré, vilket utvärderaren inte kände till då han bjöds in till bomötet. I dessa hus finns inga portuppgångar med anslagstavlor där policyn kan affischeras. En av mötesdeltagarna har dock inför utvärderarens annonserade besök eftersökt och funnit information om Huskurage på kommunens hemsida. Men likväl har vederbörande inte förstått att Tyresö Bostäder är kommunens tilltänkta samverkanspartner. Samtidigt är han den ende deltagaren, i samtliga fokusgrupper, som är införstådd med sin kommuns engagemang i Huskurage. Men detta alltså först efter att han sökt information på egen hand. Ordföranden uttrycker, liksom de förtroendevalda i övriga fem besökta föreningar, indignation över den obefintliga informationen från hyresvärderna. Ordföranden påtalar att förtroendevalda arbetar ideellt och anser därför att Tyresö Bostäder bär det yttersta ansvaret för att informera hyresgästerna om Huskurage.

Veronikagränd

Det sista besöket i Tyresö äger rum på Veronikagränds hyresgästförening den 28 november 2017. Föreningen omfattar 84 hushåll i fem punkthus med vardera fem våningar. På kvällens bomöte närvarar åtta hyresgäster inklusive ordföranden. Då utvärderaren först kontaktade ordföranden kände hon inte till Huskurage. Under intervjun påtalar hon att det "är många föreningar i Tyresö som legat lite i dvala... För det är svårt att rekrytera folk", vilket skulle kunna förklara varför flera av utvärderarens kontaktförsök gentemot de lokala hyresgästföreningarna varit resultatlösa. Av den påföljande diskussionen framgår att endast två av de åtta hyresgästerna har lagt märke till policyn, som finns uppsatt på anslagstavlan i

deras portuppgångar och i tvättstugorna. En av deltagarna observerade att anslagen affischerades under föreningens städdag våren 2016, vilket överensstämmer med tidigare uppgift från Tyresö Bostäder. Enligt ordföranden har hon inte delgivits någon information från varken sin hyresvärd eller moderorganisationen Hyresgästföreningen. Att det funnits glapp i kommunikationen från dessa organisationer ned till de lokala förtroendevalda har tidigare konstaterats. Om möjligt mer beaktansvärt är att ingen av informanterna på Bagarsvängen tagit del av några mediala reportage om Huskurance.

2.2 Värmdö kommun

Värmdö Bostäder införde Huskurance i sina 2000 hushåll under maj 2016, enligt uppgift från bolagets ledningsgrupp. För att kartlägga hyresgästernas kunskap om policyn besökte rapportförfattaren hyresgästföreningarna i bolagets bestånd.

Björnskogsvägen

Först ut var hyresgästföreningen på Björnskogsvägen, som omfattar 95 hushåll. Enligt ordföranden är det få boende som dyker upp på bomötena; under kvällen närvarar endast 12 hyresgäster. Rapportförfattaren inledde intervjun med att dela ut medhavda policys och frågade hur många av mötesdeltagarna som var bekanta med anslaget. Den följande diskussionen återger deras reaktioner. Av reaktionerna framgår att endast en av informanterna är bekant med policyn. Hon hade lagt märke till anslaget i tvättstugan. Hennes reaktion var positiv, men hon förstod inte att hyresvärden står bakom initiativet. Enligt chefen för Värmdö Bostäders kundtjänst ska bolaget ha informerat sina hyresgäster brevlades i samband med att policyn affischerades. Samtliga gruppdeltagare ställer sig dock undrande då utvärderaren frågar om de tagit del av några brevlådeavier. Ingen av dem vill kännas vid någon information om Huskurance från sin hyresvärd. Efter en avslutande rundvandring kan utvärderaren dock bekräfta att policyn finns uppsatt på inglasade anslagstavlor i alla portar på Björnskogsvägen.

Fiskgjusevägen

Nästa besök ägde rum hos hyresgästföreningen på Fiskgjusevägen, som omfattar 108 hushåll. Vid kvällens bomöte närvarade 14 hyresgäster inklusive ordföranden, som för övrigt inte kände till Huskurance då rapportförfattaren först kontaktade henne. Faktum är att endast en av deltagarna har lagt märke till policyn och då endast i tvättstugan, men inte i trapphuset. Utvärderaren kan emellertid konstatera att policyn finns uppsatt på inglasade anslagstavlor i alla portar i föreningen. Fortsättningsvis berättar ordföranden att hon inför bomötet varit i kontakt med sin områdesförvaltare vid Värmdö Bostäder. Hon hade då informerat om att utvärderaren skulle närvara och av vilken anledning. Enligt ordföranden var den omtalade förvaltaren obekant med Huskurance. Då rapportförfattaren kontaktar förvaltaren dagen efter bomötet bekräftas uppgifterna. Okunskapen skulle till viss del kunna förklaras av att bolagets anställda inte genomgått projektledarens basutbildning. Samtidigt uppger förvaltaren att hen

varit verksam på Värmdö Bostäder under flera år, men likväl inte nåtts av någon som helst information från ledningsgruppen. Dessutom framkommer att bolaget aldrig informerade sina hyresgäster via brevlådeutskick. Av det skälet är det inte märkligt att samtliga informanter i Värmdö ställer sig undrande då utvärderaren frågar om de mottagit någon adresserad information. Mot slutet av bomötet framgår att ordföranden nyligen träffade de förtroendevalda i fyra andra lokala föreningar; Hemmesta, Nelstonstigen, Djurö och Stavsnäs. Uppseendeväckande nog kände ingen av dem till Huskurance. Av allt att döma har Värmdö Bostäder varken informerat sina hyresgäster eller sina kontaktytor i de lokala hyresgästföreningarna.

Hemmestahöjden

Det sista besöket i Värmdö kommun äger rum hos hyresgästföreningen på Hemmestahöjden. I föreningen ingår 254 hushåll, men vid kvällens bomöte närvarar endast 19 hyresgäster inklusive ordföranden. Rapportförfattaren inleder med att dela ut policys till alla deltagare. Av deras reaktioner framgår att endast en av dem har lagt märke till trapphusanslaget. Enligt ordföranden var hon helt obekant med Huskurance innan rapportförfattaren kontaktade henne och hävdar att hon inte fått någon information från Värmdö Bostäder. Dessutom upplyser ordföranden om att bostadsområdet i Hemmestahöjden består av både höghus och hushåll i markplan med egen ingång. I den senare kategorin saknas en portuppgång med anslagstavla av affischerade policyn på. Dessa hushåll är således en vit fläck på kartan. Sammantaget är Värmdö Bostäders initiala utsago om att de infört Huskurance i alla sina 2000 hushåll en sanning med modifikation. Utfallet speglar situationen som uppdagades i Tyresö; där bekräftade ordföranden i moderorganisationen Hyresgästföreningen att hushåll med egen entré aldrig nåddes av informationen. Det påverkar naturligtvis policyns täckningsgrad i försöksområdet i negativ riktning. Avslutningsvis kan konstateras att fokusgruppsdeltagarnas kunskap om policyn återspeglar resultatet från enkätundersökningen i Nacka.

Kapitel 6: Avslutning

1. Hur (väl)fungerande upplever projektets nyckelfunktioner förankringen, styrningen, ansvarsfördelningen och genomförandet av försöksverksamheten?

Relaterat till gängse implementeringsteorier har utvärderingen funnit att de nödvändiga organisatoriska förutsättningarna för att kunna arbeta mot projektets målbild saknades. Det är i första hand fråga om strukturella hinder; ansvarsfördelningen avseende brott i nära relation mellan lokalpolisområdesnivån och polisområdesnivån. I andra hand har projektet lidit brist på aktivt ägandeskap i fråga om delaktighet, motivation och målstyrning från regionkansliet ned till medarbetarna i Nacka lokalpolisområde. I förlängningen upplevde kommunpoliserna att projektet inte stämde överens med prioriteringarna i det lokala brottsförebyggande arbetet. I tredje hand saknades en formell förankring av projektet dels mellan Nacka lokalpolisområde och försökskommunernas ledning, dels mellan respektive kommunledning och deras förvaltningsstruktur. Därmed genomfördes projektet helt löskopplat från de kommunala verksamheter där målsättningarna skulle infrias. Avslutningsvis kan konstateras att implementeringen inte kvalitetssäkrats *internt* av styrgruppen utöver den *externa* utvärderingen i denna rapport.

2. I vilken utsträckning genomfördes pilotprojektet som en organisationsgemensam satsning mot våld i nära relation?

Den bristande förankringen och styrningen blev sedermera kopplad till att regionkansliet, lokalpolisområdet, projektledaren och pilotkommunerna inte hade en gemensam definition av och mål för samverkan. Regionkansliets avsiktsförklaring var att "öka kommunernas möjligheter att ge stöd till de som riskerar att bli utsatta för våld i nära relation. Projektet ska leda till att utveckla samverkan mellan kommun och polis för att möta framtidens behov och krav på det lokala brottsförebyggande arbetet" (Bratthall & Johansson 2015:3). Formuleringen är en adekvat behovsanalys av årtal av statliga utredningar på området våld i nära relation. Målbilden blev emellertid inte verklighet. De enda aktiviteter som genomfördes i samverkan var de kommunikativa insatserna riktade till medborgarna. Därutöver upplever kommunpoliserna och berörda tjänstemän inom kommuner och bostadsbolag inte att Huskourage varit deras projekt, utan betonar projektledaren som exklusiv ägare av försöksverksamheten. Projektledaren byggde förvisso upp ett kontaktnät av strategiska funktioner, men dessa enskilda tjänstemäns individuella erfarenheter gör gällande att projektets inte bidragit till ett organisatoriskt lärande, där metoden förankrats och kan komma att utveckla organisationens strukturer och processer (Åhlfeldt 2017:27). Inom kommuner och bostadsbolag framkom en stor osäkerhet om vilken typ av resultat som skulle kunna komma ut av försöksverksamheten. Kommuntjänstemännens osäkerhet bestod också i hur projektets målområden förhöll sig till målsättningarna i samverkansöverenskommelserna mellan Nacka LPO och deras kommun.

3. Hur utvecklas medborgarnas självdeklarerade benägenhet att vidta åtgärder vid oro om våld mellan grannar respektive deras trygghet efter implementeringen av Huskurage?

Den uppföljande enkäten påvisade att få respondenter över huvud taget kände till policyns existens. Därmed har införandet av Huskurage inte haft bäring för målsättningen att öka målgruppens civilkurage. Givet utfallet kan ifrågasättas om det finns en logisk koppling mellan aktiviteter och mål. Bygger Huskurage på en adekvat föreställning om orsak och verkan? Det finns brottsofferforskning som menar att utsatta för fysiskt våld gör motstånd mot förövaren i förhållande till den upplevda tillgången på kapabla väktare; om den utsatte vet att en tredje part finns i närheten, som sannolikt kommer att uppfatta ett rop på hjälp, då kommer den utsatta också försöka tillkalla hjälp (Wade 1999; Wade & Coates 2007:513). Samtidigt finns resultat inom socialpsykologin som hävdar att offrets handlingsutlösning påverkas av graden av tillförsikt om att människor i omgivningen också kommer att åtlyda offrets vädjan. Tredje parts agerande påverkas, i sin tur, av vilken grad av ansvar de upplever inför den hjälpbehövande. Ju tyngre det ansvaret upplevs, desto större sannolikhet att de agerar (Staub 2003; Törngren 2016). Huskurage upplyser om att det finns en konkret kostnad för passivitet i form av risken för en dödlig utgång. En aktuell svensk avhandling i psykologi indikerar dock på att uppfattningar om att offer för partnervåld är delvis medskyldiga till våldet är allmänt spridda (Alfredsson 2016:32). Ytterst är den direkta effekten på grannars beteende beroende av om policyn internaliseras i målgruppens personliga normsystem (Ermer m.fl. 2017:18; Weitzman 2017:17-18). Det påverkas i sin tur av om de individer som lever tillsammans som grannar känner sammanhållning och reproducerar budskapet. Den förebyggande effekten är således i behov av betingning och kontinuerlig förstärkning (Schmidt & Weiner 1988; Törngren 2016). I dessa avseenden antyder enkätundersökningen att det föreligger väsentliga skillnader i civilkuraget mellan bostadsområden med olika grad av social kontroll och sammanhållning.

Mot denna bakgrund finns skäl att problematisera definitionen av att ha infört Huskurage; att affischa policyn i portuppgångar och informera de boende via brevlådeutskick. Dessa åtgärder är enstaka punktinsatser. En utveckling av den kollektiva förmågan är avhängig en stadigvarande och positivt laddad interaktion mellan de boende, som bidrar till ömsesidig tillit och samarbete mellan grannskapets medlemmar (Coulton 2004:334; Gerell 2017). Resonemanget har två implikationer. För det första att bostadsområden med varierande kollektiv förmåga bjuder olika utmaningar vid en satsning på Huskurage. För det andra att implementeringen måste följas av upprepade åtgärder som håller det våldsförebyggande budskapet vid liv över tid. Av den anledningen finns goda skäl för fastighetsägare att bedriva ett långsiktigt bosocialt arbete, som både minskar omsättningen av boende och stärker det sociala kittet mellan grannarna.

4. Hur upplever medborgarna i försöksområdet genomförandet av pilotprojektet avseende policyns implementering?

Fokusgruppsintervjuerna, bland hyresgäster hos Tyresö Bostäder och Värmdö Bostäder, åskådliggjorde att få informanter över huvud taget kände till policyns existens eller tagit del av de kommunikativa insatser som genomfördes under projektperioden. Utvärderingen uppdagade att de två bostadsbolagen inte levt upp till implementeringskraven; de affischerade trapphusanslagen, men genomförde aldrig brevlådeutskicken till de boende. Sedermera upptäcktes att en inte oväsentlig andel av de berörda bostadsbestånden i Tyresö och Värmdö ligger i markplan. Dessa hushåll har egen entré, vilket innebär att de saknar anslagstavlor där policyn kan affischeras. Anträffade omständigheter förefaller, åtminstone delvis, förklara informanternas låga kunskap om policyn. Dessutom kan konstateras att flera privata bostadsbolag i Nacka och Tyresö aldrig tillfrågades om att ingå försöksverksamheten. Förutom detta råder frågetecken kring hur många bostadsrättsföreningar som faktiskt infört Huskorage i pilotområdet. Sammanfattningsvis, utifrån att projektets intention var att införa Huskorage i samtliga kommunala bostadsbestånd och hos en rad privata bostadsbolag respektive bostadsrättsföreningar i försöksområdet, kan implementeringen inte bedömas som framgångsrik.

Avslutande diskussion

En rad metaforer brukar användas för att beskriva den observerade problematiken i pilotprojektet Huskorage; arbetssätt blir personbundna och får inte fäste i mottagarorganisationerna för att utveckla deras ordinarie verksamhet. Såväl utvecklingsprojekt som utvärderingar fokuserar ofta på aktiviteter och kortsiktiga resultat, vilket riskerar att gå ut över strategier för att åstadkomma långsiktiga förändringar (Åhlfeldt 2017:12). Rapporten påvisar att det krävs balans mellan de olika delarna av en projektorganisation; ägarskap och styrning uppifrån behöver samspela med inflytande underifrån och bred delaktighet från berörda medarbetare genom hela utvecklingsprocessen.

Försöksverksamheten avsåg att utgöra en del av metodutvecklingen mot en nationell förebyggande strategi mot brott i nära relation. Rapportförfattaren kan inte förorda att överväganden om en eventuell nationell implementering av Huskorage sker på basis av projektets utfall. För det första saknades de organisatoriska förutsättningarna för att infria målbilden i försöksområdet. För det andra är frågan om hur civilkurage bäst mobiliseras en betydligt mer komplex fråga än vad definitionen av att ha infört Huskorage ger sken av. Denna rapport har endast skrapat på ytan av forskningen om de sociala och psykologiska mekanismer som påverkar människans benägenhet att vidta åtgärder i nödsituationer. Samtidigt är våldsförebyggande samhällsinsatser som samverkar med den sociala och situationella kontrollen i lokalsamhället ett angeläget utvecklingsområde (Hydén 2016). Sabol m.fl. (2004:322) skriver att "Violence prevention programs should be structured in ways that

contribute to the communities' own capacity to prevent violence", vilket understryker betydelsen av att stärka den kollektiva förmågan för att öka medborgarnas benägenhet att ingripa vid relationsvåld.

Kapitel 7: Metodstöd

Rapportens avslutande kapitel tar avstamp i forskningen om de sociala och psykologiska mekanismer som påverkar människors benägenhet att agera i hotfulla och våldsamma situationer. Därefter behandlas de nödvändiga organisatoriska förutsättningar för att utveckla en konsekvent och långsiktig arbetsform kring Huskurage. Förslagen behandlar vilka strategiska funktioner som behöver inkluderas inför, under och efter implementeringen, i syfte att optimera policyns genomslag och förväntade utfall. Detta metodstöd riktar sig huvudsakligen till kommuner och kommunala bostadsbolag, men till också deras tilltänkta samverkanspartners i form av kommunpolis och brottsofferjourer. Det skall poängteras att de lokala förutsättningarna vid etableringar av Huskurage alltid kommer att skilja sig mellan olika kommuner, sett till deras interna uppbyggnad och styrsystem. Lokal anpassning av arbetssättet är oundvikligt och att det är därför meningslöst att hålla fast vid idén om att innovationer kan realiseras utan att förändras. Det innebär att rapporten inte tillhandahåller en definitiv arbetsmodell, utan snarare en procedur för en sådan modell.

1. Civilkurage: En översikt

Vad är det som avgör om vi kommer att hjälpa en annan människa i nöd? Är det vem vi själva är, vem offret är, hur samhället ser ut eller styrs vårt handlande utslutande av situationen? I detta avsnitt ges läsaren en introduktion till de psykologiska mekanismer som aktiveras i nödsituationer. I översikten definieras en nödsituation som alla situationer där en människa är fysiskt eller psykiskt utsatt och är beroende av en medmänniskas aktiva ingripande. För att kartlägga forskningsfältet har rapportförfattaren konsulterat två experter på området. Den förste är Brian Palmer, doktor i socialantropologi vid Harvard University och för närvarande verksam som lektor vid Teologiska institutionen på Uppsala Universitet. Den andre är Gustaf Törngren, doktorand vid Psykologiska institutionen på Stockholms Universitet, som specialiserat sig på människors beslutsfattning och riskbedömning.

Kitty Genovese, en ung kvinna bosatt i stadsdelen Queens i New York, körde hem en tidig morgon i mars 1964. Hon parkerade sin bil ett tiotal meter från sin flerfamiljsbostad. På väg fram till porten blev hon utan förvarning attackerad av en man. När hon försökte fly sprang mannen efter och högg henne med kniv i ryggen två gånger. Genovese skrek förtvivlat på hjälp och hennes skrik uppfattades av inte mindre än 38 grannar, vilket polisens utredare kunde konstatera i efterhand. Till slut skrek en granne från ett fönster att mannen skulle lämna flickan ifred, varpå han sprang iväg. Genovese försökte då, svårt skadad, ta sig till sin lägenhet. Men förövaren kom tillbaka och fortsatte att hugga henne med kniven. När Genovese låg döende utnyttjade mannen henne sexuellt, stal de 49 dollar hon hade på fickan och lämnade henne att dö på trottoaren. Hela händelseförloppet varade ungefär en halvtimme.

Fallet Kitty Genovese är skolboksexemplet inom den del socialpsykologin som studerar människors benägenhet att ingripa till förmån för andras utsatthet. När grannarnas likgiltighet

blev medialt uppmärksammas uppstod en indignerad debatt om samhällets påstådda moraliska förall, följd av uppmaningar till ökat civilkurage. Fallet utlöste mycket forskning på området. Samtidigt är den samhälleliga diskussionen om civilkurage på intet sätt ny. Den återfinns redan i det gamla testamentets berättelse om den barmhärtige Samariten. Då ämnet uppmärksammas är det oftast en följd av spektakulära händelser där medborgare visat prov på antingen stor passivitet inför en uppenbart nödställd medmänniska eller tvärtom handlat långt bortom ramarna för det sociala kontraktet. Med det sociala kontraktet avses de normer och förväntningar som reglerar interaktion mellan människor i olika sammanhang.

Cost-Reward Modellen

Forskningen om de psykologiska mekanismer som aktiveras när människor befinner sig i nödsituationer intresserar sig för samspelet mellan individuella och situationella omständigheter samt betydelsen av värderingar och graden av social sammanhållning (på grupp- och samhällsnivå). Ansvaret åskådaren tillmäter sig antas vara avhängigt hur denne ser på den hjälpbehövande, förövaren, deras inbördes relation och övriga åskådare. En hörnsten inom forskningen om åskådrollen är Cost-Reward modellen (Törngren 2016). I denna modell utgår man från att en befarad nödsituation leder till "arousal", dvs. förhöjd emotionell aktivering, hos åskådaren. Denna varseblivning väcker obehag och hur starkt den upplevs påverkas av omständigheter som graden av empati med den hjälpbehövande, närheten till situationen och hur länge man exponeras för den. Obehaget kan dämpas genom att t.ex. hjälpa på egen hand, tillkalla hjälp, lämna situationen eller besluta sig för att det överhuvudtaget inte rör sig om en hjälpsituation (dvs. en form av rationalisering). Hypotesen är således att motivet till att hjälpa ligger i att reducera det obehag situationen väcker. Premissen är att åskådaren, i sin strävan att reducera obehaget, kommer att välja det minst kostsamma och mest lönande handlingsalternativ som står till buds (Cost-Reward); så fort det finns en kostnad för ett beteende, så kommer det alltid finnas en mekanism för att undkomma ansvar. Förklaringen är evolutionär; att spara kognitiv energi för att underlätta att processa vår vardag. Kostnader kan uppstå som en konsekvens av såväl att ingripa som att förbli passiv. Exempel på det förstnämnda är den ansträngning ett ingripande innebär, risken att själv råka illa ut och den genans som ett obefogat ingripande kan medföra. Kostnader för att inte hjälpa kan vara en överhängande risk för den nödställdes liv och hälsa, skuld känslor eller att framstå i dålig dager. Löande aspekter av att ingripa kan utgöras av självtillfredsställelse, erkännande och tacksamhet från offret medan passivitet lönar sig genom man undkommer de möjliga kostnaderna av ett ingripande och kan ägna sig åt sina egna angelägenheter. Modellen ponerar att åskådarens beslut om att ingripa eller inte kommer grundas i en subjektiv avvägning mellan de kostnader och belöningar som står på spel (Törngren 2016). Det är denna "vågskål" som är utgångspunkten för följande beskrivning av de psykologiska mekanismer som styr åskådarens handlande.

Fallet Kitty Genovese orsakade en indignerad debatt där samhällsvetare sökte förklara den uteblivna hjälpen i termer av "apati", "alienation" och "social desorganisation".

Socialpsykologerna John Darley och Bibb Latané trodde dock inte på dessa förklaringar, utan började vetenskapligt undersöka orsaksförhållandena. De upptäckte då att sannolikheten för att en åskådare ska ingripa minskar i närvaron av andra. Underlåten kallas bystander-effekten (bystander effect) och avser att sannolikheten för att man får hjälp i en nödsituation är mindre på en plats där det finns många människor än på en plats där det finns få (Törngren 2016). Till exempel, om man ensam bevittnar en olycka i skogen känner man en större skyldighet att ingripa – eftersom man är den enda som kan agera. Tre psykologiska processer förklarar hur närvaron av andra hämmar hjälpande:

1. Audience inhibition

En av de kostnader som är förknippade med att ingripa är risken att göra bort sig. Missförstår vi en situation och ingriper där det är obefogat eller erbjuder oönskad hjälp till någon som inte är i behov av den, kan vi uppleva det som genant; det kan få både initiativtagaren och motparten att "tappa ansiktet". Ju fler människor som är närvarande i en situation där hjälpbehovet inte är entydigt, desto högre är den potentiella kostnaden för ett ingripande. Risken för att bli negativt bedömd av andra människor hämmar alltså vår benägenhet att hjälpa och benämns "audience inhibition". Det bör påpekas att eftersom det kan kännas generande att erbjuda sin hjälp till någon som inte alls uppfattar sig själv som något offer, så kan "audience inhibition" aktiveras även i en situation där bara åskådaren och "offret" är närvarande.

2. Social influence

När människor hamnar i en tvetydig situation som kan tolkas på olika sätt söker vi ofta ledtrådar i andra människors beteende för att definiera den; om ingen annan griper in så är det förmodligen ingen fara. Denna interaktiva process, "social influence", innebär att vårt hjälpande hämmas av andras närvaro genom att vi tolkar de andra åskådarnas passivitet som ett tecken på att situationen inte kräver vårt ingripande. På så sätt riskerar potentiella kapabla väktare att legitimera varandras passivitet. Här kan det vara på sin plats att påpeka att tvetydigheten i en situation minskar om tredje part både ser och hör en situation jämfört med om denne bara hör den; en mer entydig situation ökar en ensam åskådares benägenhet att ingripa. Det innebär att grannar kan vara en kontaktyta i akuta situationer för att bekräfta att det föreligger en nödsituation och därmed bryta spärrar.

3. Diffusion of responsibility

Den tredje processen som bidrar till bystander-effekten är "diffusion of responsibility" (ansvarsspridning). Hypotesen är att människor i grund och botten känner ett ansvar att ingripa i nödsituationer och att passivitet därmed är förknippat med en kostnad i form av skuld känslor. Om situationen inrymmer andra potentiella hjälpare så fördelas ansvaret för att ingripa mellan dem, den enskilda åskådares kostnad för passivitet minskar och därmed sannolikheten för att hon ska ingripa.

Bakomliggande faktorer

Med detta konstaterat skulle man kanske kunna förvänta sig att åskådarens beteende skulle vara relativt förutsägbart. Att så inte är fallet beror dels på att utgången är beroende av hur åskådaren bedömer sin egen och övriga åskådares kompetens och mandat att ingripa, dels är situationen beroende av åskådarens tolkning av den och av de förväntningar som råder i den grupp och det samhälle som denne känner sig tillhörig. Ses offret däremot som tillhörandes en grupp vi själva tillhör så ökar vår benägenhet att hjälpa. Samtidigt kan närvaron av en relation till förövaren minska benägenheten att ingripa.²³ Dessutom har även offrets och förövarens inbördes relation ett inflytande över åskådarens agerande. Men mer intrikat är att normerna som reglerar hjälpande varierar mellan olika kontexter och att en och samma situation kan innefattas av flera sinsemellan motstridiga normsystem. När åskådaren överväger ett ingripande så handlar beslutet inte bara om att "hjälpa eller inte hjälpa" utan även om att "lägga sig i eller inte lägga sig i". Det råder en universell norm att hjälpa andra människor. Samtidigt har vårt samhälle utvecklats från en stark social kontroll till ett mer liberalt och individualistiskt samhälle, som resulterat i en norm om att man "inte ska blanda sig i andras angelägenheter" (Törngren 2016). I sammanhanget av Huskurage blir skiljelinjen mellan dessa båda normsystem påtagligt; policyn vill uppmärksamma alla som bor tillsammans som grannar på företeelser som sker i någon annans privata hem.

Vad betyder detta i tillämpad form?

Socialpsykologiska experiment, med ett arrangerat scenario i offentlig miljö, har visat att benägenheten att ingripa i ett slagsmål mellan en man och en kvinna i hög utsträckning påverkas av vår föreställning om mannens och kvinnans relation (Messner & Hoskin 1999; Shotland & Straw 1976). Omgivningens civilkurage hämmas av om det framgår av parets interaktion att de är ett par; om kvinnan skriker att "Jag ångrar att jag någonsin gifte mig med dig!", till skillnad från om parterna förefaller vara obekanta med varandra. I det första fallet finns en tydlig avgränsning av det sociala kontraktet mot resten av världen, en ömsesidig konflikt mellan parterna som utelämnar aktören. I det senare fallet är offret, förövaren och åskådaren alla okända för varandra, uppfattas som mer jämbördiga och har ungefär samma distans till varandra. Då kvinnan gav uttryck för att mannen var okänd för henne fick hon hjälp i 65 procent av fallen, medan endast 19 procent av åskådarna ingrep då de förleddes tro att kvinnan och mannen var gifta (Messner & Hoskin 1999). Risken att göra ett oönskat ingripande och bli avsnäst liksom risken att bryta mot normen om att inte lägga sig i upplevs som större om det rör sig om ett par, vilket ökar den potentiella kostnaden för ett ingripande. I förlängningen kan tanken på att ingripa vid ett misstänkt relationsbråk i en bostad uppfattas som ett dubbelt intrång i den privata sfären; både att våldet sker inom ramen för en nära relation och i parets egna hem.

---

²³ Så fort det finns en kostnad för ett beteende, så kommer det alltid finnas en mekanism för att undkomma ansvar. Därför kommer åskådaren sannolikt att försöka rättfärdiga förövarens handlingar genom att flytta ansvaret för situationen till offret, omständigheterna eller någon tredje part för att på så sätt genom omdefiniering av situationen slippa ansvar.

2. Inför implementeringen

Nutida implementeringsforskning hyser ett stort intresse för hållbarhetsfrågan; att integrera nya metoder i befintliga strukturer och processer, att organisera för ett aktivt ägarskap i ledningen och bred delaktighet från berörda i hela organisationen (Åhlfeldt 2017). För att åstadkomma detta finns goda skäl att förorda att Huskurage införs efter ett politiskt beslut, varpå metoden blir ett led i arbetet med att upptäcka, bedöma och vidta åtgärder för personer som utsätts för brott i nära relation. Med politiskt stöd blir förändringen en naturlig följd av en utstakad färdriktning, som betonar en process till skillnad från tidsavgränsade punktinsatser då policyn införs i bostadsbestånden. Om fler medmänniskor vågar slå larm kommer förhoppningsvis fler våldsutsatta till berörda myndigheters kännedom. Det innebär att direktivet redan initialt bör specificera vilka funktioner som med vilka resurser skall hantera ett ökat antal brottsoffer och vittnen i behov av stöd. Lokala förtroendevalda är redan idag förbundna att ställa ut "garantier" till förmån för invånarnas liv och hälsa inom en rad andra verksamheter. Löften om "vårdgarantier" och krav på kvalitetsmätningar inom välfärdssektorn gör att kommunpolitiker inte borde vara främmande för utfästelser också inom det våldsförebyggande området. Ett förordat direktiv är en central åtgärd för att kvalitetssäkra arbetet med att på sikt minska den faktiska utsattheten.

För att eftersträva ett unisont utfall i metod, styrning och struktur bör mätbara indikatorer över associerade utfall upprättas. Det avser ärendeinströmningen till socialtjänstens mottagningsgrupp, det brottsofferstödande arbetet och antalet kontakter från grannar, i syfte att upptäcka eventuella trendbrott över tid. Det är ett faktum att alla handläggare inom socialtjänsten möter våldsutsatta och deras barn och förövare, inte enbart de medarbetare som har frågan som formellt ansvarsområde. Därmed behövs också ett gediget internt kommunikationsarbete inför implementeringen, där alla anställda handleds i att ge bekymrade grannar ett adekvat bemötande.

Ett politiskt beslut understryker att kommunen och deras bostadsbolag har huvudansvaret för processen inför, under och efter implementeringen. Kommunen är den ende aktören som för närvarande har uthålligheten och kan bära kostnaderna för aktiviteter riktade till medborgare vid storskaliga etableringar av policyn, som också omfattar kommunikativa insatser. De kommunala kontaktytorna för Huskurage bör vara tjänstemännen med det brottsförebyggande uppdraget respektive det samordnande ansvaret för våld i nära relation. Efter att kommunen formaliserat de interna ansvarsförhållandena upprättas kontakt med externa aktörer, som bostadsbolag, polis, skolor och brottsoffer- och kvinnojourer. Det är ett första led i strategiskt och strukturerat samarbete när det gäller att tillhandahålla hjälp, stöd och skydd. Många våldsutsatta har levt länge med våld i sin närhet och väntat i det längsta med att söka hjälp. Då måste det finnas en tydlig kedja av åtgärder och fastlagda rutiner för vad som ska göras. Samverkan förutsätter samsyn om respektive aktörs uppdrag, mandat och resurser och hur de kan komplettera varandra. Ett värdefullt verktyg kan vara att upprätta en

tidslinje över ärendegången, som belyser respektive aktörs verksamhetsområde och var det behövs gemensamma krafttag.

Bostadsbolagens kontaktyta bör vara chefen för bosociala frågor. I det praktiska genomförandet kan bovärdsteamerna spela en nyckelroll i relationen till hyresgästerna. Bovärdarna är den närvarande organisationen ute på fältet. Med sin lokala anknytning och personkännedom kan de dels fånga upp signaler på destruktiva relationer, dels kontakta socialtjänsten med den utsatte hyresgästens medgivande. Bovärdarna måste därför vara delaktiga i processen inför implementeringen och kan säkerligen behöva en utbildning i att ställa frågor om utsatthet och upptäcka tecken på våld.

Medan kommunen ikläder det huvudsakliga medborgaransvaret, har polisen det lagstadgade brottsförebyggande uppdraget. Den polisiära kontaktytan bör vara kommunpolisen, som har till uppgift att driva samverkan med externa parter. Ifall att Huskurance skall inkluderas i samverkansöverenskommelsen bör skrivelsen specificera olika aktiviteter, såsom att polisvolontärer kan bistå i uppsökande informationsinsatser gentemot de boende. Inför implementeringen bör medarbetare i yttre tjänst informeras om vad Huskurance innebär. Eftersom de har kontakt med allmänheten på en regelbunden basis, kan de spela en väsentlig roll i att upprätthålla metodens legitimitet bland målgruppen.

3. Under implementeringen

En satsning på Huskurance bör betraktas som en lärandeprocess. En första rekommendation är att geografiskt avgränsa den initiala implementeringen, t.ex. till ett bostadsområde. Det ger utrymme för efterföljande reflektion om vad som fortsättningsvis kan göras bättre. För att förmedla budskapet till medborgarna krävs ett delat helhetsansvar som initialt kan förefalla motsägelsefullt, men vars betydelse för de boendes benägenhet att anamma Huskurance inte ska underskattas. Forskning om civilkurage i samband partnervåld har belyst att våra kollektiva föreställningar om fenomenet i hög grad präglas av massmediala skildringar av dess offer och förövare. Det kan bero på att de fortfarande finns ett utbrett tabu kring det "privata våldets" offentlighöjande och att ämnet därför inte är en del av det vardagliga mellanmänniska samtalet, som kan bidra till en mer nyanserad allmän opinion (Alfredsson 2016:12). Studier av svensk kriminaljournalistik har tidigare påvisat att det råder en selektion i vilka händelser som skildras. Fysiska skador är lättare för läsarna att förstå och identifiera sig med än psykiska trauman. Desto grövre brott och desto större skada, ju mer medialt utrymme får historien (Pollack 2001:263-264). Enligt Rikspolisstyrelsen (2013) har drygt var femte svensk någon gång misstänkt eller vetat att en person i sin närhet varit utsatt för våld i en nära relation. Men bara 17 procent av dessa polisanmälde brottet. De vanligaste skälen till att låta bli att anmäla var bristande instinkt om situationens allvar och rädsla för att själv skadas av förövaren. Det understryker att det kan finnas stora utmaningar i att *nå fram* till målgruppen, att få dem att *förstå* budskapet och *medvetandegöra* deras kompetens att agera. Hur skapar man legitimitet för att ingripa?

I sammanhanget förvaltar polisen ett stort förtroendekapital i relationen till medborgarna, vilket är ett bärande element för att skapa delaktighet i det brottsförebyggande arbetet. Polisen kan påverka incitamenten till att agera genom att t.ex. besvara frågor om ärendegången; Vad kan hända när en hyresgäst ringer på vid pågående våld i en grannlägenhet? Vad händer när polisen kommer? Vilka är polisens initiala åtgärder? Vilken funktion kan de boende fylla i att styrka målsägandes berättelse? Finns det en risk för repressalier från förövaren?

Parallellt behöver de boende få kunskap om våldets dess uttryck och dess psykiska och fysiska konsekvenser för både utsatta vuxna och barn som bevittnar våld; Hur kan hyresgäster upptäcka tecken på destruktiva relationer i ett tidigt skede och hur kan de hjälpa till? Vad händer vid en orosanmälan om våld mot barn? För att möta behovet av ökad kunskap finns ett flertal civilsamhällesorganisationer att anlita, som t.ex. brottsofferjourerna, som har gedigen kompetens på området.

De kommunikativa insatserna bör, i så lång utsträckning det är möjligt, ske i form av uppsökande och dialogbaserade aktiviteter. Att arrangera boendemöten eller förmedla informationen i samband med medborgardialoger är två alternativ. Där finns möjlighet att visa upp en enad kraft i form av representanter för bostadsbolag, polis, socialtjänstens resursteam och brottsoffer- och vittnesstöd. Tillsammans kan de besvara vad som sker inom respektive instans vid oro om våld och vilken hjälp grannar kan förvänta sig om de slår larm. Att skapa band mellan individen och institutioner är en av grundbultarna i implementeringen. Dessutom träffas hyresgästerna på mötena och får ett ansikte på varandra, vilket ökar familjariteten. Att våld i nära relation ännu omgärdas av ett socialt stigma bör beaktas vid kallelserna till mötena. För att maximera uppslutningen finns goda skäl att lägga betoningen på trygghet i boendemiljön, såsom en inbjudan till "Trygghetsfrågor med polis, kommun och bostadsbolag". Ett liv fritt från våld är i allra högsta grad en fråga om trygghet om boendet.

4. Efter implementeringen

Med hänvisning till utvärderingens utfall finns all anledning att förorda *upprepade* kommunikativa insatser i alla tillgängliga kanaler. Detta inte minst med hänsyn till in- och utflyttningen i bostadsområden. I den dagliga kontakten med hyresgästerna kan bovärdarna återigen fylla en viktig roll i att påminna om policyn och ställa aktiva frågor liknande 'Hur tänker ni kring Huskurage?' och 'Har ni fått lov att använda policyn?'. Det är ytterst kommun och bostadsbolag som bör driva Huskurage som en del av ett långsiktigt trygghetsskapande arbete. Undersökningens resultat ger starka indikationer på vikten av att arbeta med de boendes inbördes relationer, likväl som relationer mellan boende och institutioner (som bostadsbolag, polis, socialtjänsten och brottsofferjourer), om en satsning på ett ökat civilkurage ska bli framgångsrik.

Litteraturreferenser

Alexandersson, K. (2006). *Vilja, Kunna, Förstå – om implementering av systematisk dokumentation för verksamhetsutveckling i socialtjänsten*. Sverige: Örebro Universitet.

Alfredsson, H. (2016). *Intimate partner violence: Beliefs and psychological predictors of intentions to intervene among the Swedish general public*. Doktorsavhandling, Psykologiska institutionen, Göteborgs Universitet.

Benson, M., Fox, G., DeMaris, A., & Van Wyk, J. (2003). "Neighborhood disadvantage, individual economic distress and violence against women in intimate relationships", i *Journal of Quantitative Criminology*, Nr. 19, s. 207-235.

Björk, M. (2012). *Den engagerade polisen. Om praktiskt kunnande, kritiska situationer och robusta organisationer*. Daidalos.

Braga & Bond (2008). "Policing Crime and Disorder Hot Spots: A Randomized Controlled Trial", i *Criminology*, 46, (3) s. 577-607.

Brottsförebyggande rådet (2008). *Otrygghet och segregation: Bostadsområdets betydelse för allmänhetens otrygghet och oro för brott*. Rapport 2008:16.

Brottsförebyggande rådet (2009). *Våld mot kvinnor och män i nära relationer – Våldets karaktär och offrens erfarenheter av kontakter med rättsväsendet*. Rapport 2009:12.

Brottsförebyggande rådet (2013). *Samverkan mellan polis och kommun. Brottsförebyggande arbete utifrån överenskommelser*. Rapport 2013:5. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet (2014). *Brott i nära relationer: En nationell kartläggning*. Rapport 2014:8. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet (2016). *Sammanställning av centrala resultat från Nationella trygghetsundersökningen 2017*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brulin, G. & Svensson, L. (2011). *Att äga, styra och utvärdera stora projekt*. Lund: Studentlitteratur.

Burgess, E. W. (1967). "The Growth of The City: A Introduction to a Research Project." I: Park, R. E. & Burgess, E. W. (red.) *The City - Suggestions for Investigation of Human Behavior in the Urban Environment*. Chicago: Chicago University Press, s. 47-62.

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber.

Cantillon, D., Davidson, W. S. & Schweitzer, J. H. (2003). "Measuring community social organization: Sense of community as a mediator in social disorganization theory", i *Journal of Criminal Justice*, Vol. 31, s. 321-339.

Christie, N. (2001). "Det idealiska offret" I: Åkerström, M och Sahlin, I (red), *Det motspänstiga offret*. Lund: Studentlitteratur.

Coates, L. & Wade, A. (2007). "Language and Violence: Analysis of Four Discursive Operation", i *Journal of Family Violence*, Vol. 22, No. 7, s. 511-522.

Danermark, B. & Kullberg, C. (1999). *Samverkan välfärdsstatens nya arbetsform*. Lund: Studentlitteratur

Edling, C. & Rydgren, J. (2010). *Neighborhood and Friendship Composition in Adolescence*. Stockholm: The Stockholm Linnaeus Center for Integration Studies (SULCIS).

Ekström, V. & Lindström, P. (2015). *The Past, the Present and the Future of Police Research: Proceedings from the fifth Nordic Police Research seminar / [red] Rolf Granér & Ola Kronkvist*. Växjö: Linnéuniversitetet , 2015, s. 231-246.

Ermer AE., Roach AL., Coleman M. & Ganong L. (2017). "Deconstructing Attitudes About Intimate Partner Violence and Bystander Intervention: The Roles of Perpetrator Gender and Severity of Aggression", i *Journal of Interpersonal*, oktober 2017, SAGE Publishing; DOI: 10.1177/0886260517737556.

Fred, M. & Hall, P. (2017). "A Projectified public Administration. How projects in Swedish Local Government Become Instruments for Political and Managerial Concerns", i *Statsvetenskaplig tidskrift* 119(1), s. 185–205.

Frye, V. (2007). "The informal social control of intimate partner violence against women: Exploring personal attitudes and perceived neighborhood social cohesion", i *Journal of Community Psychology*, Vol. 35, No. 8, s. 1001–1018.

Forsell, R., Fred, M. & Hall, P. (2013). "Projekt som det politiska samverkanskravets uppsamlingsplatser: En studie av Malmö stads projektverksamheter", i *Scandinavian Journal of Public Administration* 17(2), s. 37–59.

Gerell, M. (2017). *Neighborhoods without community: Collective efficacy and crime in Malmö, Sweden*. Doktorsavhandling, Institutionen för kriminologi, Malmö högskola.

Gracia, E. & Herrero, J. (2007). "Perceived Neighborhood Social Disorder and Attitudes Toward Reporting Domestic Violence Against Women", i *Journal of Interpersonal Violence*, Vol. 22 No. 6 June 2007, s. 737-752.

Guldbrandsson, K. (2007). *Från nyhet till vardagsnytta: Om implementeringens mödosamma konst: en forskningssammanställning*. Stockholm: Statens folkhälsoinstitut. [Elektronisk resurs].

Hradilova-Selin, K. (2009). *Våld mot kvinnor och män i nära relationer: Våldets karaktär och offrens erfarenheter av kontakter med rättsväsendet*. Brottsförebyggande rådet, Rapport 2009:12.

Hydén, M. (2016). *Mäns våld mot kvinnor i nära relationer*. Forte: Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd.

Kasarda, J. D. & Janowitz, M. (1974). "Community Attachment in Mass Society", i *American Sociological Review*, 39(3), s. 328-339.

Kornhauser, R. R. (1978). *Social Sources of Delinquency - An Appraisal of Analytic Models*. Chicago: The University of Chicago Press.

Larsson, S. & Steive, K. (2015). *Våld i nära relationer i Nacka kommun – en kartläggning*. FoU-Södertörns skriftserie nr 140/15.

Johnson, K., Hays, C., Center, H. & Daley, C. (2004). "Building capacity and sustainable prevention innovations: A sustainability planning model", i *Evaluation and Program Planning* 27(2), s. 135–149.

Jonsson, A. (2017). *Staffanstorpsmodellen: En utvärdering av att förebygga bostadsinbrott med MärkDNA*.

Messner, S.F. & Hoskin, A. (1999). "The Victim–Offender Relationship and Calling the Police in Assaults," i *Criminology*, 37 (4), s. 931–948.

Meyer, J. W. & Rowan, B. (1977). "Institutional organizations: Formal Structure as Myth and Ceremony", i *American Journal of Sociology*, Vol. 83, s. 340–363.

Morgan, D. (1996). "Focus groups". *Annual Review of Sociology*, vol. 22, s. 129-152.

Pollack, E. (2001). *En studie i medier och brott*. Institutionen för journalistik, medier och kommunikation. Stockholms universitet.

Rikspolisstyrelsen (2013). *Våld i nära relationer*. [Elektronisk resurs]. Tillgänglig via: mb.cision.com/Main/1903/9386851/103735.pdf

Riksrevisionen (2010). *Polisens brottsförebyggande arbete – har ambitionerna uppnåtts?* Rapport 2010:23.

Rose, D. R., & Clear, T. R. (1998). "Incarceration, social capital and crime: Examining the unintended consequences of incarceration", i *Criminology*, 36(3), s. 441-479.

Sabol, W. J., Coulton, J. C & Korbin, E. J. (2004). "Building Community Capacity for Violence Prevention", i *Journal of Interpersonal Violence*, No. 19, s. 322–340.

Sampson, R. J. (1987). "Communities and Crime". I: Gottfredson, M. R. & Hirschi, T. (red.). *Positive Criminology*, s. 91-114. Beverly Hills: Sage.

Sampson, R. J. (1988). "Local Friendship Ties and Community Attachment in Mass Society: A Multilevel Systemic Model", i *American Sociological Review*, 53(5), s. 766-779.

Sampson, J. R., Raudenbush, W. S. & Felton, E. (1997). "Neighborhoods and Violent Crime: A Multilevel Study of Collective Efficacy", i *Science, New Series*, Vol. 277, No. 5328 (Aug. 15, 1997), s. 918-924.

Sampson, R. J., & Wikström, P-O. (2008). "The Social Order of Violence in Chicago and Stockholm. Neighborhoods: A Comparative Inquiry", i *Order, Conflict, and Violence*, s. 97-119. Shapiro, S. Kalyvas and T. Masoud. New York and Cambridge: Cambridge University Press.

Sarnecki, J. (2010). *Polisens prestationer – En ESO-rapport om resultatstyrning och effektivitet*. Rapport till Expertgruppen för studie i offentlig ekonomi. Rapport 2010:3. Finansdepartementet, Regeringskansliet.

Schmidt, G., & Weiner, B. (1988). "An attribution-affect-action theory of behavior: Replications of judgments of help-giving", i *Personality and Social Psychology Bulletin*, nr. 14, s. 610-621.

Shaw, C. R. & McKay, H. D. (1942). *Juvenile Delinquency and Urban Areas: A Study of Delinquents in Relation to Differential Characteristics of Local Communities in American Cities*. Chicago: The University of Chicago Press.

Shotland, R.L., & Straw, M.K. (1976). "Bystander response to an assault: When a man attacks a woman", i *Journal of Personality and Social Psychology*, Nr. 34, s. 990-999.

Staub, E. (2003). *The Psychology of Good and Evil*. New York: Cambridge University Press.

Stigendal, M. (2010). *Cities and Social Cohesion: Popularizing the results of Social Polis*. Malmö högskola.

SOU (2014). *Våld i nära relationer – en folkhälsofråga. Förslag för ett effektivare arbete*. Betänkande av Nationella samordnaren mot våld i nära relationer. Rapport SOU 2014:49. Stockholm: Statens Offentliga Utredningar.

Törngren, G. (2016). *Åskådarrollen – en psykologisk översikt*. Psykologiska institutionen, Stockholms Universitet.

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Wade, A. (1999). *Resistance to Interpersonal Violence: Implications for the practice of therapy*. University of Victoria, Ph.D. Dissertation, Department of Psychology.

Weitzman, A., Cowan, S. & Walsh, K. (2017). Bystander Interventions on Behalf of Sexual Assault and Intimate Partner Violence Victims”, i *Journal of Interpersonal Violence*.

Wibeck, V. (2000). *Fokusgrupper. Om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.

Åhlfeldt, E. (2017). *Hållbart utvecklingsarbete i vård och omsorg: Ett institutionellt perspektiv på projekt i en professionell och byråkratisk kontext*. Linköping Studies in Arts and Science No. 724; Linköping Studies in Behavioural Science No. 200. Filosofiska fakulteten, Linköpings Universitet.

Datum

2015-12-01 (uppdaterad

2016-05-26)

Diariernr (åberopas)

Polismyndigheten
Nina Rung

Pilotprojektet Huskurage

Bakgrund

Våld i nära relation är klassat som ett folkhälsoproblem både internationellt och nationellt. Våld i nära relation är dessutom ett av de brott med ett mycket stort mörkertal just på grund av att det är ett relationsbrott och utövas i hemmet, skyddat från insyn. Utöver de utsatta för direkt våld, lever det parallellt i många hem barn som upplever våld och som därigenom ökar risken att själva bli offer och förövare senare i livet. Våld i nära relation är också ett högt prioriterat område för polisen. Att förebygga dessa brott är komplext och för polisen, liksom andra samhällsaktörer i samhället, handlar det i dag framförallt om att förebygga upprepat våld eftersom brottsförebyggande metoder att arbeta efter saknas.

Enligt Brottsförebyggande rådet (BRÅ) anmäldes under år 2014 omkring 17,100 misshandelsbrott i Sverige där gärningspersonen var i nära relation med offret. I den årliga Nationella trygghetsundersökningen uppger 16 procent av de som utsatts för misshandel att gärningspersonen var en närstående. Att gärningspersonen är en närstående gäller för kvinnor i 37 procent av händelserna, medan motsvarande andel för män endast är 3 procent. Var femte person i befolkningen har enligt BRÅ utsatts för våld i nära relation.

8 av 10 anmälningar av våld i nära relation läggs ned och en stor del av nedläggningsskälerna beror på att den utsatta inte önskar medverka och att det inte finns tillräckligt bra vittnesuppgifter. Genom projektet ges polisen utökade möjligheter att utreda brotten tack vare bättre och fler vittnesuppgifter.

Polisregion Stockholm ska tillsammans med tre kommuner, Nacka, Tyresö och Värmdö genomföra ett pilotprojekt– Huskurage – under femton månader. I dessa kommuner ska alla boende få information om metoden Huskurage och den ska också implementeras i alla flerbostadshus. Huskurage är en våldspreventiv metod som genom att införa en policy om hur grannar ska agera vid oro för våld i nära relation, ska förebygga våld och förhindra pågående våld genom att grannar agerar med civilkurage - Huskurage.

Utgångspunkten för projektet är att om den informella sociala kontrollen i ett bostadsområde ökar, som en konsekvens av att frågor om våld i nära relationer görs till en angelägenhet för alla, kan utsattheten minska och möjligheten att beivra sådan brottslighet öka. Utöver det förebyggande arbetet kan också förekomsten av en policy, att boenden fått verktyg i att agera, förhindra pågående våld.

Syfte

Syftet med projektet är att förebygga våld i nära relation samt förhindra pågående våld genom att engagera civilsamhället och få grannar att agera. Kommunerna ska, genom projektet, få ökade kunskaper kring våld i nära relation, kunskap om hur de kan förebygga våld genom att använda metoden samt hjälp att implementera metoden. Genom att fler får information om hur de kan agera, att de erbjuds kunskapsfördjupning, kan vi uppnå en ökad benägenhet att agera vid oro för våld i nära relation. Vi kan dessutom förhindra brotten genom att öka mängden kapabla väktare och därigenom minska både utsattheten hos dem som redan utsätts och benägenheten hos gärningspersonerna att utöva våld.

Brottsofferarbetet är även en viktig del i utredningsarbetet för att nå ökad lagföring. Nära samverkan mellan polis och kommuner sker idag för att ge information, stöd och skydd till brottsoffer i nära relation. Att förebygga brott i nära relation är komplext och en fråga för hela samhället och metoden kan stötta både brottsoffer samt bidra till att sprida kunskap om det våldsförebyggande arbetet vid våld i nära relation.

Metoder och genomförande

Samverkan kommer att ske med kommunerna, inom den befintliga ramen för samverkan avseende våld i nära relation. Det finns redan samverkansavtal upprättade mellan polisen och kommunerna och dessa ska kompletteras med pilotprojektet. Viss pilotverksamhet kommer att bedrivas i och tillsammans med kommunerna samt de privata fastighetsbolagen.

Utbildning kring våld i nära relation samt metoden Huskourage kommer att erbjudas och projektledaren ansvarar för utbildningen. De som kommer att erbjudas utbildning är samverkansgrupperna, de samhällsaktörer som arbetar med frågorna såsom socialtjänst och jourer samt de som kommer i direkt kontakt med boende så som fastighetsvärdar, trygghetsvärdar, lokalvårdare och boendekonsulenter. Därutöver ska även andra delar av civilsamhället involveras och erbjudas utbildning, såsom föreningsliv, lokala idrottsföreningar och andra kommunala aktörer.

Utbildningen kommer att ges genom inbjudna träffar med Huskourage och polisen som avsändare. Det kommer att anordnas informationsträffar för boende och föreningsliv samt distribueras information till de boende i kommunerna genom både lokalpress samt utskick till varje bostadsinnehavare per post.

Rapportering

Förväntan är att den upplevda tryggheten ska öka, att benägenheten att agera och tillkalla hjälp ska öka samt att kunskapsnivån ska höjas och frågorna medvetandegöras genom kunskapsinsatsen. Brotten i nära relation ska minska, vilket kan få en ökad anmälningsfrekvens av brott till följd.

Rapportering kommer att ske till styrgruppen löpande under projektets gång. Regelbundna träffar med kommunpoliserna kommer att ske inom ramen för arbetsgruppen där kommunpoliserna samt projektledaren ingår. Projektledaren kommer att vara sammankallande.

Projektets styrgrupp kommer att utgöras av polis samt kommun tillsammans genom representation. Styrgruppen består av lokalpolisområdeschef, en kommundirektör, samt två representanter för regionkansliet, Polisområde Stockholm, varav en representerar de brottsförebyggande frågorna. Styrgruppen kvalitetssäkrar projektgruppens arbete och kan ta beslut för respektive organisation. Lokalpolisområdeschefen sammankallar.

Tidsplan

2016-01-01 - 2016-03-01

Projektgruppen bildas och projektledaren kallar kommundirektörerna för information om metoden. Beslut tas inom kommunerna om huruvida Huskurage ska införas. En arbetsplan för varje kommun tas fram på lokal nivå. Samrådsmöten planeras och hålls inom kommunerna. Därefter hålls informationsmöten med de inblandade i grupperna med de lokala aktörerna närvarande, såsom lokala trygghetsråd, fastighetsbolag, socialtjänst och jourer.

Framtagande av kommunikationsplan för hur polisen samt kommunerna tillsammans ska informera samt kommunicera budskapet om pilotprojektet Huskurage. Kontakt tas med lokal press samt kommunernas informationsansvariga.

Bostadsbolagens representanter, såsom trygghetsvärdar, fastighetsskötare och lokalvårdare får kort utbildning i våld i nära relation och metoden Huskurage. Policyn utformas efter varje kommuns behov och görs tillgänglig för kommuner och bostadsbolag.

Utvärderingsprojektet dras parallellt igång i samråd med projektledaren samt styrgruppen.

2016-03-01 - 2016-06-01

Inventering av alla gruppers kunskapsnivå av våld i nära relation och utbildningstillfällen hålls i alla tre kommuner.

Inventering av privata bostadsbolag och eventuella tomtägarföreningar.

Kontakt tas med alla privata bostadsbolag samt med de kommunala bostadsbolagen för att säkerställa att de informerat om Huskurance i sitt bestånd.

Kontakt med bostadsrättsföreningar för att presentera och informera om projektet.

Kontakt med gymnasieskolorna samt högstadieskolor i de tre kommunerna för att tillse att barn och ungdomar får tillgång till information om projektet.

2016-09-01 - 2016-12-01

Fortsatt kontakt med bostadsrättsföreningar för att presentera och informera om Huskurance.

Nya utbildningstillfällen planeras och utförs under perioden till tomtägarföreningar, bostadsrättsföreningar samt föreningsliv.

Arbete med skolorna fortskrider genom att de ska få ta del av och möjlighet att få en introduktion till Huskurance samt en kunskaphöjning kring våld i nära relation.

Föreningsliv bjuds in till att medverka och sprida Huskurance.

2016-12-01 - 2017-02-01

Möten med de kommunala samverkansgrupperna för att fånga upp önskemål för fortsatt arbete.

Säkerställa att kommunerna samt samverkanspartners har kompetens och metod att fortsätta driva utvecklingen och arbetet.

Projektet utvärderas genom enkät till samverkansgrupperna.

2017-02-01 – 2017-05-01

Utvärderande möten med samverkansgrupperna samt fastighetsbolagen hålls.

Utvärderingen slutförs och resultatet presenteras.

Budget

Eventuella kostnader för tidsåtgång hos de tre kommunernas personal stannar på kommunerna.

Kostnad för att trycka upp informationsmaterial till de kommunala hushållen samt småhusen stannar på kommunerna. Distribution av material till småhus sker via posten som samhällsinformation varför porto ej blir nödvändigt.

Kostnad för informationsmaterial till hushåll hos privata hyresvärdar i Nacka och Tyresö kommun stannar på fastighetsägarna.

Kostnad för informationsmaterial hos bostadsrättsföreningarna stannar på föreningarna.

Risker och begränsningar

Den relativt korta projekttiden kan innebära att en statistisk förändring av antalet brott i nära relation inte kommer att kunna noteras inom tidsramen för projektet och utvärderingen. Åtgärder får anses ge en förväntad effekt över tid. Det kan vara svårt att nå vissa grupper av medborgare där utfallet kan försämrans. Det kan påverkas med hjälp av tolk och information på andra språk än svenska. Det förutsätter också att alla privata värdar inför policyn.

I områden med många enfamiljshus kan svårigheten vara att få dessa att nås av informationen. Svårigheten ligger också i avsaknaden av befintlig organisering inom områden med endast enfamiljshus.

I områden med många bostadsrättsföreningar kan svårigheten vara att de inte inför policyn i tillräcklig omfattning för att det ska kunna ge effekt.

Resultatet av projektet förväntas:

- Minska antalet brott i nära relation.
- Öka den uppfattade tryggheten hos boende och öka benägenheten att agera vid oro för våld i nära relation.
- Ge civilsamhället verktyg att agera och därigenom förbättra möjligheter för polisen att utreda brott genom bättre vittnesuppgifter.
- Öka antalet av de utsatta (och de som riskerar att bli utsatta) för brott i nära relation att söka och godta stöd och hjälp från kommunen.
- Möjliggöra för kommunen att kunna ge information, erbjuda stöd och skydd för de personer som har eller riskerar att bli utsatta för brott i nära relation.
- Förbättra metodutvecklingen av samverkan mellan polis och kommun i det förebyggande arbete mot brott i nära relation.

Om metodutvecklingen kan beskrivas som framgångsrik kan konceptet spridas nationellt inom polisen och kommunal verksamhet såsom en av de första brottsförebyggande metoderna gällande arbetet mot brott i nära relation. Erfarenheter kommer att kunna användas av aktörer inom polismyndigheten såsom poliser i yttre tjänst, kommunpoliser, utredare, brottsoffersamordnare och polisens volontärer. Inom kommunen kommer erfarenheterna från projektet förvaltas av brottsoffersamordnare samt av kommunens representant gällande brott i nära relation.

Polisen

ANSÖKAN

Kopin

1 (1)

Datum

2015-09-15

Diariennr (åberopas)

Polismyndigheten
Regionkansliet
Olof Bratthall

Brottsförebyggande rådet
Enheten för utveckling av brottsförebyggande
arbete
Box 1386
111 93 STOCKHOLM

Ansökan om ekonomisk stöd

Jag bifogar ansökan om ekonomiskt stöd i syfte att utvärdera ett projekt avseende brottsförebyggande åtgärder mot brott i nära relation. Bilaga avseende firmatecknare i form av anställningsbevis bifogas.

Med vänlig hälsning

Olof Bratthall

Tel: 073-3315349
olof.bratthall@polisen.se

Ansökan om ekonomiskt stöd år 2015

Grunduppgifter

Om sökande ansöker om medel för flera utvärderingar måste en ansökan göras för varje del.	PROJEKTETS/UTVÄRDERINGENS NAMN: Huskurage
Ange vad ansökan i huvudsak avser.	ANSÖKAN AVSER: ☒ Utvärdering ☐ Uppföljning ☐ Annat, nämligen
Ange start- och slutdatum för projektet/utvärderingen.	PERIOD FÖR PROJEKTET OCH UTVÄRDERINGEN: 2016-01-01 – 2017-04-30 fr.o.m. – t.o.m.
Ange hur mycket pengar som söks från Brå i svenska kronor.	SÖKT BELOPP FRÅN BRÅ: 250 000 kr
Sökande organisation är huvudansvarig för projektet. Den sökande organisationen är mottagare av medlen och återrapporterar till Brå. Om sökande organisation är en förening ska ansökan kompletteras med föreningens stadgar samt det senaste årsmötesprotokollet.	SÖKANDE ORGANISATION: Namn: Polismyndigheten, Polisregion Stockholm Adress: Norra Agnegatan 33 - 37 Postadress: 106 75 Stockholm Telefon: 010-56 307 03 Organisationsnummer: 202100-0076 Plus- eller bankgirokonto: 36791-9814 Ocr: 400 240 1604
Personen blir Brås kontaktperson och kan t.ex. vara den som är ansvarig för avrapporteringen till Brå. Ange kontaktpersonens fullständiga namn, adress, telefonnummer och e-postadress.	KONTAKTPERSON: Namn: Olof Bratthall Adress: Polisregion Stockholm, Region Kansliet Postadress: 106 75 Stockholm Telefon: 073-331 53 49 E-postadress: olof.bratthall@polisen.se

Ansökan om ekonomiskt stöd år 2015

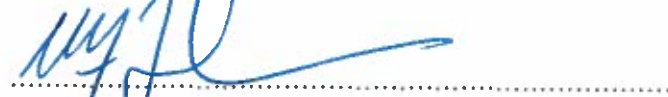
Ange om projektet genomförs av eller i samverkan med ett lokalt brottsförebyggande råd eller motsvarande.	UTGÅR PROJEKTET FRÅN ETT LOKALT BROTTSFÖREBYGGANDE RÅD ELLER LIKNANDE? ☒ Ja, pilotprojektet kommer att genomföras i samverkan med polisens och aktuella kommuners Strategiska forum/Chefssamråd. ☐ Nej
Ange om projektet står inskriven i den samverkansöverenskommelse som flertalet kommuner tecknat med polismyndigheter.	STÅR PROJEKTET MED I EN SAMVERKANSÖVERENSKOMMELSE MELLAN POLIS OCH KOMMUN? ☒ Ja En förutsättning för att genomföra projektet är att berörda Lokalpolisområden i Polisregion Stockholm upprättar samverkansöverenskommelser avseende projekt Huskurage med samtliga berörda kommuner innan pilotprojektet startar. Nej,

Genom undertecknandet av ansökan godkänns användningen av uppgifter i dataregister.

DATUM FÖR ANSÖKAN: 2015-09-14

SÖKANDES FIRMATECKNARE/NÄRMAST EKONOMISKT ANSVARIG

Namn:

Namnförtydligande: Ulf Johansson

Befattning: Regionpolischef Stockholm

KONTAKTPERSON FÖR AKTIVITETEN

Namn:

Namnförtydligande: Olof Bratthall

Befattning: Handläggare, Regionskansliet, Polisregion Stockholm

Beskrivning av den planerade utvärderingen/uppföljningen

INLEDANDE SAMMANFATTNING

Brott i nära relation är ett högt prioriterat område för polismyndigheten. Att förebygga dessa brott är komplext och för polisens del handlar det i dag framförallt om att förebygga upprepat våld eftersom brottsförebyggande metoder att arbeta efter saknas. Det är viktigt att polisen vidareutvecklar sina metoder.

Polisregion Stockholm ska tillsammans med tre kommuner genomföra ett pilotprojekt – Huskurage – under femton månader. Utgångspunkten för projektet är att om den informella sociala kontrollen i ett bostadsområde ökar, som en konsekvens av att frågor om våld i nära relationer görs till en angelägenhet för alla, kan utsattheten minska och möjligheten att beivra sådan brottslighet öka.

Resultatet av pilotprojektet förväntas; Minska antalet brott i nära relation, öka kommunens möjligheter att ge stöd till de som riskerar att bli utsatta för brott i nära relation. Projektet ska leda till att utveckla samverkan mellan kommun och polis för att möta framtidens behov och krav på det lokala brottsförebyggande arbetet.

Polismyndigheten söker ekonomiskt stöd i syfte att utvärdera om pilotprojektets metoder leder till en varaktig förändring av antalet brott i nära relation och för att identifiera framgångsfaktorer för att lyckas med en implementering av pilotprojektets arbetsmetoder nationellt. Utvärderingen ska genomföras av en extern utvärderare genom en processutvärdering.

BAKGRUND/PROBLEMBILD

Brott i nära relation är starkt kränkande för brottsoffren och ett högt prioriterat område för polismyndigheten. Det är av betydelse att polisen vidareutvecklar sina metoder både för bemötande av brottsoffer och för brottsutredning. Brottsofferarbetet är även en viktig del i utredningsarbetet för att nå ökad lagföring. Nära samverkan mellan polis och kommuner sker idag i för att ge information, stöd och skydd till brottsoffer i nära relation. Att förebygga brott i nära relation är komplext och en fråga för hela samhället. För polisens del handlar det i dag framförallt om åtgärder för att förebygga upprepat våld. Inom många andra brottskategorier finns väl utvecklade koncept för hur medborgarna kan engageras för att bidra i det brottsförebyggande och brottsupplärande arbetet. Vad gäller relationsvåld har vi få brottsförebyggande metoder att arbeta efter.

Enligt Brottsförebyggande rådet anmäldes under år 2014 omkring 17 100 misshandelsbrott i Sverige där gärningspersonen var i nära relation med offret. I den Nationella trygghetsundersökningen uppger 15 procent av de som utsatts för misshandel att gärningspersonen var en närstående. Att gärningspersonen är en närstående gäller för kvinnor i 29 procent av händelserna, medan motsvarande andel för män endast är 6 procent. Det är svårt att urskilja några tydliga trender över en längre tid för såväl män som för kvinnor.

De två vanligaste brottstyperna är systematiska kränkningar och försök att inskränka friheten. En del utsätts för både fysiskt och psykiskt våld inom relationen. Av dem som utsattes för fysiskt våld under 2012 blev närmare 85 procent även utsatta för psykiskt våld, medan knappt 28 procent av dem som utsattes för psykiskt våld även blev utsatta för fysiskt våld.

De bakgrundsfaktorer som verkar ha starkast relevans är ålder, familjerelation, utbildning, boendeform och ekonomiska förutsättningar. Utsattheten är högst bland personer i åldrarna 16–34 år, ensamstående föräldrar, personer med högst gymnasial utbildning och personer boende i flerfamiljshus. Utsatta kvinnor har ofta sämre ekonomiska förutsättningar än kvinnor som inte blivit utsatta. Det verkar inte finnas några tydliga skillnader i utsatthet mellan personer som är födda i Sverige och utrikesfödda.

Ansökan om ekonomiskt stöd år 2015

Nästan hälften av de personer som varit utsatta för psykiskt våld under 2012 uppger att våldet har varit återkommande under året. Kvinnor uppger i högre utsträckning att de blivit utsatta för återkommande psykiskt våld (56 procent av de utsatta kvinnorna jämfört med 40 procent av de utsatta männen).

Av de som blev utsatta för brott i en nära relation under 2012 uppgav 3,9 procent att de hade polisanmält händelsen eller någon av händelserna. Andelen kvinnor som gjort en anmälan var något större än andelen män. Det i särklass vanligaste skälet till att man inte polisanmält det man utsatts för, är enligt denna kartläggning att man betraktar händelsen som en småsak. Att man i stället redde ut händelsen på egen hand anges också ofta som skäl.

För att förbättra förutsättningar för att i ett tidigt skede kunna vidta repressiva och brottsförebyggande åtgärder mot gärningsmännen, ska polisregionen genomföra ett pilotprojekt inom ramen för befintlig samverkan med tre av regionens kommuner.

Pilotprojektet syftar till att ta fram och förbättra metoder för att förebygga brott i nära relation.

INSATSER

Polisregion Stockholm ska samverka med tre kommuner i pilotprojektet under två år. Målet är att minska våld i nära relation genom att initiera och förmå medborgare införa en policy i flerbostadshus och villaägarföreningar för att på så sätt uppmärksamma våldet som sker i det dolda – våld i nära relation. Våld i nära relation sker nästan uteslutande inom hemmets fyra väggar och är därmed skyddat från insyn och svårt att förebygga. Med stöd av en policy och rutin för hur grannar ska gå till väga när de upplever oro för våld i nära relation, ska de personer som befinner sig i närheten av platser där brott i nära relation sker eller håller på att ske våga agera.

Samverkan kommer att ske med kommunerna inom den befintliga ramen för befintlig samverkan avseende brottsoffer. Det finns redan samverkansavtal upprättade i polisens och kommunernas strategiska forum/Chefssamråd och dessa ska kompletteras med överenskommelser avseende detta pilotprojekt. Viss pilotverksamhet kommer med fördel att bedrivas i och tillsammans med kommunernas fastighetsbolag.

Resultatet av pilotprojektets metodutveckling förväntas implanteras i polisens och kommunernas verksamhet efter utvärderingen är gjord.

Resultatet av pilotprojektet förväntas;

- Öka antalet rapporterade brott i nära relation
- Öka antalet av de utsatta och som de som riskerar att bli utsatta för brott i nära relation att söka och godta stöd och hjälp från kommunen.
- Möjliggöra för kommunen att kunna ge information, erbjuda stöd och skydd för de personer som har eller riskerar att bli utsatta för brott i nära relation.
- Förbättra metodutvecklingen av samverkan mellan polis och kommun i det förebyggande arbete mot brott i nära relation.

UTVÄRDERING

Svensk polis har återkommande kritiserats för att inte systematiskt utvärdera de brottsförebyggande insatser som polisen arbetar med. Ett flertal kriminologer har hävdade att utvärderingar inom det brottsförebyggande området ofta är metodologiskt svaga och ger beslutsfattare små möjligheter att fatta rationella beslut. Vad som ofta behövs är systematiska kvalitativa utvärderingar som noggrant belyser och som på allvar tar hänsyn till de mekanismer och den omgivning där åtgärdsprogram prövas innan man kan uttala sig om vilka eventuella effekter den brottsförebyggande åtgärden har.

Utgångspunkten för projektet Huskurage är att om den informella sociala kontrollen i ett bostadsområde ökar, som en konsekvens av att frågor om våld i nära relationer görs till en angelägenhet för alla, kan utsattheten minska och möjligheten att beivra sådan brottslighet öka.

Ansökan om ekonomiskt stöd år 2015

Denna ansökan avser medel för att utvärdera implementeringen av projektet Huskurage. De frågeställningar som en processutvärdering ska ge svar på är om arbetet med att sprida kunskap om våld i nära relationer – och den policy som pilotprogrammen baseras på – når ut till boenden i olika typer av bostadsområden (flerfamiljshus, bostadsrätter respektive småhus). Utvärderingen ska vidare belysa framgångsfaktorer och utmaningarna med detta arbetssätt i olika typer av bostadsområden. Projektet har sammanfattningsvis en tydlig koppling till det arbete som gjorts inom området våld i nära relationer de senaste åren och inte minst till utvecklingsarbetet avseende en närmare samverkan mellan Polis och kommun.

En eller två externa utvärderare kommer att upphandlas som konsulter. (Polismyndigheten kommer att ta hänsyn till de allmänna principerna för offentlig upphandling). Utvärderaren ska ha kompetens från forskning eller studier i något av ämnena kriminologi, polisvetenskap, Juridik och/eller brottsprevention från högskola eller universitet. Polismyndigheten har sedan tidigare ett gott samarbete med t.ex. intuitionen för kriminologi vid Malmö högskola och polisutbildningen vid Linnéuniversitetet i Kalmar och Växjö samt socionomutbildningen vid Ersta- Sköndals Socialhögskola.

AKTÖRER OCH ANSVARFÖRDELNING

Projektets styrgrupp kommer att utgöras av ett av de för polisen och kommunernas redan befintliga Strategiskt Forum/Chefssamråd i vilket Polisområdeschef/Lokalpolischef samt kommunernas Stads- och Kommundirektörer ingår. Styrgruppen kvalitetssäkrar projektgruppens arbete och kan ta beslut för respektive organisation.

En projektgrupp bestående av en projektledare, kommunpoliser, polisens brottsoffersamordnare och kommunens samordnare för brottsutsatta kommer att upprättas. I denna projektgrupp ska projektarbetet drivas som ett medarbetardrivet utvecklingsarbete inom ramen för kommunernas och polisens redan befintliga samverkansarbete. Projektledaren och projektgruppen rapporterar till styrgruppen. Projektledaren kommer att ansvara för redovisningen av projektets arbete samt projektets ekonomiska redovisning.

Det är önskvärt att olika bostadsområden av olika karaktär kan utgöra de geografiska pilotområdena. De redan befintliga överenskommelserna om samverkan avseende brottsutsatta i våld i nära relation mellan kommunerna och polisen kommer att kompletteras med överenskommelse avseende detta projekt.

TIDSPLAN

2016-01-01 – 2016-01-31 Polisregion Stockholm och utsedda kommuner förbereder arbetet. Projektgruppen bildas och projektledare utses. Lämpliga pilotområden ska identifieras. En arbetsplanplan för varje område utefter lokal förutsättningar tas fram.

En kommunikationsplan tas fram av projektgruppen.

Utvärderaren förbereder utvärderingen i samverkan med projektgruppen.

2016-02-01 – 2017-02-28 Projektarbete genomförs parallellt i tre kommuner, genom att ta kontakt med kommunala- och privata bostadsbolag, bostads- och villaägarföreningar samt de lokala brottsförebyggande råden för att implementera policyn och gemensamma rutiner.

Kommunerna, bolagen samt föreningarna får stöd i form av kunskapshöjande åtgärder/information gällande våld i nära relation.

Ansökan om ekonomiskt stöd år 2015

Berörd personal inom kommunerna och bolagen informeras om policyn och arbetet. Information om policyn sprids via boendeträffar samt i fastigheterna genom utskick och trapphusinformation. På lokal nivå kopplas berörda bolag ihop med berörda myndigheter så att rätt hänvisning kommuniceras i policyn. Information om arbetet i kommunerna kommuniceras även via lokalpress och media för att få så stor spridning som möjligt hos de boende.

Tillsammans med varje kommun och bostadsbolagen i respektive kommun utförs en trygghetsundersökning före och efter implementeringen av policyn för att kunna mäta den upplevda känslan av trygghet.

2017-03-01 – 2017-04-30   Utvärderingen slutförs och resultatet och en plan/förslag för implementering i kommunal verksamhet och polisens nationella verksamhet presenteras.

RISKER OCH BEGRÄNSNINGAR

- Den relativt korta projekttiden kan innebära att en statisk förändring av antalet brott i nära relation inte kommer att kunna noteras inom tidsramen för projektet och utvärderingen. Åtgärder får anses ge en förväntad effekt över tid.
- Eventuella hinder för utvärderaren som reglerna kring sekretess kan innebära kan hanteras i förekommande fall genom att utvärderaren undertecknar en sekretessförbindelse.
- Det kan finnas risk för att vissa grupper av medborgare inte kan nås i projektarbetet på grund av att de inte kan svenska. För att undvika detta måste tolk tas i anspråk.

RESULTAT

Om metodutvecklingen kan beskrivas som framgångsrik ska konceptet spridas nationellt inom polisen och kommunal verksamhet såsom en av de första brottsförebyggande metoderna gällande arbetet mot brott i nära relation. Erfarenheter kommer att kunna användas av aktörer inom polismyndigheten såsom poliser i yttre tjänst, kommunpoliser, utredare, brottsoffersamordnare och polisens volontärer. Inom kommunen kommer erfarenheterna från projektet förvaltas av brottsoffersamordnare och andra representanter från socialtjänsten.

Implementering av pilotprojektets resultat kommer att ske enligt en implementeringsplan som projektgruppen presenterar till polismyndigheten region Väst som inom polismyndigheten är ansvariga för verksamhetsområdet Brott i nära relation avseende brottsförebyggande och trygghetsskapande arbeten.

Ansökan om ekonomiskt stöd år 2015

Budget för utvärdering/uppföljning

Sökande organisation: Polismyndigheten, Region Stockholm. (Även ekonomiskt ansvarig)

Typ av kostnader:	Totalbudget:	Medel sökt från Brå:
Lönekostnader för konsult/konsulter som utvärderar projektet. (Inklusive ev. sociala avgifter). Konsultarvodet omfattar även ersättning för planering av utvärderingen och resor som uppstår i samband med att konsulten närvarar vid möten.	250000	250000
Lönekostnader för egen personal och kostnader som uppstår för arbetet i övrigt täcks av egen organisation, polismyndigheten respektive kommuner.		
Summa:	250000	250000

Övriga finansiärer:	Sökt summa:	Beviljat:
Summa:	0	0

Stockholm 2015-09-14
Ort och datum

Underskrift av firmatecknare/sökande
om annan än firmatecknare

Ulf Johansson
Regionpolischef Stockholm

Stockholm 2015-09-14
Ort och datum

Underskrift av ekonomiansvarig,
kassör eller liknande

Tobias Lundh
Namnförtydligande

Kommunal trygghetsundersökning

Nacka kommun genomför tillsammans med Lokalpolisområde Nacka en undersökning för att få en bild av den **upplevda tryggheten** i ditt bostadsområde. Din medverkan i kartläggningen är viktig. Dina erfarenheter skapar underlag för kommunens och polisens långsiktiga arbete med att öka tryggheten, minska brottsligheten och öka kontaktytan gentemot lokalsamhället.

Alla svar är viktiga

Du är en av cirka 800 personer i Nacka kommun som slumpmässigt blivit utvald att delta i undersökningen. Frågeformuläret nedan tar **maximalt 15 minuter** att besvara. Det är frivilligt att delta, men det är viktigt att just du medverkar för att få en rättvisande bild av situationen i just ditt bostadsområde. Dina svar kan inte ersättas med någon annans.

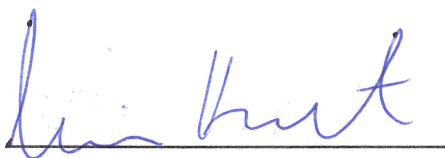
Din medverkan är helt **anonym** och dina svar är skyddade av **sekretess**. Svaren som samlas in sammanställs till statistik, där det inte kan utläsas vad just du har svarat. Undersökningens resultat kommer att presenteras på ett sådant sätt att inga hushåll eller individer kan identifieras.

När du besvarat frågorna skickar du in formuläret med det **portofria svarskuvertet**. I och med att du skickar in den ifyllda blanketten har du samtyckt till att delta i undersökningen.

Vi är mycket tacksamma för få ditt svar **så snart som möjligt**. Om du har frågor om innehållet i frågeformuläret går det bra att kontakta den ansvarige kriminologen Adam Jonsson på telefon 070-180 33 78.

Om du har **drabbats av brott** och behöver någon att prata med om dina upplevelser kan du vända dig till Brottsofferjourernas telefoncentral på tfn 0200-21 20 19, Kvinnofridslinjen på tfn 020-50 50 50 eller Familjeverksamheten i Nacka kommun på tfn 08-718 76 60.

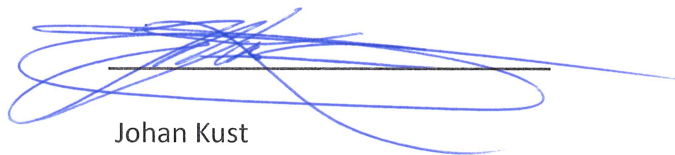
Tack för din medverkan!

Marie Haesert

Samordnare mot våld i nära relation
Sociala kvalitetsenheten, Nacka kommun

Telefon: 08-718 95 12

Johan Kust

Kommunpolis, Lokalpolisområde Nacka

Telefon: 010-564 31 80

BAKGRUND

Först följer några bakgrundsfrågor om dig och ditt hushåll.

1. Jag är:

- Man
- Kvinna
- Jag vill inte kategorisera mig

2. Vilket år är du född?

Ange år: _____

3. Är du född i Sverige?

- Ja
- Nej

4. Är dina föräldrar födda i Sverige?

- Ja, båda är födda i Sverige
- Ja, den ena är född i Sverige
- Nej, båda mina föräldrar är utrikesfödda
- Vet ej

5. Var i Nacka bor du?

Vänligen ange din kommunal: _____

6. Äger eller hyr du/ni er bostad?

- Äger bostaden
- Bostadsrätt
- Hyr av privat hyresvärd
- Annat, nämligen: _____

7. Vilken typ av boendeform är det?

- Villa
- Radhus/Parhus
- Lägenhet
- Annat boende, nämligen: _____

8. När flyttade du till din nuvarande adress?

Ange år: _____

9. Vilka personer bor i ditt hushåll? Personer som bor minst halva tiden i hushållet ska räknas som boende i hushållet. Kryssa i ett eller flera alternativ.

- Partner
- Barn (ej syskon)
- Förälder/föräldrar
- Syskon
- Annan vuxen
- Bor ensam

I BOSTADSOMRÅDET

Nu följer några frågor gällande ditt bostadsområde och om de personer som bor och vistas där. Med bostadsområde avses det området runt din bostad samt de gator, parker, affärer och hus som ligger inom ett par minuters promenad från ditt hem.

10. Hur väl stämmer följande påståenden in på de som bor i ditt bostadsområde?

Endast ett svar per påstående!

	Instämmer helt	Instämmer	Instämmer delvis	Instämmer inte	Instämmer inte alls
De som bor här kommer bra överens	☐	☐	☐	☐	☐
De som bor här är hjälpsamma mot varandra	☐	☐	☐	☐	☐
Man kan lita på dem som bor här	☐	☐	☐	☐	☐
Här finns en stark sammanhållning bland de boende	☐	☐	☐	☐	☐
Vuxna i mitt bostadsområde känner igen vilka barn som bor här	☐	☐	☐	☐	☐
Vuxna i mitt bostadsområde brukar ofta bråka och slåss	☐	☐	☐	☐	☐
Vuxna i mitt bostadsområde brukar ofta vara berusade	☐	☐	☐	☐	☐
De som bor här vet vilka som är deras grannar	☐	☐	☐	☐	☐
De som bor här delar samma värderingar	☐	☐	☐	☐	☐

DU OCH DINA GRANNAR

Hur väl stämmer följande påståenden och frågor in på dig och dina grannar? Med grannar avses de personer som bor i samma hus, i närheten av din bostad eller inom ett par minuters promenad från ditt hus.

11. Hur sannolikt tror du det är att dina grannar skulle agera om de upplevde oro för att...

	Mycket sannolikt	Sannolikt	Varken sannolikt eller osannolikt	Ganska osannolikt	Mycket osannolikt
Du blev utsatt för våld i ditt hem av en familjemedlem	☐	☐	☐	☐	☐

12. Hur sannolikt tror du det är att dina grannar skulle agera om de såg att...

	Mycket sannolikt	Sannolikt	Varken sannolikt eller osannolikt	Ganska osannolikt	Mycket osannolikt
Du blev utsatt för våld i ditt hem av en familjemedlem	☐	☐	☐	☐	☐

13. Hur sannolikt är det att du själv skulle agera om du upplevde oro för att...

	Mycket sannolikt	Sannolikt	Varken sannolikt eller osannolikt	Ganska osannolikt	Mycket osannolikt
En av dina grannar blev utsatt för våld i sitt hem av en av sina familjemedlemmar	☐	☐	☐	☐	☐

14. Hur sannolikt är det att du själv skulle agera om du såg att...

	Mycket sannolikt	Sannolikt	Varken sannolikt eller osannolikt	Ganska osannolikt	Mycket osannolikt
En av dina grannar blev utsatt för våld i sitt hem av en av sina familjemedlemmar	☐	☐	☐	☐	☐

15. Hur sannolikt tror du det är att dina grannar skulle agera om de upplevde oro för att...

	Mycket sannolikt	Sannolikt	Varken sannolikt eller osannolikt	Ganska osannolikt	Mycket osannolikt
Ett barn i er fastighet blev utsatt för våld i sitt hem av en familjemedlem	☐	☐	☐	☐	☐

16. Hur sannolikt är det att du själv skulle agera om de upplevde oro för att...

	Mycket sannolikt	Sannolikt	Varken sannolikt eller osannolikt	Ganska osannolikt	Mycket osannolikt
Ett barn i er fastighet blev utsatt för våld i sitt hem av en familjemedlem	☐	☐	☐	☐	☐

17. Vad skulle du göra om du befarade att en av dina grannar blev utsatt för våld (dvs. slagen, knuffad och/eller sparkad) i sitt hem av en av sina familjemedlemmar?

Vänligen beskriv vad du skulle göra:

---

18. Vad skulle du göra om du själv blev utsatt för våld (dvs. slagen, knuffad och/eller sparkad) i ditt eget hem av en familjemedlem?

Vänligen beskriv vad du skulle göra:

---

19. Har du under de senaste 12 månaderna ringt polisen eftersom du upplevt oro för att en granne blivit utsatt för våld (dvs. slagen, knuffad och/eller sparkad) i sitt hem av en av sina familjemedlemmar?

Ja

Nej

20. Har du under de senaste 12 månaderna agerat eftersom du upplevt oro för att en granne blivit utsatt för våld (dvs. slagen, knuffad och/eller sparkad) i sitt hem av en av sina familjemedlemmar?

Ja

Nej (gå till fråga 21)

Om ja, kan du beskriva vilka åtgärder du vidtog:

BROTTSFÖREBYGGANDE INSATSER

Avslutningsvis följer några frågor gällande brottsförebyggande insatser i ditt bostadsområde. Med bostadsområde menar vi det området runt din bostad samt de gator, parker, affärer och hus som ligger inom ett par minuters promenad från ditt hem.

21. Deltar du eller ditt hushåll i något brottsförebyggande arbete?

- Ja
- Nej
- Vet ej

Om ja, kan du beskriva vilka förebyggande insatser du eller ditt hushåll deltar i:

---

22. Känner du till initiativet *Huskurage*?

- Ja
- Nej

Om ja, kan du beskriva vad Huskurage handlar om:

---

23. Har din hyresvärd eller din bostadsrättsförening infört *Huskurage*?

- Ja
- Nej
- Vet ej

TACK FÖR DIN MEDVERKAN

Detta var den sista sidan. Vänligen skicka in enkäten i det bifogade svarskuvertet. Kuvertet är redan frankerat.

